

L'GERMANAMENT

història d'una experiència engrescadora
de cooperació internacional

Joan Casañas

Deliberadament no he pretès ser exhaustiu en quant als fets que van compondre aquesta història nostra i a les persones que els van protagonitzar. No en treuríem gran cosa d'una crònica detallada de tot el que va passar, i la seva mateixa extensió la faria impubliable. I m'he dedicat preferentment a cercar i endevinar els processos jo diria místic-ideològics que en tots els nivells: religiós, social, polític, cultural, de relacions humanes personals,...es van donar en els diversos grups que van viure l'Agermanament a Amèrica Llatina, Africa o Barcelona. Em sembla comprovable que entre nosaltres, entre els que anàvem fent l'Agermanament, hi hagué itineraris de mentalitat que són exemples clars i característics de l'evolució eclesial i social que, de manera força generalitzada, es va donar a casa nostra entre l'any 1955 i 1975 i després encara.

Aquests processos místic-ideològics era necessari situar-los dintre de les coordenades -també movils i evolutives- socials, polítiques i culturals dels països i llocs on l'Agermanament es va realitzar. Concretament: Xile, Camerún i Barcelona. Més o menys explícitament i detinguda he procurat fer veure aquestes relacions de la "petita història" de l'Agermanament amb la història més general de cada país o església.

Sobretot, l'"episodi" de l'Agermanament cal veure'l com una part, un torrent en la riuada, del "progressisme catòlic" a Catalunya en els anys d'abans, durant i després del Concili Vaticà II. D'aquest "progressisme", que té una història de com a mínim 40 anys (1940-1980) he tingut l'oportunitat de fer-ne un estudi, una aproximació històrica, que ha estat recentment publicada. Allí hi ha un emmarcament, més complet del que puc ara donar en aquestes pàgines que segueixen, de l'Agermanament dintre de la història just passada de la nostra Església i del nostre país.

I donat que, afortunadament, la cooperació internacional, com a tema i com a pràctica, està augmentant en importància entre les inquietuds col·lectives del nostre país, he procurat també recollir allò que de l'experiència, ja passada però engrescadora, de l'Agermanament

nament pot ser útil per veure els millors camins per on conduir aquesta mena de cooperació avui dia. Això enclou reflexionar tots plegats i fer un judici sobre tot allò que en l'Agermanament vam viure i realitzar. Més o menys ho hem anat fent, en diverses colles i en diversos moments, mentre s'anava gestant aquest treball que tant de bo fos útil per saber més de nosaltres mateixos, de Catalunya i de l'Església Catalana

(Evidentment que si aquest treball s'arriba a publicar o difondre, aquesta introducció s'haurà de modificar en alguns punts.)

Sabadell, maig de 1989.

Capítol primer

DE LES "MISSIONS" A L'"AGERMANAMENT"

La inquietud inicial

El cristianisme ha estat missioner des dels seus orígens. La seva història pot caracteritzar-se, en gran part, per la dèria de fer Crist present en tots els racons de la terra. Cada generació cristiana compta amb un bon nombre d'homes i dones que, per aquest fi, deixant la pròpia casa i país, han anat "terres enllà".

A l'Església catalana dels anys 50 propassats, aquesta dimensió missional hi era molt present. Sobretot de cara a Amèrica Llatina, s'ha pogut parlar d'una "onada migratòria eclesiàstica entre el 1950 i el 1980", les causes de la qual seria llarg investigar. Eren temps de postguerres, d'abundància de vocacions sacerdotals i religioses, de dictadura franquista ofegadora, etc.

Des de feia temps, segles, els que habitualment anaven a missions eren els religiosos i religioses, no el clergat secular, que, depenent sols del bisbe, estava al front de les parròquies i organismes diocesans. Quan aquesta orientació es comença a canviar, a Catalunya, és quan comença la petita història que ens interessa ara.

Un camí que, a nivell de l'Estat Espanyol, existia pels sacerdots seculars que volien anar a Missions sense deixar de ser tals era l'Istituto Español de Misiones Extranjeras (IEME). Però, vulgues que no, aquest institut tenia molt d'orde religiós. Els que pertanyien a ell no feien vots, cert, però hi havia un "jurament a l'Institut" molt semblant a un vot. I els que s'ordenaven capellans a l'Institut quedaven incardinats a ell, no a la pròpia diòcesi.

L'exemple més proper que en aquells anys 50 a Catalunya coneixíem d'activitat missional per part del clergat diocesà era el de les diòcesis del País Basc, que tenien al càrrec seu l'ajut missional al territori de Los Ríos, a l'Ecuador. I, una mica més llunyà, hi havia l'exemple de la diòcesi de Lille, a França, que tenia cape-

llans al Camerún.

A més, per al clero diocesà espanyol que estava disposat a anar "terres enllà", hi havia una invitació que ja no era ben bé "missional" sinó de simple ajut a diòcesis ja "madures" d'altres llocs del món però mancades de capellans. El cas es donava molt concretament amb Amèrica Llatina. Sovint el Papa Pius XII feia crides al clero espanyol perquè anés a remeiar la penúria de capellans que moltes diòcesis d'aquell subcontinent passaven. Els espanyols, deia el Papa, per raons de llengua y història són els més indicats per anar a pal·liar aquest greu problema.

Responent a aquesta crida, ja l'any 1948 la Conferència de Metropolitans Espanyola havia fundat l'Obra de Cooperación Sacerdotal Hispano Americana (OCSHA), dirigida per una comissió episcopal i destinada a encarrilar l'activitat d'ajut a les diòcesis llatinoamericanes per part del clergat diocesà espanyol. L'OCSHA estava pensada ja com a obra conjunta de l'episcopat espanyol i el llatinoamericà. Volia ser una col·laboració entre episcopats.

La corona de tot aquest edifici de possibilitats, iniciatives i invitacions va ser l'encíclica de Pius XII "Fidei Donum" del 21 d'abril de 1957. En ella el Papa reclama la corresponsabilitat dels bisbes, i amb ells de les esglésies que presideixen, en la tasca missionera de l'Església. Tota l'Església és missionera, i les cèl·lules eclesials locals han de sentir-se responsables també d'aquesta tasca missionera universal. Parlant concretament d'Àfrica, el Papa encoratja obertament l'anada de sacerdots diocesans, europeus per exemple, a altres diòcesis de països "de missió" per prestar allí un servei temporal. Es facilitava així que els preveres diocesans poguessin anar a col·laborar en la tasca d'evangelització del món sense deixar d'estar incardinats a la pròpia diòcesi.

Si bé sempre és difícil situar cronològicament els orígens d'una inquietud vital o d'una ona de pensament, podem prendre l'any 1955 com a punt d'arrancada en el que trobem, en els seminaris de Catalunya i en una part del clergat, les dues inquietuds que acabem d'esmentar. D'una banda, superant "universalismes" que no tocaven de peus a terra, i "espanyolismes" propis de l'època del nacionalcatolicisme, s'efarmava la idea i el sentiment de ser capellans d'una diòcesi ben concreta; Girona, Barcelona, Vic,... Capellans d'una terra, una gent, un tarannà ben determinats. Es tractava, en definitiva de l'exigència de ser fidels a la realitat en la que hom es mou cada dia.

D'altra banda, el que ja hem dit: sense deixar d'estar ben arrelats en la pròpia diòcesi, ens havíem d'obrir a l'Església universal i sentir-nos responsables, amb tota l'Església, de la tasca missional que hi havia per fer en aquells països o regions del món on l'Evangelí no havia estat encara suficientment anunciat. En altres casos era simplement la responsabilitat de pal·liar la manca de capellans que determinades diòcesis patien.

En no haver-hi canalitzacions d'aquesta inquietud missionera més pròpies d'aquí, alguns seminaristes se n'havien anat a l'Institut Español de Misiones Extranjeras (IEME) suara esmentat. De la diòcesi de Barcelona, que és d'on surtirà l'Agermanament, hi anaren, entre altres, Jaume Turigas, Felip Planas, Jordi Mas, Lluís Mallart, ...

L'any 1955, al Seminari de Barcelona, la inquietud missional dels futurs clergues de la diòcesi es conreuava en una Acadèmia Missional. A partir d'aquell any fou aquesta inquietud la que motivà trobades entre seminaristes de diverses diòcesis catalanes i entre ells i els novicis i estudiants d'alguns ordes religiosos.

Era, repetim-ho, un esforç per a trobar plenament la identitat

renovada del clergat diocesà. Era, també, la descoberta joiosa i entusiasta de la universalitat desde la pròpia personalitat diocesana i catalana. Encara que, cal dir-ho, l'aspecte de catalanitat era, llavors, i per causes ben explicables, ben poc viu i conscient en aquells seminaristes o clergues, salvant algunes excepcions. Si n'hia havia d'inquietud, de possibilitats, en aquell jovent que omplia els seminaris!

I de repent passaven coses així: L'any 1957, el bisbe de Quezaltenango (Guatemala), que era el català, jesuïta, Manresa, havia convençut per anar a treballar allí a la seva diòcesi un parell de capellans de Barcelona: els mossens Basols i Cabané. I un bisbe de l'Uruguay havia fet el mateix amb altres sacerdots i seminaristes: Xicart, Delgado, Renom, Senabre,... Tots aquests quedaven incardinats a les diòcesis on anaven, desvinculant-se així, en bona part, de la de Barcelona. No tenien encara gaire desperta la idea de cooperació entre diòcesis.

Els primers passos cap a Xile

També l'any 1957 alguns joves sacerdots de Barcelona, seguint la crida de Pius XII ja esmentada, s'oferiren al seu bisbe per anar a Amèrica Llatina. Ho farien, administrativament, a través de l'Obra de Cooperación Sacerdotal Hispano Americana (OCSHA) també ja mencionada. Fou l'OCSHA la que designà, com a primera diòcesi germana de la de Barcelona a Llatinoamèrica, la d'Antofagasta, a Xile.

I és el 5 de febrer de 1958 que tres sacerdots barcelonins surten del nostre port cap a Antofagasta. Són Joan Barcón, Carles Boltes i Xavier Martí. Ben aviat se'ls afegirà Joan Roca. El bisbe d'Antofagasta, Francisco de Borja Valenzuela, els assigna diverses tasques al servei directament seu i a les parròquies de Lautaro i Miramar.

Es pot dir que al mateix temps que aquests mossens, marxen també cap a Antofagasta la primera i el primer seglar de la història de l'Agermanament, per bé que ^{llavors} no eren molt representatius del laïcat barceloní i havien estat preparats en l'Obra de Cooperación Apostólica Seglar Hispano Americana (OCASHA) d'abast estatal. Són Mre Jesús

Martínez i Abraham Verdejo. Van a col.laborar en la pastoral diocesana.

Un company dels quatre sacerdots que han marxat, Mn. Andreu Masdeu, assumeix la tasca de mantenir-se en assidu contacte amb ells a fi d'aconseguir que seguiuixin vincul.lats efectivament a la diòcesi, que la gent d'aquí ho sàpiga, que se'ls ajudi en tot el necessari, és a dir, que la col.laboració amb Antofagasta no sigui d'ells sols sinó de tota la diòcesi.

Aquesta activitat de Mn. Masdeu produeix aviat bons efectes. I el grup de persones en ella es va articulant pren el nom d'Amics d'Antofagasta. Aviat es veu convenient algun vincle escrit que sigui també mitjà de difusió. I el 21 d'abril de 1958 surt el primer número del Boletín - Secretariado "Amigos de Antofagasta". Un sol full a dues cares, multicopiat, amb una breu editorial de presentació, un fragment de carta arribada d'Antofagasta i algunes breus notícies. És el primer pas del que després serà la revista Agermanament, que aguantarà, contra tota mena d'obstacles, fins l'any 1979.

El procés ^{de canvi} ~~que~~ la mentalitat tradicional missionera anava experimentant amb aquests fets pot constatar-se, per exemple, en un fragment de la carta que Joan Roca escriu a Andre Masdeu el desembre de 1958: "...vigila a publicar les coses. Per favor, no publiquen res que tingui color de missions, ni de misèria ni de proteccionisme ni d'espanyolisme ni de barcelonisme. Tot això fa més mal que bé".

El butlletí nº 5, d'abril de 1959, explica que el bisbe d'Antofagasta, Monsenyor Valenzuela, ha passat per Barcelona, s'ha entrevistat amb diversa gent, i que aviat quatre capellans més de la nostra diòcesi aniran a Antofagasta. De voluntaris no en falten. A l'hora de marxar, però, no seran quatre, perquè un d'ells, Valentí ganduixer, acaba de tenir un greu accident de moto, No anirà a Xile, però des d'aquí farà d'enllaç i corresponsal amb la colla dels Amics d'Antofagasta. Els tres que marxen són: Ramon Buxarraís, Joaquim Farràs i Jordi Rius.

A Antofagasta, aquests sacerdots barcelonins es troben aviat amb famílies catalanes que residien allí, la majoria exiliades polí-

tiques per mor del franquisme. I crearen bones amistats amb algunes d'elles, si bé sempre procuraren evitar de fer catalanisme cultural o nostàlgic, perquè la seva intenció era d'esdevenir, mentre visquessin allà, tan xilens com els fos possible.

La idea era d'anar a prestar un ajut personal per uns anys (els contractes acostumaven a ser de cinc anys) i després tornar a Barcelona passant el relleu a uns altres equips de capellans que anessin a continuar la feina començada, i així mentre fos necessari, amb un sistema diguem-ne "rotatori" que faria circular molta vida entre una i altra diòcesi. En la pràctica, però, les coses no van anar ben bé d'aquesta manera. Ja ho veurem.

S'anava a Antofagasta a col.laborar amb l'Església ja establerta allà; més concretament, amb el bisbe i el clergat d'allà. Però el fet és que a Antofagasta n'hi havia tan poc de clergat autòcton, que els mossens que hi anaven d'aquí normalment quedaven al front de moltes activitats o institucions, sense el problema de si s'entenien bé o no amb el presbiteri antofagastí.

Destaquem ja que una de les institucions al front i al servei de la qual hi haurà barcelonins, sacerdots i seglars, fins l'any 1974, fou l'Institut d'ensenyament secundari Obispo Silva Lezaeta, de la ciutat de Calama.

Veiem, doncs, que al 1958 i 59 s'ha començat a concretar amb fets ben palpables aquell anhel de "Barcelona diòcesi missionera". El realitzen, no solament capellans, sinó que esdevé propi de tots els diocesans que vulguin, des del bisbe fins al seglar més jove, encara que els que marxïn a terres llunyanes siguin ben pocs. Per això hi ha un tema que en aquells anys comença a ser tractat sovint en trobades de cristians, cursets de formació, rutes de reflexió: El laïcat en les Missions.

Per aquest camí es va descobrir a fons el gran valor de l'intercanvi, ben d'igual a igual, amb altres diòcesis, parròquies, grups cristians, etc., de continents llunyants i ben diferents al nostre. Cada vegada es parla menys de "diòcesi missionera" i més de "cooperació interdiocesana". És un enfoc molt més enriquidor en tots sentits.

El "secretariat" a Barcelona

Hem de parlar, doncs, d'aquesta colla d'"activistes" que, des de Barcelona movien també els fils d'aquest jumelage que estem intentant d'historiar. Ja hem parlat de Mn. Masdeu i dels Amics d'Antofagasta. Ara hem d'esmentar un fet, en sí petit, però de repercussions molt grans en el tema que ens ocupa.

La nit de Reis de 1961, el seminarista Jaume Cabaní, que era amic d'en Sebastià Fàbregues -un dels de la família de la llibreria Hogar del Libro del carrer Bergara, a Barcelona, perquè Cabaní es cuidava de les comandes de llibres que els seminaristes feien a l'"Hogar"- posa en contacte en Sebastià amb l'Oriol Albó. I en Sebastià, jove pare de família, amb una gran capacitat de treball, i format en aquell cristianisme que diu que la vida és per entregar-la a grans ideals, accepta de seguida la feina de fer d'enllaç entre Barcelona i els que marxin cap a Douala. "Treballar amb quatre "xalats" disposats a anar a l'Àfrica -ens diu ara Sebastià Fàbregues- era quelcom, entre altres coses, romàntic i nou, però també molt adient amb aquella mística cristiana que ens disposava per a ficar-nos en qualsevol batalla evangèlica i eclesials que se'ns oferís".

D'altra banda, Oriol Albó coneixia una dirigent de les Noies Guies, Montserrat Jutglar, que anava algunes vegades al Seminari per organitzar activitats escoltes. I aviat queda engrescada per anar també a l'Àfrica i es posa també en contacte amb en Sebastià.

D'aquesta xarxa d'amistats, de seguida connectada amb Mn. Masdeu i els seus Amics d'Antofagasta, en surt el nucli del que ara ja es pot dir un "moviment", en camí de ser "oficialitzat", de la Diòcesi de Barcelona, amb repercussions a tot Catalunya. Cada vegada s'hi afegeixen més nois i noies, seglars, i s'organitzen reunions i trobades destinades expressament a ells.

El nucli motor portà, per un breu temps, el nom de Grup d'Acció Missionera Diocesana. Però tot anava de cara a dir-se Secretariat de Cooperació Interdiocesana. En ell hi havia els que es rela-

cionaven més amb Xile: Masdeu, Josep Ribera, Antoni Mirabet, Ignasi Pujadas,... i els que es dedicaven més al Camerún: Jaume Borràs, Monserrat Jutglar,... En Sebastià Fàbregues feia de secretari, Les reunions es feien a la seva oficina de l'Hogar del Libro.

I l'1 de març de 1961 surt al carrer el número 1 del successor del Butlletí Amics d'Antofagasta, que ara té el nom de Butlletí Cooperación Interdiocesana. També molt senzill: dos o tres fulls multicopiats. Al segon número, de juny de 1961, s'hi explica bé el profund contingut de la "famosa" paraula que és punt de referència molt eficaç: jumelage, de la que ja hem parlat. Significa tot el que portem escrit en aquest treball i molt del que direm en endavant encara.

Cada butlletí dedica l'editorial a algun tema, per exemple, "El laic en l'Església", i després dóna fragments de cartes dels que són fora, notícies breus del que fan o es fa aquí, etc.

Però, ~~amés~~ del butlletí, els sacerdots, i de seguida els laics, que marxen, escriuen -una mica ja ho hem vist- llargues cartes als familiars i amics, a les parròquies on estaven abans de marxar, als grups d'Acció Catòlica o altres moviments en els que participaven i dels quals es senten encara membres, etc. I d'algunes d'aquestes cartes se'n feien moltes còpies i es difonien i eren llegides per molta gent. I, poc a poc, a més de les cartes, es va introduint el sistema d'enviar i fer córrer cintes magnetofòniques gravades amb tota mena d'informacions i participacions. Aquest sistema simplifica la feina i amplia les possibilitats fins a cert punt.

Són sobretot Albó i Mallart els qui des de l'Àfrica envien uns textos que tenen la gràcia d'unir, en un tot "revulsiu", diverses bones característiques: to poètic, mística de la fraternitat universal portada molt a fons, arrelament a l'Àfrica, reflexió sobre les cultures, crítica al nostre món benestant, etc. En llargues cartes expliquen el seu esforç per conviure plenament amb els camerunesos, cosa de la qual es fan creus els altres europeus que hi ha allí, àdhuc els religiosos, acostumats a viure ells sols en barris de blancs o en terrenys de la "missió". Diuen els nostres amics:

"No és fàcil, naturalment, conviure amb els africans, però l'Evangeli ens ho demana". Expliquen també que fan tot el possible per ocupar de veritat el lloc subordinat de vicaris i ajudants dels capellans negres, perquè és a aquests a qui pertoca en veritat la direcció de la pastoral en el seu propi continent.

Aviat hi haurà, però, aspectes d'aquestes "bones intencions" inicials que no es veuran tan clars. Ja en parlarem.

A Xile és tot molt més "normal": raça, llengua, cultura,... tot molt més semblant a aquí; sense tanta novetat. Potser per això les cartes dels que eren a Antofagasta no tenien l'"èxit" de les dels "africans". I també perquè no tothom és tan creador i tan poeta com ho eren alguns dels nostres amics del Camerún.

Eren temps d'empenta conciliar

Estàvem en una època de renovació i d'eufòria en tota l'Església. Cosa que es notava fortament en l'Església catalana i barcelonina. L'Any 1958 havia estat elegit Papa Joan XXIII, que en el tema de la diòcesi missionera va seguir ben bé la línia iniciada per Pius XII. I l'any 1969 Joan XXIII havia posat en marxa el Concili Vaticà II, iniciat l'any 1962, però que des del dia en què fou anunciat havia creat un ambient d'expectativa i movilització generals. Així, el nostre jumelage creixia dins d'un entorn molt propici; tot lligava bé; semblava no haver-hi problemes de cap mena; es podia pensar que tots plegats canviaríem aviat l'Església i el món per a bé de tothom.

Això fa entendre que anés arribant l'hora de promoure i organitzar àmpliament l'anada del laïcat barceloní a Douala i Antofagasta.

Ja al 14 d'abril de 1961 Albó escriu una carta en la que demana que aquell mateix estiu vagin a Douala alguns laics i laiques que, vivint "laïcalment" amb el poble africà, puguin entendre els moviments cristians que allí hi ha, i, havent tornat a Barcelona, puguin agermanar-los amb els que tenim aquí. Professionalment demana una persona entesa en dret, capaç d'entendre les lleis i els costums lo-

cals, un tècnic economista, mestres, inferemres, etc.

Des d'Antofagasta, el bisbe Valenzuela escriu a Mn. Antoni Mirabet, que ja es preparava per anar cap a aquella diòcesi, demanant-li que busqui a Barcelona seglars per anar a treballar a l'Institut Obispo Silva Lezaeta de Calama, al front del qual hi havia, recordem-ho, capellans de Barcelona també. Li diu: (14.X.61.)

"Se necesitarían para el curso próximo (empieza en Marzo) unos cuatro seglares, a ser posible varones en plan de religiosos y que tuvieran algunos de los siguientes títulos académicos: Filosofía y Letras, Matemáticas (Ciencias), profesor primario, o cuando menos bachillerato.

La permanencia en Antofagasta sería por un período mínimo de tres años. Se les pagaría el pasaje y tendrían una asignación mensual."

Pels mateixos dies, Joaquim Farràs, que era Director de l'esmentat institut, escriu a Mn. Ricard Pedrals demanant el mateix:

"Però nosaltres continuem amb un gran problema. Des del punt de vista econòmic i apostòlic, necessitem seglars. ... Necessitem 4 professors per a l'any vinent. A més de la tasca del Col·legi podrien fer altres coses d'apostolat. Caldria que vinguessin per a 3 anys. En pla de religiosos, és a dir, amb renúncies en les 3 virtuts bàsiques (pels 3 anys), i facilitant així, a més de l'apostolat i l'exemple, l'assumpte econòmic del Col·legi. ... Cal que els professors tinguin títols. ...

Jo he escrit últimament a Mn. Casimir Martí. Parleu-ne.

Potser tu, del món dels escoltes podries seleccionar algú. Parla'n també amb els teus capellans col·laboradors.

Espero immediates i promptes lletres teves. Penseu més en nosaltres. És urgent."

Fixem-nos que les dues cartes que acabem de citar, diuen que els seglars que vagin a Calama hi haurien d'anar "en pla de religiosos". El motiu era, d'una banda, econòmic: els religiosos, adscrits a una diòcesi, no pagaven determinats impostos, etc. Però també hi havia el fet que es demanaven seglars pensant en tasques apostòliques molt enquadrades dintre del conjunt clerical de la diòcesi, directament vincul·lades al bisbe, extraordinàries respecte al que és la vida laïcal de cada dia. Amb el temps la perspectiva anirà canviant.

I encara hi havia més peticions concretes. Al desembre de 1961, Mn. Antoni Mirabet, a punt ja d'anar a Antofagasta amb tres sacerdots més, en una jornada per a laics diu que fan falta gent i diners per ajudar a mantenir una escola parroquial al barri O'Higgins de la ciutat de Calama. Ben aviat surten tres noies voluntàries (amb enfadament i disgust d'algun pare i mare) procedents d'aquell ambient de servei que s'havia creat en els moviments d'Acció Catòlica especialitzada (JOC, JAC, etc.). No marxaren, però, fins l'any 1963, després d'un temps de preparació. Són: Mª Rosa Olivé, Mª Llum Fernández i Mª Teresa Gutiérrez.

1962. Sorgeixen les primeres preguntes "contestatàries"

Entrem així a l'any 1962, que per al "jumelage" és de movilització creixent. I també de gran fecunditat en el terreny de les idees.

Es fan convivències i rutes (a Montserrat, a Gallifa,...) per a tots els interessats, sobretot laics i laiques, en aquest nou tipus de vivència cristiana i eclesial. També cursets missionals per a seminaristes, a nivell de tot Catalunya, creant-se així un interessant intercanvi, aquí a casa nostra mateix, i que feia falta, entre diòcesis, entre seminaristes i clergat, entre aquests i els laics...

Els que escriuen des d'Amèrica Llatina o des d'Àfrica -en això hi ha gran coincidència, i alguns d'ells ho fan notar i se n'alegrentracten llargament els temes típics de l'època del Vaticà II: evangelització i compromís temporal, evangelització en un poble subdesenvolupat, fe i promoció humana,... A tothom va quedant clar que la crida històrica del poble Camerunès o Xilè és alliberar-se de tot el seu subdesenvolupament. I que la comunitat cristiana ha de viure una fe centrada en aquesta tasca.

A Xile, ja feia temps que l'Església impulsava un cert treball

de promoció popular, sobretot pel camí de les cooperatives. Els nostres sacerdots s'hi integren il·lusionats. Per a ells, aquesta manera d'estar amb el poble és gairebé un descobriment. És a la ciutat de Pere de Valdàvia (sempre dintre de la diòcesi d'Antofagasta) on el cooperativisme està prenent més volada.

També els nostres sacerdots que estaven al Camerún van veure aviat la conveniència d'iniciar cooperatives, ben populars, tant per a la producció com per al consum. Aviat hi haurà la cooperativa ATNA (que vol dir UNIÓ) de Botmakak, les de Lombikoi i Kribi, i un pla general d'acció en tot un sector del país, anomenat després Pla Bassà. En parlarem més.

Així es va accentuant, sobretot a l'Àfrica, la "novetat" dels "catalans" que busquen el contacte ben directe amb el poble, menant una vida molt senzilla, oberts a la secularització de la creença, valorant tot el que és humà,... i, a l'Àfrica, fent un esforç per aprendre les llengües natives (encara que ben pocs van arribar una mica enllà en aquest punt).

Aquestes actituds portaven aviat, tant en un continent com a l'altre, a una sèrie de preguntes: Per què hem d'anar nosaltres a predicar l'Evangeli a aquest o aquell poble o nació, si allí hi ha gent que ho pot fer igual o millor? Per què aquestes possibilitats de cristianització autòctona s'han de topar amb lleis eclesials com ara la del celibat, o la de determinats ritus propis de la cultura europea i universalitzats? I què fer amb la sacramentalització, és a dir, amb la celebració i administració de sagraments que molta gent demana per costum, per rutina, perquè se li ha dit que cal fer-ho, però sense una veritable consciència cristiana? Preguntes que també es feien molts capellans de Catalunya mirant les pròpies parròquies i ambients on estaven.

I, ja ho hem dit, la idea era d'anar a col·laborar amb el clergat africà o xilè (a Antofagasta, però, de clergat autòcton pràcticament no n'hi havia). Però, què fer si, com a tot arreu, de capellans camerunesos o xilens n'hi havia d'oberts de mentalitat, de carques, de pesseters, de simpàtics o malcarats,... i, sobretot, si

molts estaven immersos en una pastoral importada pel colonialisme, europeïtzada, gens adient a la mentalitat africana o xilena de les classes populars, és a dir, distanciada del poble?

Es així com es comença a criticar, des de dins, el tipus d'Església que Roma ha volgut universalitzar, i que nosaltres, amb tota la bona fe, hem ajudat a introduir. Si col.laborar amb el clergat natiu vol dir seguir aquesta línia, potser caldrà replantejar la cosa. I si valorem la cultura d'aquells pobles, no ha de ser per posar-hi al damunt quelcom "millor", sinó per a respectar-la i ajudar-la a créixer segons el propi camí. Aquests creixements culturals tenen unes lleis i uns ritmes, potser en períodes molt llargs d'anys, que cal respectar. No costa de comprendre que eren sobretot els nostres amics de Douala els que es feien aquestes reflexions. Allí, el drama de l'europeïtzació era tan patent,...

Però, ben mirat, era tot l'ambient de l'època del Vaticà II, ja en els anys de preparació del Concili, que portava a una revisió de determinades actituds que l'Església fins llavors havia tingut en la seva activitat missional fora d'Europa. La nostra Editorial Estela publicava, al 1961, el llibre de R. Delavignette Cristianisme i Colonialisme. En ell, les missions de l'Església són judicades amb criteris nous i molt exigents, sobretot amb criteris "socials". La conseqüència és posar en entredit la legitimitat global de l'actuació missionera. Malgrat les escoles, hospitals, etc. que han creat, els missioners poden haver col.laborat a una injustícia tan greu com el colonialisme. En endavant ja no es tractarà d'anar a "culturitzar" Àfrica o Amèrica Llatina, sinó d'anar-hi -si cal- per ajudar el seu propi i lliure creixement. D'aquest "principi" aviat en surtiran "dures" conseqüències pastorals, que a alguns els sonaran a "herètiques", i començaran els problemes de fons del nostre "jumelage".

Sobretot a l'Àfrica, palpar el colonialisme condueix a descobrir el problema polític que aquest porta a la rel. Apareix l'exigència d'anar molt alerta a fer el joc al colonialisme sigui en un o altre dels seus nivells: econòmic, polític, cultural, eclesial,... Perquè a les empreses i institucions de caire colonial els va molt bé te-

nir en els països subdesenvolupats uns capellans que, sense ser funcionaris i guanyant-se la simpatia del poble, fan una feina favorable a les institucions dominadores, amb rostre de bondat i mans blanques, menjant el que menja la gent popular, passant, potser, les mateixes privacions,... Tot plegat molt rodó en favor del neocolonialisme. Dit així -i així es deia- pot semblar una simplificació grollera. Però el cert és que ja a començaments dels 60 i en el nostre "jumelage" treien el cap aquestes crítiques respecte a la societat "europea" i a l'Església.

És un fet que va ser a través de l'Àgermanament que moltes persones de casa nostra van descobrir els problemes del colonialisme, del racisme, de tot el que s'anomena Tercer Món, així com el valor de les altres cultures, de tot allò que és "diferent" respecte al nostre "món". I per aprofitar bé les experiències de l'intercanvi amb Douala, es va parlar de crear, a Barcelona, un institut d'estudis africans. Però no hi hagué prou força per fer prosperar la iniciativa.

En el nivell de la reflexió teològica, s'avança molt, gràcies a les experiències de "jumelage" i a la maduresa dels temps conciliars, en el que és "espiritualitat de la creació", de la "construcció del món", de la "promoció humana" ("humanisme integral"). Perquè l'"engatjament" en les "realitats temporals" és una dimensió bàsica de la "maduresa cristiana".

Tot aquest creixement en el pensar s'anava fent, entre els que vivien el "jumelage", enmig de molta activitat: anades i vingudes de persones, trobades i reunions, llargues cartes plenes d'amistat i d'espiritualitat, trameses de materials, encàrrecs,...(des d'enviar sotanes fins a màquines d'escriure). Vegem-ho més.

1962. Camerún

Pel gener de 1962 arriben a Douala dos seminaristes barcelonins més, procedents del seminari del IEME a Burgos. Són Victorià Cunill i Joaquim Jover. La seva vocació missionera havia sorgit en l'ambient dels Cursets de Cristiandat, i se'ls notava l'empremta que aquests els havien deixat: impetuositat pastoral, llenguatge popular i directe, una certa "desacralització" de la paraula i el gest, etc. I no eren ells sols que deixaven Burgos per trobar a Barcelona els aires de la diòcesi missionera i de la cooperació interdiocesana. Ja hem vist que aquest camí l'havien començat en Mallart i en Mas. Aviat s'hi afegirà Mn. Turigas, que ja feia temps que era a l'Àfrica, després en Felip Planas, que arribarà a Douala pel gener de 1963, i, pel novembre del mateix any, el seminarista Tomeu Amat. És el resultat "final" del que a l'IEME se'n va dir "l'afer català". Ja hem dit més amunt que allí els catalans, junt amb els bascos i valencians eren els de mentalitat "avançada", per norma general, i molts d'ells, quan van descobrir les possibilitats missionals de la pròpia diòcesi, s'hi van llançar amb entusiasme.

- - -

A l'abril de 1962 un document ple de novetat i de simpatia circula entre grups cristians de Barcelona. També alguns diaris i revistes el citen o se'n fan ressò. Comença dient:

"Desde hace unos días los habitantes de Barcelona y sus alrededores sienten atraída su curiosidad por un grupo de seres a quienes el creador -de quien son admirables todas las obras-, ha dado un color de piel distinto al suyo. Acostumbrados como están a ver sólo blancos, no ha dejado de llamarles la atención, y entre admirados y curiosos, se han preguntado de dónde debían proceder aquellos hombres. Los unos nos han tomado por musulmanes que huían de Argelia, y los otros por congoleses, pues estos países han hecho y hacen tanto ruido en el mundo, que muchos europeos creen que sólo Argelia y el Congo cuentan para algo en África. Pues no señores, no! No somos lo uno ni lo otro; tenemos de común con ellos el mismo continente africano, su desenvolvimiento y sus consecuencias, pero somos del Camerún. Como algunos de Uds. ya saben muy bien, existe una gran amistad entre la Diócesis de Barcelona y la de Douala (Camerún)." ...

Aquesta carta-document està signada pel sacerdot camerunès An-

dré Bwanga y explica els motius pels quals, ell i nou camerunesos més, han vingut a fer una estada a Barcelona. Parla dels contactes que aquí han fet amb gran diversitat de persones i de grups, dels que volen fer encara. Explica la realitat geogràfica, social, política i religiosa del Camerún, i demana també ajuda per a poder tirar endavant determinades obres de desenvolupament.

Aquests 10 camerunesos van estar alguns mesos a Barcelona. L'experiència va ser molt positiva per a ells i per a molta gent de casa nostra. El monjo de Montserrat Jordi Pinell en va parlar entusiasmament en un article titulat L'Agermanament Barcelona-Douala, a la revista Serra d'Or d'octubre de 1962.

Una part de l'expedició camerunesa - van venir per diversos camins - va arribar a Barcelona acompanyada de l'Oriol Albó, que el dia de Sant Jordi havia estat ordenat sacerdot a Douala i ara venia a celebrar la Primera Missa al seu poble, La Garriga.

També el bisbe de Douala, Tomás Mongo, va estar uns dies a Barcelona fent grup amb els seus diocesans. I de les converses entre ell i el grup motor de l'Agermanament en surt una decisió important: un grup de laics i laiques de Barcelona aniran aviat a diversos llocs de la diòcesi de Douala per ajudar el treball que els sacerdots barcelonins allí estan realitzant. A finals d'any ja se n'hi en van. Són: Magí Sardà, Neus Lizarán, Montserrat Jutglar, Mre Cinta Compte, Assumpta Mas, Anselm Peñas i Ignasi Mayolas. Marxa també el sacerdot Jaume Borràs. Tots hi van disposats a conviure tant com sigui possible amb el poble africà, sota el mateix sostre, compartint la mateixa pobresa... Però la realització d'aquest ideal aviat troba dificultats en determinats sectors de la mateixa gent del Camerún. Els estrats socials també allí estaven establerts amb molta rigidesa.

Mentre, es dona un altre fet important: el sacerdot Jordi Mas, de qui ja hem parlat, ha decidit deixar la diòcesi de Douala per anar a la zona més pobra i marginada del Camerún, al Nord, a Tokombere. Es va constatant que la tendència a anar sempre amb els més marginats és un tret característic dels nostres agermanaments.

I aquesta era la paraula que, amb gran fortuna, s'anava introduint com a traducció d'aquella, jumelage, que a l'Àfrica havíem après: AGERMANAMENT. Una paraula realment "viva" entre nosaltres. Ja la tenim aquí.

1962. Xile

Des de l'any 1969 que no havia marxat ningú cap a Antofagasta. És pel febrer de 1962 que surt cap allà la "tercera expedició" de sacerdots barcelonins. Son, Antoni Mirabet, Lluís Garriga, Joan Vidal i Josep Anton Prada. Aquests tres últims havien cursat una part dels estudis de teologia al Seminari que l'OCSHA, ja esmentada, tenia a Madrid. Els estudis que allí es feien potser eren més "progressistes" que els del Seminari de Barcelona, però l'OCSHA tenia molt regust d'obra del l'Episcopat Espanyol, remarcant poc els aspectes diocesans, tan rics i variats. Aquesta mancança quedava suplerta pel dinàmic clima d'agermanament que hi havia a Barcelona.

Els quatre sacerdots són destinats pel bisbe d'Antofagasta a diverses tasques pastorals. Sense fer soroll, acompleixen la seva tasca en aquell desert del Nord de Xile.

Camí del Concili, aquell mateix any, visita novament Barcelona el suara esmentat bisbe d'Antofagasta, Francisco de Borja Valenzuela. I també ho fa el bisbe de Valparaíso (Xile també), Emilio Tagle, el qual aconsegueix del de Barcelona, Modrego, la semi-promesa de cedir-li alguns sacerdots per un temps.

D'altra banda, el bisbe Modrego es compromet també a cedir alguns capellans per al lloc de Superiors del nou Seminari interregional del Nord de Xile que aviat s'ha d'obrir a La Serena.

Tot prapara un 1963 esplèndit per a l'agermanament amb Xile.

1962-63. Barcelona. El Secretariat

Tanta vitalitat cara enfora significava també molta feina per a l'equip coordinador, que ara ja era conegut pel nom de Secretariat de Cooperació Interdiocesana. Augmenta el nombre de persones que hi col.laboren. I es va imposant l'opinió que cal organitzar-lo en forma més eficaç. No podia durar aquell estil d'acció en el que "cadascú anava per ell" en els diversos grups que teníem ja fora o en els que s'hi relacionaven des d'aquí. En conseqüència el Secretariat s'estructura per grups de treball i seccions segons un petit i coherent pla de coordinació.

De tota manera, es pot dir que llavors el "carisma" encara primava per damunt de l'"organització", i la "poesia" per damunt de la "prosa" econòmica. Amb el temps veurem que els termes queden, fins a cret punt, invertits.

Una de les feines necessàries era mantenir, des del Secretariat, contacte assidu amb les parròquies i grups que tenien relació amb els clergues o laics que havien marxat. Aquesta relació sovint incloïa l'enviar ajuts més o menys quantiosos econòmicament. Sovint no eren sols parròquies o petits grups els que col.laboraven, sinó tota una vila o ciutat. O sectors dels Moviments d'Acció Catòlica Especialitzada, d'àmbit extraparroquial. Exemples de localitats on l'Agermanament tenia vitalitat i organització pròpia poden ser: Esparraguera, La Garriga, Sabadell, St. Pau d'Ordal, Mataró,... I, de fora de la diòcesi de Barcelona, hi havia contactes amb Tàrraga, Berga (i amb Mn. Ballarín, de Queralt), Gironella, Manresa,...

Molts recorden aquelles sacrificades, però plenes d'alegria, reunions del Secretariat, de nit -perquè de dia cadascú tenia la seva feina- a l'altell del Hogar del Libro. Mn. Masdeu i Sebastià Fàbregues eren els més "permanents". I, abans no anaren marxant a Xile o al Camerún, eren dels "forts" de la colla: Josep Ribera, Jaume Borràs, Ignasi Pujadas, Montserrat Jutglar, Antoni Mirabet,... El paper d'enllaç amb el Sr. Bisbe, Gregorio Modrego, i de "germà gran" de confiança de tothom dins de l'Agermanament, el va agafant Mn. Josep Campmany.

L'any 1963 el Secretariat compta ja amb tota una habitació "pròpia" en el nou pis on s'estableixen les oficines de l'Hogar del Libro. I l'equip directiu, per una banda va quedant reduït perquè molts dels seus components marxen cap a Àfrica o Amèrica, però també hi arriben nous voluntaris: els mossens Cabré, Boronat, Camps, en Rafael Bosch, el matrimoni Borrull-Munt,...

També hi ha molta feina a organitzar les trameses de llibres o altres materials útils per als que són fora. Moltes persones i grups ho fan, o bé estan disposats a fer-ho, però el Secretariat facilita els camins i la coordinació. I per Nadal,...s'envien torrons.

Les editorials Estela i Nova Terra envien, gratuïtament, llibres editats per elles als "amics llunyans" de l'Agermanament.

Cartes plenes d'amistat, resums de trobades i de revisions, peticions, projectes, etc. van i vénen, obrint camps d'acció i removent les mentalitats. Per exemple, les noies que havien marxat cap a Douala, aviat envien el projecte "Acció per a la promoció de la Dona Camerunesa".

Quant al butlletí, agafem, per exemple, el nº 5, de gener de 1963. Hi destaca un article sobre L'actitud missionera del laic. Informa d'unes jornades de convivència de sacerdots i laics interessats en l'Agermanament. Hi ha una entrevista a Mn. Joaquim Farràs, el de Calama, que ha vingut per uns mesos a Barcelona. I també explica que Mn. Amadeu Basols i Mn. Jaume Cabané, que fa cinc anys -ja hem dit per quin camí- van marxar a Quezaltenango (Guatemala), ara són a Barcelona però aviat retornen a aquelles terres. I volen que la diòcesi de Quezaltenango estigui també agermanada amb la de Barcelona. A més d'ells, treballen allí, en tasques pastorals i assistencials, tres noies barcelonines.

Es a dir, que els que van marxar a l'estil de "franctiradors", no formant part d'un planteig diocesà, ara s'animen també a formar part de l'Agermanament, i aquest els integra també amb alegria.

Cosa semblant passa amb els amics que -ja ho hem dit- estaven a l'Uruguay. El butlletí de desembre de 1963 parla d'"els nostres

germans sacerdots i seminaristes barcelonins de l'Uruguay: Barbé, Roca, Caba, Renom, Delgado, Mn. Xixart,..."

És en el nº corresponent a l'octubre de 1963 que el butlletí pren el nom d'AGERMANAMENT. I en el disseny de la portada, que serà el mateix durant molts mesos, ja hi figuren sis noms geogràfics: Douala, Antofagasta, Valparaíso, Barcelona, Quezaltenango, Uruguay.

Ultra el butlletí, apareix un altre mitjà escrit periòdic de comunicació entre els "agermanats". A partir de febrer de 1963, tots els que són fora de Barcelona -els que han marxat per la cooperació interdiocesana i altra gent relacionada amb l'Església de Barcelona però que és a l'estranger- reben el que se'n diu la circular interior, destinada a informar-los de coses importants, i també casolanes, que s'esdevenen a Barcelona, a la Diòcesi, al secretariat,... Es pretén, amb aquest full -que en la seva llarga història serà de diversos colors però quedarà conegut com el "full groc"- que tots els que són fora mantinguin el màxim de contacte -i això suposa estar informats- amb la realitat barcelonina i catalana. La responsabilitat d'editar i enviar periòdicament aquesta circular interior l'agafen les Auxiliars Seglars Diocesanes, institució barcelonina fundada per iniciativa de Mn. Manuel Bonet.

Però un dels fets que cal destacar més d'aquell any 1963, perquè va consolidar molt la vida de l'Agermanament, va ser la firma, per part del Bisbe Modrego, del Decret que creva i constituïa com a institució pròpia de la Diòcesi el Secretariat de Cooperació Interdiocesana. S'entrava a ser quelcom plenament "oficial".

Uns mesos abans, i amb l'intenció d'ajudar a obtenir el Decret, fou enviat al Dr. Modrego un document, redactat per Mn. Masdeu, titulat Comunió Interdiocesana. Partint de la història i la tradició diocesana de Barcelona i dels documents de Pius XII, després d'explicar també el que Agermanament ha fet ja fins ara, diu que els grups i activitats existents estan en un moment de consolidació i senten la necessitat d'estructurar-se jurídicament en una sola obra perfectament jeràrquica. Segueix: "En consonancia con los deseos del Santo Padre, se pretende conseguir, con esta obra, que la

diócesis de Barcelona acreciente su conciencia amorosa y operante de la catolicidad de la Iglesia, mediante una cooperación de amplio contenido con otras diócesis del mundo cuya forma cristiana se encarna bajo formas distintas a la nuestra. Esa actividad deberá realizarse de tal manera que impulse al cristiano barcelonés a abrirse hacia toda la Iglesia Católica, según la palabra de Pío XII: "las perspectivas universales de la Iglesia serán las perspectivas normales de la vida cristiana" (Enc. Fidei Donum, 2ª p.)."

El document de Mn. Masdeu proposava una estructuració del nou organisme que no va ser del tot acceptada pel Dr. Modrego. Però tothom va quedar content amb la distribució de feines que el Decret establí: al front hi haurà un Secretari-Director, que serà Mn. Josep Campmany. El Vice-secretari serà Mn. Masdeu, i el Tresorer, Sebastià Fàbregues. Col·labora com a Secretària permanent, Roser Casanovas. Els càrrecs concrets eren el de menys. L'important és que quedava reconegut i consolidat un bon equip director, format per gent molt treballadora i convençuda de la causa.

- - -

Poc després d'aquesta "oficialització" Agermanament es troba caminant al costat, per la mateixa ruta d'inquietuds, d'una altra institució que acaba de crear-se a Barcelona: MEDICUS MUNDI. Els inicis d'aquesta entitat ens els explica el butlletí extraordinari que ella mateixa difon al celebrar els seus 25 anys d'existència (1988): "En Barcelona, en el mes de febrero de 1963, un grupo de médicos preocupados por la situación de los países necesitados, nos reunimos para fundar una Asociación dedicada a proporcionarles una ayuda desde el punto de vista sanitario. Casualmente, a primeros de abril, nos enteramos de que se estaba gestando la fundación de Medicus Mundi Internacional y viendo la coincidencia de los objetivos nos pusimos en contacto con ellos. En el mes de diciembre,

nuestra Asociación, llamada Ayuda Médica Misional, se constituyó en la Rama Española de Medicus Mundi Internacional." Els fundadors de Ayuda Médica Misional havien estat el Dr. Abel, s.j. y el Dr. Cortadellas. El President era el Dr. Manresa.

Pel desembre de 1963 surt el Butlletí Informatiu nº 1 de Ayuda Médica Misional - Medicus Mundi. Les finalitats queden clarament expressades: "Una obra al servicio de médicos y enfermos de los países subdesarrollados". Col·laborar en les obres mèdico-socials dels països en vies de desenvolupament. I la primera realització de la qual donen compte és "para el grupo de misioneros seculares de nuestra diócesis que está en el Camerún". Són els d'Agermanament, als quals Medicus Mundi ha conegut sobretot a través del Dr. Cortadellas. L'ajut consistirà en un consultori mòbil, és a dir, un jeep Land-Rover equipat per a consultori.

L'estreta relació entre Agermanament i Medicus Mundi durarà molts anys.

1963. "Expedicions" a Xile

Fruit de la visita que l'any anterior havia fet a Barcelona el bisbe de Valparaíso, pel març de 1963 marxen cap a aquella diòcesi xilena quatre sacerdots barcelonins: Josep Ribera, Joan Sanmartí, Ignasi Pujadas i Joan Casañas. Al cap de pocs mesos se'ls afegirà Francesc Puig. Ribera i Pujadas són destinats a la pastoral de suburbis ("poblaciones") en la ciutat de Viña del Mar. Sanmartí i Puig, igual feina en la ciutat de Quilpué. Casañas queda integrat en l'equip de sacerdots dedicats a la pastoral universitària.

Al revés de la d'Antofagasta, la diòcesi de Valparaíso tenia relativa abundància de clergat autòcton. Per això aquests cinc mossens visqueren molt plenament, amb els seus perds i contres, l'experiència d'integració en una clerecia de terres llunyanes i de col·laboració amb ella. Hi anaven amb un "contracte" de 5 anys, renovable.

— — —

Arribat ja a la diòcesi d'Antofagasta, Antoni Mirabet continuava intensament la campanya destinada a obtenir ajut, en persones i en diners, per a l'escola parroquial de la barriada O'Higgins a la ciutat de Calama. I el dia 20 d'abril de 1963 marxen cap allà les tres noies que, més d'un any abans, ell mateix havia convençut per anar-hi: Mre Llum Fernández, Mre Rosa Olivé i Teresa Gutiérrez.

La realitat d'aquell suburbi demanarà a aquestes noies que facin de mestres, d'assistents socials, d'enfermeres,...encara que no estiguin del tot preparades per a cada una d'aquestes funcions. Elles són mestres. De seguida busquen adoptar un estil de vida ben al nivell de la gent popular, amb totes les limitacions i renúncies que això suposa. I el poble xilè, que sap acollir tan bé aquesta mena de foranis sempre que li arriben, de seguida es fa "seves" aquelles noies.

Ben representatives dels moviments cristians laïcals de Barcelona, elles tenien molt clar que no es tractava d'anar a "convertir" o "re-cristianitzar" gent, sinó de col.laborar en la promoció humana dins d'un àmbit de testimoni cristià. I, amb bones maneres però amb fermesa, s'oposen a la mentalitat del bisbe d'Antofagasta que hauria preferit tenir-les allí en una condició semblant a la de les religioses.

Aviat s'integra també a la colla barcelonina de Calama en Jaume Farràs, seglar, germà de Mn. Joaquim, que assumeix la tasca de professor a l'Institut Silva Lezaeta.

- - -

Hi havia encara pendent el compromís, per part de Barcelona, d'enviar alguns capellans al Seminari Interregional del Nord de Xile que s'anava a inaugurar i que tenia la seva seu a la ciutat de La Serena. Hi aniran dos mossens dels que ja estaven a Antofagasta: Joan Roca i Josep Antoni Prada. L'any 1965 aquest últim és substituït per Manel Mas. Però l'experiència d'aquell Seminari ha gué de ser abandonada aviat.

El 14 d'octubre de 1963 marxa encara una nova "expedició" de sacerdots barcelonins cap a Antofagasta: Enric Olivé, Joan Gras, Jordi Jorba i Ernest Martínez Guarné. Una vegada més es produí el bonic espectacle d'una despedida al port de Barcelona amb centenars de persones que es senten compromeses amb l'Agermanament i el viuen amb alegria. Mn. Jorba va destinat a l'esmentat institut Silva Lezaeta, de Calama, del qual ja no es mourà fins l'any 1973. Els altres tres queden encarregats de tasques pastorals en diverses parròquies. Una feina potser força semblant a la que feien aquí, però en aquell ambient del Nord Xilè.

En acabar l'any 1963, Agermanament tenia a Xile 20 sacerdots i 5 laics. Sense comptar alguns que, acabat ja el compromís, havien retornat a Barcelona. I, entre Àfrica i Amèrica Llatina eren més de 50 les persones que aquesta "ona migratòria" de la cooperació entre diòcesis havia portat terres i mars enllà.

Evolució místic-ideològica

Durant l'any 1964 queda ja manifest als ulls de molts el canvi, millor dit, els canvis de mentalitat que es produïxen en un bon nombre d'aquests "agermanats" que han "marxat de casa". Això es dona més, o abans, en els que són a l'Àfrica que no pas en els d'Amèrica. I es comprèn, perquè allí el xoc cultural és més fort i també més difícil l'entrada en el ritme vital dels nadius i de l'Església establerta pel colonialisme.

Des de Barcelona, moltes persones ben interessades per l'Agermanament comencen a estar inquietes per aquests canvis dels "del Camerún"; canvis de mentalitat que els semblen perillosament accelerats i "lliures".

Vegem com explica, ben esquemàticament, aquest procés pràctic i ideològic un informe que hi ha als arxius d'Agermanament. Parla ben concretament de l'Àfrica, però moltes de les coses que diu, tard o d'hora les viuen també forces companys i companyes dels que són o aniran a Amèrica.

Treball Pastoral Rural en el Camerún

Criteris seguits

- a) Es comença en una línia netament evangelitzadora de col.laboració entre diverses comunitats. Agermanar comunitats.
- b) Col.laboració a la pastoral autòctona des de llocs secundaris:
 - .anar a estudiar al seminari de Yaundé
 - .vicaris de rectors africans
- c) Identificació al màxim a la manera de ser africana. Mística foucaulniana.

Descobertes fetes dintre d'un clima: -de reacció contra estructures reglamentades i tancades (Institut de Burgos,...)

-de molta reflexió i esperit crític i una mica purità.

- a) La realitat africana exigeix un desenvolupament. Formulació doctrinal del que s'anomena mística de la creació.
- b) Inadaptació a la pastoral seguida oficialment.
- c) Divergència entre el que fa l'Església i el que necessita el poble.

Conseqüències

- a) Acció socio-econòmica
- b) Dificultat en la realització pastoral:
 - .tendència a fer treball socio-econòmic
 - .i a fer estudis ètnics i lingüístics
- c) Evolució de la pròpia vida cristiana, sense ser massa contrastada des de fora.

Voler canvis a fons en l'Església, per exemple en la llei del celibat.

A tots aquests plantejaments aviat s'hi afegí el fet que alguns dels laics que marxaven cap al Camerún, no quedava gens clar si eren "creients" o no. Perquè en la "selecció" dels candidat i candidates a marxar s'acceptava un gran pluralisme d'actitud, encara que no pas en un relativisme absolut. Quedava clara la pauta dels Drets Humans i de les encícliques papals en qüestió social i de desenvolupament (Mater et Magistra, Pacem in Terris,...).

Però els esquemes tenen sempre un aire de fredor que podria despertar la sospita de superficialitat. De cap manera hi pot haver aquesta sospita al llegir la carta que el 28 d'agost de 1963 Oriol Albó, des del Camerún, escriu als seus companys de curs que estan a punt de marxar cap a Amèrica (Olivé, Jorba, etc.).

Crec interessant citar trossos sencers d'aquesta carta.

"... Ara, és cert, de cop, us trobeu més connectats que mai amb la gent del Jumelage.

Ja sabeu, però, que el que hem d'arribar a aconseguir és més aviat que la vostra marxa sigui un nou pont entre Xile i Barcelona cara als vostres ambients respectius. Si per una banda és veritat que el grup de Vergara, ³ve a ser com un Secretariat per coordinar, i encara més, per "servir", molt més veritat és que cada ú de nosaltres que marxa ha de tenir plena consciència que és pont entre un ambient concret de cristianisme de Barcelona i un de Xile o Douala.

Aquest treball és un treball molt lent de vegades, perquè exigeix un fer madurar idees fonamentals de Caritat fraterna tant a Barcelona com a Antofagasta. No cal que correm. Però sí, que no perdem la perspectiva. Només llavors hi haurà veritable diòcesi missionera, perquè la diòcesi és fonamentalment la vida cristiana que dona sentit a totes les estructures que hi pot haver més o menys muntades.

Donar consells sempre et fa sentir important. Doncs, hala!, aquí en teniu uns quants. Tant de bo que la vostra marxa descobreixi la dimensió ecumènica a una colla de grups al vostre abast. Tant de bo que la vostra marxa engatgi a una sèrie de gent, que marxin d'una manera més o menys sensible amb vosaltres.

És cert que vosaltres encara no heu estat a Antofagasta. Mes, tantmateix, Amèrica ja fa una colla de temps que té gent de Barcelona. I a Antofagasta hi ha un bon equip. Amb coses començades que exigeixen la col.laboració -més que l'ajuda- de Barcelona.

A més, la vostra estada a Barcelona, sobretot el vostre temps de ministeri sacerdotal, us ha fet descobrir moltes de les nostres riqueses, al mateix temps que de les nostres misèries.

Els vostres ambients han sigut sobretot el rural i l'obrer. Esteu acostumats a fer la revisió de vida. A sentir l'angoixa d'una Església que no és present en l'evolució del món. Com a sentir l'alegria de l'esforç que s'està fent en una colla de sectors amb més o menys encert.

Darrerament nosaltres vàrem fer reunió de mossens barcelonins a Botmakak. Us en diré quatre coses.

Mn. Felip Planas està en una actitud molt de no fer res. Potser li ajuda que té una mentalitat més aviat de professor de Seminari. Que li agrada St. Tomàs. Però el que té més mèrit és que persones tant d'acció com en Cunill i en Jover de Terrassa, ex cursillis-

tes, etc. li donen la raó. Aquest saber mirar, escoltar, aprendre. Fer revisió constant de la vida per anar descobrint el que és veritablement l'essencial i donar importància secundària al que només mereix importància secundària. Si ho voleu, en llenguatge clàssic: un bon esperit crític per afavorir tot el que sigui veritable adaptació.

El que potser en Felip fa des d'un punt de vista intel·lectual, Mossèn Mallart ho fa més vitalment, reflexionant sobre les tournées (anada als diferents centres de cristians escampats pel bosc).

En Lluís ha arribat a tot una sèries de conclusions sobre la manera de presentar el cristianisme, ben interessants en quant s'adapten a la manera de ser i a l'estructura social de la gent.

El més bonic és que l'experiència d'en Lluís, els treballs d'en Felip, l'afició litúrgica d'en Borràs i la bíblica meua, ens han donat els elements per preparar una litúrgia de la Paraula que pot ser una bona cosa cara a l'adaptació litúrgica.

Al fons podríem dir que fer una gran Vetlla amb lectures bíbliques comentades, seguint un tema, en perspectiva de combregar amb els nostres avantpassats dels que hem rebut la vida, ritmada amb cants i danses i "recollida" per una col·lecta sacerdotal, ens dona un esquema on el dir Missa no et posa neguitós pensant en una Assemblea que badalla insonscient de la Paraula que se'ls hi està proclamant.

Veieu que aquest exemple que us poso, demana de fet la col·laboració amb el Centre de Pastoral, posem per cas. Perquè la problemàtica i les solucions, fent tots els matitzos que calgui, no són pas exclusius de Botmakak o Kribi. ... És davant d'un problema fonamental així, que pots demanar al grup de Pastoral Litúrgica de Barcelona una acció d'Agermanament que no els allunyarà de la seva tasca sinó que els farà més missioners perquè més liturgistes.

... Ja sabeu, perquè n'he fet prou la propaganda, que personalment em cuido de cooperatives i negocis per l'estil.

A la reunió passada vam analitzar un cop més si això i el carisma sacerdotal es donaven la mà. Vàrem trobar que Déu n'hi dó. L'anar visquent aquest tipus de vida, l'anar interpretant la Bíblia des d'aquesta perspectiva et fa estimar cada vegada més el sacerdocí laic. Potser et sap greu llavors l'evolució del Pare Loew que et sembla més fer marxa endarrera quan, en el seu Institut de Marsella, delimita tant bé la funció sacerdotal de la laical, quan potser la veritable línia és molt més complicada, podent dir que hi ha molts carismes que es poden trobar en un mateix o en varis homes,...

Ja sabeu la mania que sempre he tingut per la barraqueta dalt d'una muntanya. Una mica diferent del vendre oli.

No obstant, faig aquest treball amb veritable "passió", perquè no el considero pas supletiu sinó cristià. I veig que aquests dos carismes, de dispensar sants olis i vendre oli no sant, poden lligar ben bé en un mateix confirmat i ordenat.

Bé. Doncs aquest capítol social té unes possibilitats molt grans de col·laboració amb Barcelona.

No pas de demanar óbols del Domund, sinó d'orientar mercats d'exportació i importació. De fabricar peces d'aparells agrícoles,

o de muntar indústries, o de fer escoles d'agricultura a un i altre cantó.

Potser un moviment de la JOC enviant un permanent al Camerún. Però potser encara més interessant un grup d'obriers començant un taller de xocolata o una fàbrica de sabó segons un esquema de capitalisme popular o qualsevol d'aquestes coses que parlen les encíclics socials...

Llavors el ser missioner no et desengatja de la vida d'ara. T'hi dóna un nou capítol, sinó una nova dimensió.

..."

He citat llargament aquesta carta perquè em sembla ^{que} dóna a conèixer molt bé les llargues i ben serioses reflexions que, primer a l'Àfrica i després a Amèrica Llatina, anaven fent els més avesats a "pensar" i els que sentien en carn pròpia la "contradicció" de fer de "pastor" i de "persona com tothom" a la vegada, és a dir, els capellans. Que eren, també, els principals responsables en la celebració dels Sagraments. I els que tothom mirava més de prop a veure què feien. Etc.

Per als laics i laïques que havien marxat o es preparaven per a fer-ho, tot era molt més senzill en el terreny de les idees i de les tasques a fer. No es topaven amb tants interrogants, tantes "contradiccions", tantes coses a potser canviar,... Les dificultats eren, en tot cas, d'un altres tipus. I demanaven audàcia, però dintre d'uns plantejaments força simples (que no simplistes).

Per posar un exemple, podem llegir fragments d'una carta que Ma Cinta Compta escriu, des de Logbikoy, l'11 d'agost de 1963, a "Teresa, Pilar, Montserrat i Angeleta" que, encara a Barcelona, es preparen per anar a l'Àfrica:

"EQUIP.- No n'hi ha prou amb les reunions on s'exposen els motius pels quals hom vol anar a l'Àfrica i el que voldria fer-hi. Cal que abans de marxar convisqueu juntes varies vegades. Heu de menjar juntes, dormir, explicar tonteries, riure i plorar. Heu de crear una gran amistat. Si us coneixeu molt superareu totes les dificultats de la vida d'equip, que, vulguis o no, sempre es presenten.

...El que es necessita és saber:

CONDUIR, això totes, però no cal el títol.

COSIR, alguna de les quatre.

NOCIONS D'INFERMERIA I PRÀCTIQUES DE PARTS, però amb uns 10 ja n'hi

ha prou. ... Però que quedi ben clar que amb una de vosaltres que es faci responsable del dispensari ja n'hi ha prou. Perquè hi ha altres treballs a realitzar, com l'Escola de la llar (co-sir, planxar, cuina, puericultura); l'Internat (no en quant a classes, donat que les nanes van a l'escola de la missió, sinó en quant a formar-les en els seus deures de noia); una granja (a compaginar amb l'internat, per exemple com a treball manual per part de les internes, dirigit per vosaltres, que encara que digueu que en aquests moments no en teniu ni idea, tot és proposar-s'ho i anar a veure com funcionen un parell de granjes de casa nostra i comprar-vos un manual; el sentit comú i la bona voluntat ho acaba de completar). ...

MOLT IMPORTANT: L'idioma, el francès, procureu fer esforços si és que no el domineu gaire, però alerta que això no sigui un obstacle per fer-vos tornar enrere o retardar la vinguda.

CORRESPONDÈNCIA. L'assumpte cartes és una mica fu...mut. Al principi costa una mica, després una ja s'hi acostuma. Fins i tot les cartes urgents es reben al cap de tres setmanes d'enviades, encara que siguin certificades. ... Feu-vos a la idea que si a casa vostra passa una desgràcia no ho sabreu fins després d'un mes.

ESPIRITUALITAT. En general molt carca. Ple de rosaris i exposicions a tota hora. La missa, no obstant, és més participada pel poble que a casa nostra. També els cants són molt fermes. ...

SALUT. Vingueu ben vitaminades. No es broma. I també calcifiqueu. Aneu al metge abans d'enbarcar-vos i porteu-vos els fortificants per a una bona temporada.

..."

Aquesta carta, escollida d'entre moltes, em sembla que pot considerar-se paradigmàtica -amb totes les variants de cada cas i país- de les que escrivien les laiques o laics que havien marxat ja, als que es preparaven per fer-ho. Problemàtiques molt realistes i senzilles; Entusiasme; Confiar que "la bona voluntat ho acaba de completar"; Etc. Que n'era de bonica aquella "infància" de l'Agermanament!

I encara cal que quedi clar un altre aspecte que era ben present, molt present, en la majoria de persones i en tots els grups que havien marxat cap a Amèrica Llatina o Àfrica: l'oració, la vivència de fe, la comunitat d'Eucaristia.

Completant aquest "retaule africà", però insistint que en els trets bàsics pot aplicar-se a tot l'Agermanament, vegem fragments d'una carta que Jaume Borràs escriu, des de Logbikoi, a Sebastià Fàbre-

gues cap a finals del 1963:

"Totes les nits, havent sopat, es va a fer una estona de pregària amb l'Amic. Després d'alguna lectura de l'Evangelí ve la pregària personal. Aleshores es comenten les coses del dia: malalts, converses, per la Marie Claire (l'infermera), per...i vam teixint el "jumelage" pregant per tots els germans, pels familiars, pels que són a Amèrica. Si algun dia em decideixo faré un llibre d'aquestes oracions. Són boniques, senzilles, surten de dintre,...

No sé, Sebas, mentre t'escric aquesta carta sembla que et vulgui fer propaganda. No és això. Jo voldria que ho coneixessis tot, que no hi hagin secrets.

Abans d'ahir estàvem a la capella; eren les 11 de la nit. L'assimpta veié llum a la porta del dispensari. Arribava un part. Les tres es posaren a treballar fins a quarts d'una. I l'endemà al matí, abans del dispensari, van a Missa i esmorzen. (El dispensari s'obre a les 8.) ...

No ho he fet mai, però crec que ho haig de fer ben aviat: una Missa d'acció de gràcies pel "jumelage"; perquè està sortint bé; perquè veiem que en aquests començaments la cosa marxa..."

Hi havia ja prou experiències i reflexions, personals i en equip, per fer-ne més d'un llibre.

La primera temptativa de llibre sobre l'Agermanament

Pel juny de 1964 Oriol Albó i Felip Planas tenen ja enllestit el text d'un llibre sobre l'Agermanament. En el manuscrit no s'indica quin és el títol del llibre. I no hem trobat ningú que ara recordi les raons per les quals no es va arribar a editar. Alguns capítols van ser ciclostilats, adquirint així una certa difusió.

El pròleg, en forma de carta, diu que el llibre no vol ser pas un tractat de "missiologia aplicada", sinó un diàleg entre amics. I més una recerca que no pas una troballa.

El més important -segueix el próleg- és que aquest llibre és fruit del "treball en comú de l'equip de barcelonins que estem al Camerún. L'Agermanament el presentem des d'una perspectiva africana. Això no és pas del tot objectiu. Més encara que amb Douala, la col·laboració que hi ha entre Barcelona i Antofagasta, Valparaíso, Uruguay i Quezaltenango té més tradició. Però nosaltres hem viscut més intensament l'Agermanament entre Barcelona y Douala. ... És per això que donem testimoni del que hem vist i del que hem escoltat. De la convivència que hem tingut la joia de realitzar amb els nostres germans camerunesos. ... El nostre testimoni l'hem anat reflexionant en comú, en les revisions de vida que són l'explicació mateixa del nostre quip."

Una primera part del llibre, titulada L'Agermanament com a fet, comença parlant de l'ambient català i barceloní que ha fet possible aquesta experiència eclesial. Ja ho hem vist en les pàgines precedents: Escoltisme, Moviments d'Acció Catòlica especialitzada, Cursets de Cristiandat, Moviment bíblic i Litúrgic, influència francesa, renaixença de l'esperit de diòcesi, l'empenta que dóna Joan XXIII, etcètera, etcètera.

En definitiva l'Agermanament és una part important d'aquell "progressisme catòlic" que entre el 1958 i el 1968 va ser tan floreixent i influent a Catalunya, i sobre el qual jo mateix he tingut oportunitat d'escriure un llibre. (1)

(1) El "progressisme catòlic" a Catalunya. 1940-1980. Aproximació històrica. Ed. Llar del Llibre. 1989.

Tot fent una "petita cronologia de l'Agermanament", que abasta tant la "branca" Amèrica com la d'Àfrica, els nostres amics ens donen ja algunes reflexions que pot ser interessant consignar aquí per aprofundir més en els valors i problemàtiques que s'anaven descobrint i presentant.

Dit amb paraules d'aquell temps, una cosa és sentir-se enviat "per crida de Déu", fent un servei "profètic", i una altra sentir-se enviat al "servei de l'Església". El "profeta" diu, crea, fa i desfà, segons la seva "inspiració" li reclama davant de cada esdeveniment. El que està al "servei de l'Església" i d'una diòcesi determinada, s'ha de sotmetre a la "línia pastoral" d'aquesta diòcesi i a les directives eclesials generals. Es tracta d'una mena de disjuntiva, pròpia del clergat, no dels laics, que en molts moments esdevindrà una "creu" de l'Agermanament, sobretot al Camerún però també a Xile.

Mirant la realitat social barcelonina, els del Camerún diuen que ens cal "reparar el nostre pecat col·lectiu", el pecat del qui menja mentre un germà té fam perquè unes estructures injustes engraixen uns a base d'empobrir els altres." Veiem, doncs, que la dimensió ^{socio-}política estava ja desperta en les consciències de molts "agermanats".

Referint-se a la feina que fins ara han fet els missioners catòlics en aquelles terres, parlen de sentir "una tristesa immensa davant del treball fet pels nostres missioners, mentre des de Barcelona hem falsejat el veritable drama de les missions." Es referien al tipus d'espiritualitat, de cultura i de visió d'Església que els missioners havien introduït en aquelles terres. Per això insisteixen que la primera actitud, bàsica, ha de ser la d'"anar a aprendre". I, amb gran naturalitat, com qui va a Molins de Rei".

Quin ressò tenen la nostra voluntat i la nostra acció "agermanadores" entre la gent de Douala? Tot un interessant capítol dediquen als nostres amics i amigues a aquest tema. I algunes de les coses que diuen aviat veurem que també se les hagueren de plantejar alguns dels clergues i laics que l'Agermanament tenia a Valparaíso i Antofagasta.

Entre el clergat de Douala hi havia diverses reaccions davant de l'"arribada" dels barcelonins. Alguns s'ho miren fredament; o potser no els acaba d'agradar l'esforç que els nostres capellans fan per viure al nivell, pobre i senzill, de la majoria dels africans. Altres sí que capten i també tenen l'esperit d'agermanament. I entre alguns d'ells i els de Barcelona s'arriba a una gran amistat.

Quant als fidels, la majoria estan contents de veure uns "missioners" que no són religiosos, és a dir, que són de la mateixa mena de capellans que el clergat nadiu, i que s'esforcen per viure al ritme i estil de la gent africana.

Amb la majoria de missioners blancs, religiosos, que hi ha allí, la relació que s'estableix és "purament diplomàtica", sobretot amb aquells que practiquen l'estil tradicional de missió. Hi ha, però, excepcions, i amb alguns, generalment francesos, s'arriba a una gran entesa i amistat.

El capítol analitza també els pros i contres del factor "equip". En haver-hi un bon grup de barcelonins a Douala, mantenir la vida d'equip entre ells suposava fer sovint -una vegada al més com a mínim, reunions d'ells sols. Això feia que alguns camerunesos els veiessin com "el clan dels espanyols". Però també és cert que aquesta vida en equip provocava una certa admiració en els que l'observaven, per tots els valors humans que ella comportava. De fet, però, si bé alguns catalans tenien amistat personal amb alguns camerunesos, d'aquests mai no n'hi hagué d'integrats en l'equip de l'Agermanament. (2)

Un aspecte que fins ara era considerat molt positiu però que anava essent qüestionat és el d'assumir, per part dels capellans de Barcelona que anaven a Douala, la feina de vicaris i ajudants dels ca-

(2) Al secretariat de Barcelona sí que hi estarà força integrat, com veurem, en Martín Eketi.

pellans camerunesos. El fet de qüestionar aquest punt provenia, sobretot, de la petició que precisament alguns camerunesos feien: Demanaven que els d'Agermanament fossin allí "llevat" de renovació, de canvi, en una Església ancorada en la tradició colonial. Certament, feia 4 anys que els barcelonesos eren a Douala, i la seva presència no havia canviat res en la pastoral de la diòcesi.

El millor camí per veure si es produïa aquesta "renovació" era confiar als de Barcelona algunes parròquies o zones on poguessin realitzar, ells sols i tranquils, un treball d'equip orientat a buscar una nova pastoral de conjunt per a la diòcesi. De moment, el bisbe Mongo els confia les parròquies de Botmakak i Nsola. És com un pas enre-re, respecte del "carisma" inicial, però té els avantatges i possibilitats que acabem de dir.

Amb els laics, diu el text que analitzem, ha passat també que l'ideal es fa difícil. "Amb la convivència amb la gent del poble ens hem quedat a mig camí". I es remarca que és més fàcil crear amistat amb un negre que viu a ciutat que amb un de la selva.

La mística de l'Agermanament

A ella està dedicada la segona part del llibre. En primer lloc s'estudia el fonament sociològic natural del "jumelage". Aquest fonament consta de quatre pilars bàsics.

1- La mística del prestar servei, amb humilitat i amb eficàcia, en un poble determinat i com a poble determinat que també som. El Camerún ha assolit la independència política, però cal ajudar-lo perquè pugui assolir la independència econòmica, cultural, tècnica,... I quan algú de Catalunya digui que "prou feina a fer hi ha a casa nostra, no ens cal anar a fora..." la resposta és que ens cal avançar tots junts, universalment, perquè d'altra manera la diferència entre els països més rics i els més pobres es va fent abismal.

Aquest servei, realitzat per pocs en quant que suposa traslladar-se a terres llunyanes, vivifica els mabients barcelonins i catalans.

Els que són a Amèrica o Àfrica han de fer de "divulgadors d'idees" a partir de la seva experiència personal i de les petites realitzacions que, en equip, porten a terme (tallers, cooperatives, dispensaris, plantacions, enfoccs pastorals, comunitats de fe,...).

2- La mística de la convivència. En el cas del Camerún, sobretot, aquesta mística aspira a arribar a un pla d'igualtat entre els negres, durant molt temps aixafats i alienats, i els blancs, generalment admirats com a "superiors" pels negres. Un punt bàsic de partença és insistir, a tort i a dret, en el compliment dels Drets Humans.

3- La mística de l'enriquiment mutu. (Queda ja prou vista en tot el que portem escrit.)

4- La mística de l'amistat. Aquesta part es refereix principalment al tipus de relacions humanes que ha d'engendrar l'Agermanament en totes direccions: entre els grups que marxen, entre ells i la gent del lloc on van, entre aquesta gent i els que es queden a Barcelona, etc.

Fixem-nos com queda ja detectat i força ben plantejat un "problema" que sovint farà patir: "Creiem en la vida d'equip, ben fonamentada en bases naturals, sense excloure un mínim d'organització. ... El que sí temem és la gran organització protectora i separadora de la gent. ... Es tracta d'una cosa molt senzilla, doncs, quan es tracta del "jumelage". És per això que ens dol tot el que pugui assemblar-se a un organisme, a un secretariat, a una societat que protegeix..." I diuen que potser alguns membres necessitaran això, però no tots.

Ens quedem, doncs, amb la pregunta sobre què caldrà fer en endavant amb l'Agermanament: organitzar-lo i estructurar-lo més i millor? O no fer-ho de cap manera, respectant l'espontaneïtat de l'amistat i de les iniciatives personals? Quin seria el "funcionament" ideal?

Després de veure aquest fonament sociològic natural del "jumelage", el text que resumeix la mentalitat del grup de barcelonins al Camerún al començar l'any 1964 parla del fonament bíblico-eclesial del mateix. I diu expressament que aquests dos "fonaments" no es poden pas separar l'un de l'altre, perquè no s'ha de separar allò que en la realitat és ú.

La primera arrel la trobem en aquella bíblica Aliança entre Déu i el Poble d'Israel. Però la tendència bíblica és que tota la humanitat arribi a ser un gran Poble de Déu. Per això cal que els que han rebut la "Paraula" es posin en "missió" vers els altres, amb esperit d'universalitat, de catolicitat, sense cap mena d'imposició, sinó amb veritable diàleg. Amb Crist aquesta universalitat queda ja ben establerta i esclarida. Cap mena de frontera o de separació s'hi oposa. L'Església universal és un gran signe d'aquesta força d'amor que creix en el món, centrada en Jesucrist. Tots plegats hem de formar aquest Cos Místic de Crist. I cada Església diocesana viu això en un territori concret, en un àmbit determinat, però sense separar-se gens d'aquest anhel d'unió universal. Els bisbes presideixen les diòcesis, però tots junts formen el Col·legi Episcopal, base de la Catolicitat de l'Església. A Barcelona en concret, l'Agermanament és també com una part d'aquest "signe" o "sagrament" d'universalitat que ha de ser tota la diòcesi i tota l'Església. Universalitat sempre centrada i celebrada en el Sopar Pasqual, en l'Eucaristia.

D'acord amb tot això, diuen els nostres amics i amigues, l'Agermanament no ha de crear una gran organització al costat de les altres que ja tenim a la diòcesi, sinó que ha de fer que tots i cada un dels moviments, organitzacions, estructures, associacions que hi ha a Barcelona descobreixin la seva vocació "missionera". Cal que la "pastoral de conjunt", de la qual tan es parla a les nostres diòcesis, sigui, ella mateixa, "missionera".

La tercera part del llibre porta per títol La vida de Douala vista per l'equip. El text coincideix gairebé totalment amb el d'un article redactat ja per l'equip de Douala l'any 1962 i publicat a la revista Orbis Catholicus el setembre del mateix any. Fa ressaltar els contrastos que a l'Àfrica hi ha entre la tradició i la cultura "moderna" que ve d'Europa. L'època colonial ha tingut allí una força tremenda, generalment destructora, i ara és urgent una descolonització com més total millor.

Al Camerún els nostres amics i amigues descobreixen una i altra vegada la mística de la creació, al centre de la qual hi ha, per a ells ara, la negritud.

Parlen de la gran capacitat d'assimilació de certes coses que tenen els africans, i fan també un judici de les tendències que actualment pren la societat camerunesa. Crítica, indirecta i suau, a l'activitat dels governants.

Finalment, una quarta part parla de les Fites cap a on continuar l'Agermanament.

Donat que al món hi ha un greu problema de fam, el primat de la nostra acció l'ha de tenir l'aspecte econòmic, el progrés.

Junt amb això, cal veure com es pot anar fent una evangelització d'aquesta "realitat temporal" urgent i indefugible. Tenint en compte que moltes de les estructures socials vigents a l'Àfrica són pre-cristianes, típiques de l'Antic Testament. No se'ls pot fer saltar etapes.

Caldria crear a Barcelona un Centre d'Estudis Camerunesos.

I convé que s'incrementin els "equips de contacte", és a dir, de voluntaris que van per un temps a treballar allà, i després tornen a Barcelona però mantenint encesa la torxa de l'amistat amb Douala, i també de camerunesos que vénen per un temps a Barcelona, amb el mateix esperit.

Les activitats que fins ara hem portat a terme a Douala són encertades i cal ampliar-les i incrementar-les: dispensaris, escoles, cooperatives,... I les actituds amb què tot plegat s'ha de fer són clares: senzillesa, agilitat d'esperit, amor a la llibretat, magnanimitat. (Fixem-nos bé en aquestes quatre actituds que demanen "els de l'Àfrica". Segurament que no són les que, llavors i ara, moltes persones interessades en la cooperació internacional posarien en primer lloc.)

El Pla Bassà

El text d'aquest pla anava inclòs com un apèndix en el manuscrit del llibre fins ara ressenyat. Però va circular també profusament en còpies ciclostilades.

De totes les accions d'ajut a la promoció humana fins llavors iniciades per Agermanament al Camerún, la més acabada i apreciable era el dispensari de Logbikoy. Però diuen els nostres amics; "no veiem pas que siguem el que el país bassà necessita més que res: animadors rurals". I afegeixen: "Cal tenir en compte que hem vingut al Camerún amb molts pocs medis. Tenim, de totes maneres, un pla realista i concret cara al futur: el Pla Bassà.

És un pla de desenvolupament econòmic fet en col.laboració entre Barcelona i la regió bassà del Camerún.

El que primer es requereix per portar-lo a terme és un bon coneixement de la regió i dels seus habitants: història, costums, vivència bantú del món, religió,... I també cal un bon estudi de geografia econòmica del sector, des de la colonització, la independència, possibilitats actuals,...

Les "operacions clau del Pla Bassà han de ser algunes micro-realitzacions en les que els barcelonins podem col.laborar amb eficàcia: La venda en comú dels productes del país; La compra en comú de les coses que cal importar; La millora del treball agrícola i de la petita industrialització; La modernització de carreteres; La formació tècnica i econòmica de les persones."

Cal estudiar i preveure molt realistament les possibilitats, necessitats, problemes i riscos que cada una d'aquestes accions pot presentar. Per això cal fer estudis de sòl, de mercat, etc. De moment, la producció i comercialització en cooperativa de l'oli de palma i del cacao estan en plena marxa i en bon rendiment (sobretot a la cooperativa ATNA de Botmakak.) La fusta i el cacauet tenen moltes possibilitats però estan encara per promocionar.

El que més necessita el Pla Bassà, en quant a personal de Barcelona, són pagesos, animadors rurals.

El text del "pla" parla també de llibres a tenir en compte, beques d'estudi per a formació de dirigents, etc.

— — —

Si bé incomplet, perquè l'havien fet els que estaven a Douala, aquest llibre sobre l'Agermanament, que mai no veié la llum, en moltes coses serveix de pauta i de baròmetre per veure a quin moment tan bonic i ple de vida havia arribat l'Agermanament, en general, l'any 1964.

Capítol segon.

UNA OBRA QUE CREIX ACCELERADAMENT

DESCOBERTES QUE TRESBALSEN

1964 - 1968

Activitats al Camerún

Tenint sempre en compte la presència del rerafons "ideològic" i "místic" que acabem de veure en el llibre elaborat per l'equip barceloní de Douala, aturem-nos ara a fer una necessàriament breu i incompleta enumeració de les anades i vingudes, activitats i programes, èxits i fracassos, del nostre Agermanament amb Àfrica a partir de 1964.

Es l'any en què marxa l'Angeleta Sanmartí, que estarà, entre altres activitats, a l'Escola de la Llar de Nsola. L'Angeleta és de des persones que durarà anys a l'Agermanament, treballant a Douala o al secretariat de Barcelona. Altres noies s'embarquen també: Pilar Lluch, Teresina Rossell, Mª Tèrsa Sol,...

També comença el seu treball a Logbikoy el Dr. José-Manuel Díaz Santana (entre la colla conegut per l'Elio), un metge canari que, essent a Barcelona per fer pràctiques es va oferir com a voluntari a n'en Mallart. Amb ell, el dispensari de Logbikoy va agafant aires d'hospital.

A l'estiu del mateix any, 1964, viatgen a l'Àfrica el Dr. Salvador Cortadellas i la seva esposa. Conviuen amb els amics barcelonins que són a Douala i hi deixen l'ajut que Medicus Mundi, tal com hem vist en pàgines anteriors, havia projectat entregar a les activitats sanitàries de l'Agermanament.

Pel novembre, i també a través de Medicus Mundi, va al Camerún l'infermera Rosa Mª Piqué. Aviat les dues entitats posen en marxa un dispensari a Ngovayanyg que l'any 1966 serà ja un hospital, totalment a càrrec de Medicus Mundi. Hi va, l'any 1966, la Dra. Antònia Cortadellas, que ja no pararà més d'especialitzar-se en cooperació mèdica internacional.

Al sector de Kribi, a la costa, es crea la Societat Cooperativa Pesquera de Kribi, la SOCOPEK, a la qual es dedicaran molts esforços durant els anys vinents, amb un relatiu èxit. A Kribi, per exemple, va anar destinada la barca de pesca que donaren els de Vilassar de Mar. Els diners s'obtingueren amb una àmplia campanya popular, pro-

moguda per un grup d'Agermanament format bàsicament per nois i noies dels moviments d'Acció Catòlica especialitzada. De diversos altres llocs va arribar ajuda també a la SOCOPEK; i, és un altre exemple, pel març de 1966 hi hagué la "solemne" inauguració de sis motors adaptats per moure les piragües típiques d'allí.

Pel gener de 1965 marxa de Barcelona el que se n'ha dit la "segona gran expedició de laics a Douala". Onze d'un cop; i, al cap d'uns mesos, dos més. "Expedició" que es va fer famosa perquè tenia bastant d'"improvitzada" i d'"aventurera", a més de ser ja "superlaica": no incloïa cap clergue. Els noms: Xavier Batlle, Assumpta Mas, Roser Casanova (fins ara secretària permanent a Barcelona), Neus Brussosa, Pere Gaspar, Mª Jesús Martínez (que havia estat, recordem-ho, uns anys a Antofagasta i que aviat tornaria a Barcelona per fer de secretària permanent en substitució de Roser Casanova), Pepa Rocha, Àngel i Amèlia Artigues, Mariano Raúll, Rosa Canalies. Poc després s'hi afegeixen Josep Mª Porta i Justa Soler.

Són aquests últims els que inicien interessants experiències agrícoles, ben "a la base" i sense necessitar gaires mitjans, que duraran anys i donaran bons resultats. És sobretot a la zona de Logbikoy. L'any 1966 hi trobem també experiències de ramaderia.

Els altres de la colla arribada a Douala l'any 1965 agafen diverses activitats en els àmbits de treball que ja hem dit: Cooperativa ATNA, la cooperativa i l'escola de la llar de Kribi, dispensaris,...

Com és comprensible, hi hagué projectes que no resultaren i persones que no "encaixaren". Per això algunes de les persones d'aquesta "promoció" tornen aviat a Barcelona. D'altres s'integren molt bé, i algunes arrelen fort a l'Àfrica i esdevenen puntals de l'Agermanament durant anys.

Al ser ja tants i de procedències tan diverses els que eren ja allí al Camerún, es comprèn que hi hagués problemes en la vida d'equip. Com diu una carta d'aquell anys "sovint pensen més en ells i en els seus problemets que en els africans". Cal indicar, però, que la idea de fons a l'enviar tanta gent i de cop a Douala, era que hi anessin, primer, per un any, per veure si s'hi adaptaven i troba-

ven el lloc de treball adequat i realment útil. En cas positiu, després de passar una altra temporada a Barcelona preparant-se millor i buscant els ajuts necessaris, tornarien al Camerún sabent ja ben bé què anaven a fer, on i com, per uns quants anys. La idea era bonica, però plena de dificultats. Aviat s'haurà de canviar.

— — —

Tota aquella acció barcelonina a Douala estava molt presidida encara per la confessionalitat cristiana, per l'impuls evangelitzador i el desig de fer Església i trobament entre esglésies tot fent promoció humana.

Així, el paper i la tasca dels clergues, com a clergues, el que normalment se'n diu la pastoral, seguia ocupant un lloc molt important en les inquietuts del grup.

Per molt de temps va ser recordat aquell dia de Sant Maties -24 de febrer- de 1964 en què el bisbe Mongo, dalt de la muntanya sagrada dels **bassàs** - Ngog-Lituba - va ordenar de preveres Victorià Cunill, Joaquim Jover i Bartomeu Amat. Trobem en una carta: "Va ser veritablement una cerimònia reeixida, participant-hi molts sacerdots del presbiteri de Douala i una 5.000 fidels".

I encara hi havia un altre seminarista barceloni al seminari d'Otélé, per/a la diòcesi de Douala: en Damià Vidal. Ell va viure les experiències que, seguint un impuls gairebé general a l'Església en aquells anys de Concili, es feren a Otélé cara a un nou estil de seminari i de figura sacerdotal.

L'any 1965 el bisbe Mongo demana a Barcelona dos sacerdots que es facin càrrec de la parròquia corresponent a la tribu Bamiléké del suburbi New Bell de Douala Ciutat. Aviat està fet. Pel desembre d'aquell any ja hi va Joan Armengol, i pel maig del següent en Salvador Torres. Els dos feien bon equip, perquè ja havien estat treballant junts en el sector Trinitat-Verdún de Barcelona. Per a ells, la decisió d'anar a Douala fou com la d'acceptar de passar d'un suburbi a un altre, dins de la disponibilitat d'anar allí on fes falta reforçar el treball pastoral entre la gent més marginada. Constatem, doncs, una vegada més, que a la base de l'Agermanament hi ha aquesta inquietud -i la corresponent "espiritualitat"- d'estar amb els més pobres, amb els més marginats (llavors i aquí era sobretot amb els obrers), compartint amb ells i vivint, tant com fos possible, com ells. És a partir d'aquesta inquietud feta pràctica que, alguns més, altres no tant, descobrien el valor i la urgència de les tasques de desenvolupament.

El projecte d'agafar la responsabilitat de la parròquia bamiléké de New Bell, per part de Barcelona, incloïa la creació d'un dispensari, que hi feia molta falta. Es posa en marxa, doncs, la creació del dispensari que portarà el nom de "Barcelona", depenent directament de la parròquia. L'ajut ^{sobretot} ve d'una campanya força popular que es va fer a Barcelona, moguda principalment des de Ràdio Barcelona. Hi van també algunes infermeres catalanes: Sagrario Murillo, Eulàlia Pou; i després, Lluïsa Martínez i Anna Camín. La inauguració del Dispensari Barcelona es va fer l'1 de novembre de 1967. "Tothom està content!" deien les cartes. Aviat, però, la conducció del dispensari l'hauran d'agafar unes monjes perquè Barcelona no hi pot enviar les persones amb les condicions d'estabilitat i llarga permanència que hi fan falta.

L'experiència d'aquesta parròquia, i de l'actuació dels capellans i laïques que Barcelona tingué en ella, fou força diferent de les altres actuacions i experiències que el nostre Agermanament tenia al Camerún. Diferent, i potser complementària si la comparem, sobretot, amb la mentalitat dels que estaven en la zona de selva.

Un dels aspectes molt positius del treball d'Agermanament a New-Bell és que, essent aquella una parròquia tribal, és a dir, fonamentada en l'acceptació d'unes separacions i unes lluites com a mal menor, els capellans i laics estrangers, i no precisament francesos (aquests estaven encara marcats per l'herència colonialista), esdevenien un element molt equilibrador i asserenador de les tensions entre tribus.

I tant a New Bell com a als altres llocs del Camerún, una de les coses que els d'Agermanament veien que avançava molt -i sovint en parlaven en les seves cartes i xerrades- era l'ecumenisme. Allí, les típiques divisions religioses europees esdevenien superficials. Sobretot perquè la manera de ser bantú és de tendència a la unitat. Entre pastor protestants i capellans catòlics, per exemple, hi havia molta avinença i algunes activitats en comú.

Al 1966 encara un altre dels capellans catalans que eren a l'Àfrica formant part del Instituto Español de Misiones Extranjeras s'incorpora a l'Agermanament. És Albert Crivillé. I al 1967, Mn. Ramon Fàbregas surt de Barcelona per anar a treballar al costat de Mn. Jordi Mas al Nord Camerún.

Quant a laïques i laics, el 1966 marxen cap a Douala Ramona Armengol i Nora Pérez, a més de Tònia Cortadellas, que ja hem esmentat. I l'any següent: Antoni Achón, Teodor Vergés, Joan Padriosa (el "renegaire" mecànic incansable cooperador amb el Tercer Món), i Mª Lourdes Teixidó, que hi va casada amb el camerunés Martin Eketi que ha estat uns anys a Barcelona formant part del secretariat d'Agermanament. Ja hem esmentat les infermeres que aquell any anaren al Dispensari Barcelona de Douala. El "despatx" central d'Agermanament al Camerún el portava sobretot en Bartomeu Amat, home amb molta capacitat d'organització i administració, que residia a Douala i era vicari de la parròquia de la tribu ewondo al barri de New-Bell.

Més de 40 persones havien fet ja el camí d'Agermanament de Barcelona cap al Camerún. I algunes havien fet ja el de retorn cap a Barcelona. Tant l'un com l'altre^{camí} podien ser enormement enriquidors. I encara cal dir que algunes d'aquestes persones havien fet moltes vegades el camí d'anada i tornada, com si fossin les bombes i vàlvules que impulsen i organitzen la circulació de la sang en un cos viu. Kealment, ho era de viu.

Pel setembre de 1966 un esdeveniment molt trist commou tots els "agermanats": l'Anna, la filleta de la Justa Soler i en Pep Porta, nascuda allí a l'Àfrica feia pocs mesos, ha mort. Per les cartes d'uns i altres podem constatar que tot l'Agermanament, i els pares de l'Anna en primer lloc, van viure aquella mort amb una gran fortalesa humana fonamentada en la fe cristiana. Viuen, en aquell fet, la unió i la solidaritat amb els més febles, amb les dones africanes sobretot. "Oferriren a la petita Anna per aquest país",..."és la primera dels d'ací a Àfrica que se n'ha anat al cel" llegim en una carta.

Pel Nadal d'aquell 1966, a Ngovayanyg, on hi ha la parròquia i l'hospital-dispensari portats per gent de Barcelona, es realitza un llarg i ben aprofitat encontre de tots, o gairebé tots, els d'Agermanament que aquells dies són a l'Àfrica. Es fa revisió detallada dels projectes i activitats, planificació cara endavant,... i també reflexió de la vivència de fe personal i comunitària. Es dedica tot un dia al tema del Sagrament de la Penitència. Hi ha també extenses celebracions litúrgiques. Hi havia ja alguns problemes o tensions, dels quals de seguida parlarem, però aquella trobada duia, sens dubte, la força d'aquell Agermanament original i ple de "carisma" que hem vist desplegar-se fins aquí.

A finals del 1967 en Lluís Mallart té ja gairebé llest el text d'un llibre sobre el poble bantú i el país evuzoK, que aviat serà publicat. Algunes parts del llibre circulen ja fotocopiades entre les persones que formen l'Agermanament. Es difon sobretot el capítol que parla de la Dimensió social de l'home bantú. A partir de les realitats estudiades, Mallart entra també en el terreny de com cal portar allí una tasca d'evangelització.

En el primer trimestre de 1968 marxen encara algunes persones cap a Douala: Mª Lluïsa Oliver, Jordi Carulla,... Però quelcom passa de no gaire bo: hi ha insatisfacció i nerviosisme en la majoria de les persones que Agermanament té a l'Àfrica; tot està "mogut"; algunes cartes parlen de "desprestigi" davant dels africans, i de "despiste" entre els mateixos barcelonins. Però per entendre aquesta situació ens cal tornar a l'any 1964 i veure alguns seriosos problemes que la realitat de la cooperació entre diòcesis anava presentant, fruit de la seva mateixa dinàmica positiva.

El malson de la falta de diners

Per a continuar els projectes de desenvolupament humà que al 1964 Agermanament tenia començats al Camerún, feien falta molts diners. I més encara en feien falta si es volia portar endavant l'engrescador Pla Bassà del que ja hem parlat. Per aconseguir aquest ajut, era necessari, deien els de Barcelona, que algun dels mossens que eren al Camerún vingués a estar-se per un temps llarg a Barcelona i agafés la direcció de l'Agermanament, almenys en la seva vessant africana. Ja no es podia caminar més amb "carisma" i prou. Els agradés o no a alguns, era necessari un mínim, i més que un mínim, d'organització.

Però cap dels de l'Àfrica es decidia a agafar aquest lloc de "permanent" a Barcelona, i el que feien era viatjar sovint, com per torns, aprofitant diverses avinenteses, i durant les breus temporades que passaven a Catalunya recorrien i movien "cel i terra" per a crear consciència d'Agermanament i trobar l'ajut econòmic que es necessitava amb urgència. Un exemple del gran ventall d'ambients on arri-

bava l'acció sensibilitzadora dels "africans" el podem trobar en el que diu Oriol Albó en una carta de novembre de 1964 dirigida des de Barcelona als seus companys que eren a Douala: "...i me'n vaig a donar una xerrada sobre l'agermanament als de la Falange, ... perquè vegeu com l'agermanament arriba a tot arreu."

Era principalment la cooperativa de Botmakak, dedicada principalment a la producció i comercialització de l'oli de palma i el cacau, la que tenia seriosos deutes. Tota la junta rectora de la cooperativa estava formada per africans, però en Jaume Borràs n'era el Director. Es va arribar a un punt tan crític que en Jaume i l'Oriol Albó perillaven d'anar a la presó.

Revisant la correspondència d'aquells anys (64 endavant) entre els "agermanats" que són al Camerún i els de Barcelona, notem que ja no són tan abundants les cartes o els paràgrafs on s'explaien parlant dels descobriments vitals que a cada pas feien i compartint-los en el goig de la "dulcis amicitia", sinó que el que sobresurt és el tema dels "negocis": que si el preu de l'oli, o els materials pel dispensari, o els recanvis del camió,...

I es nota també que la situació d'aïllament que, vulgues que no, la realitat africana, tan diferent a la nostra, imposa als que són allí, es va fent gran. Des de Barcelona costa "entendre'ls"; i ells, al constatar-ho, sovint es posen neguitosos. No és fàcil voler fer de pont entre dos "mons"... A més, els amics de Barcelona, que prou volien ajudar, eren, per norma general, gent de recursos econòmics força limitats. No podien ajudar gaire en aquest aspecte.

En alguns moments el problema dels diners arriba a ser un xic obsessionant. L'11 de maig de 1964 Jaume Borràs escriu, des del Camerún a alguns de "la colla de l'Àfrica" que eren per un temps a Barcelona, i, parlant de la cooperativa, els diu: "Estem més que fotuts. ... Per una banda, tots els formosos deutes; per l'altra, una espècie de descoratjament i de por dins tots els sectors de la Cooperativa. Sense molta ajuda exterior l'ATNA no pot sobreviure. ...Tots creiem que un dels treballs més seriosos que podem fer aquí és el

descriu en el pla bassà i, d'entre ells, el més interessant actualment deu ser la Cooperativa. La conclusió s'imposa. O ens envieu un milionet o l'ATNA se'n va a fer punyetes i el "Pare Fundador" pot anar a la presó. ... ¿Voleu dir que trobar un milió de pessetes és tan difícil com això?"

De moment els diners van sortir. Però el problema continuà i la situació es repetí. Una de les primeres institucions barcelonines que ajudà econòmicament l'Agermanament fou la Institució Josefa Maresch, que, entre altres aportacions, deixà els diners per a la compra d'un tractor.

Per què trontollaven aquelles iniciatives de cooperativisme que semblaven tan encertades? Es pot pensar en la "ingenuïtat" o la "inaptitud" d'uns capellans que certament no estaven preparats per aquesta mena de quefers. Però sembla que el que sobretot mancava era el realisme necessari -i molt difícil de tenir llavors- per portar una petita o mitjana empresa en les coordenades que la situació real socio-econòmica imposava. En definitiva, les multinacionals imposaven la seva llei. Tanmateix, Albó i Borràs, per exemple, no tenien pas cap inconvenient en estafar i robar (així mateix) a les multinacionals com una forma d'ajudar a les petites cooperatives. Però ni així sortien els números. I encara menys mal que allí al Camerún, llavors, els marges legals d'operació amb les multinacionals i amb l'administració eren força amplis, fàcilment es feia "la vista grossa", i, amb l'ajut d'alguns "amics", no s'anava a la presó de veritat. En definitiva, aquell "estafar" i "robar" era fer "pessigolles" a unes grans empreses i a un sistema que, a la curta o a la llarga, sempre hi sortien guanyant aprofitant-se del poble.

Però aquestes últimes reflexions s'han anat fent després, amb els anys. El que llavors ja es veia clar és el que diu una carta, l'autor de la qual no consta parlant del pensament i el pionerisme que hi havia en aquell Agermanament; (és del 6 de juliol de 1964): "Si volem ser objectius, crec que en l'Agermanament de cara a Douala hi ha molt de les dues coses. De pensament, la veritat per sobre de tot, n'hi ha un rato. De pionerisme, quantitats grans. De

Les crítiques als de Douala que circulaven per determinats cercles barcelonins causaven pena i dolor a aquells mossens i a aquelles noies criticats i criticades. Hi ha cartes d'alguns d'ells apelant a la serietat de l'amor a Déu Pare i al compromís cristià en què viuen l'amistat entre tots. Aquestes fidelitats -al Pare i al servei cristià- regeixen tot el que diuen i fan. I demanen no ser jutjats o blsmats per causa de les formes externes de comportament. Si són "noves" respecte a la conducta habitual en els nostres ambients, és perquè també responen a un redescobriment de l'amistat, de l'afectivitat i de la virginitat. Una vegada més és la ploma de l'Oriol Albó la que, fins a cert punt en nom de tota la colla, explica, serenament i llarga, la visió que allí tenen ara d'aquests aspectes de la vida que acabem d'esmentar. Ho fa en una carta dirigida a tots els de l'Agermanament titulada Sobre l'amor sensible.

El "problema" s'agreuja quan, a mitjan 1966, corre la notícia que Felip Planas (mossèn) i Cinta Compta, que han treballat junts durant uns mesos al Camerún, han decidit casar-se i esperen ja una criatura. El fet, potser molts de Barcelona l'acceptarien si els del Camerún no el volguessin presentar com a bo i positiu, com de veres creuen i fan. (Repetim, no tots.) Perquè aquesta "defensa", molts de Barcelona l'entenen com un dir que: donat que la llei del celibat sacerdotal ha de ser canviada, sobretot mirant a l'Àfrica i altres continents no europeus, nosaltres comencem a fer-la canviar pel camí dels fets consumats. És una altra forma de "pionerisme".

I no era pas ben bé això el que deien els nostres amics del Camerún. Ells i elles, davant de la proposta del bisbe Mongo, que era partidari de "dissimular" el fet, de cuidar la criatura sense la família, i de mantenir en Felip Planas en el lloc de capellà que tenia, com si res no hagués passat, diuen rotundament que no. Defensen a totes totes que aquell amor de parella és quelcom bo, positiu, que no s'ha d'amagar o dissimular de cap manera, i que ja és hora que l'Església accepti el fet dels capellans casats. Que no són els qui es casen els que s'equivoquen, sinó Ella que no els admet i encara els convida a una vida fictícia davant de la societat.

De fet, eren molts els cristians i cristianes de Catalunya i d'arreu del món que ja llavors veien la necessitat d'un canvi gran en la llei del celibat sacerdotal. Quan s'anava coneixent la realitat africana o llatinoamericana es veia més clar encara que una pastoral realment evangèlica ho exigia. Entre la colla dels de l'Agermanament que eren a Xile, el tema també estava sobre la taula, perquè ho estava en molts sectors de l'Església xilena. Passava, però, que durant el temps del Concili (1962-65) tot quedava com en punts suspensius, en espera, i hi havia altres temes més urgents que passaven al davant. Dels de Xile, fou Ignasi Pujadas qui, en uns escrits sobre una pastoral realment adaptada a la realitat del poble xilè, afrontà el tema amb serietat i profunditat, causant un cert malestar en algunes ments poc propenses als canvis. La mentalitat avançava cap a aquest cantó proposat pels "africans", però el que no va plaure a molts va ser la "pràctica", el "camí" concret emprès per la Cinta i en Felip. Potser ara ens costa entendre-ho, però el fet és que llavors, fins i tot molts amics d'ells dos preferien que es digués: un home i una dona, blancs, sols i isolats en el món sempre difícil per a nosaltres de la cultura i el clima africans, és natural que arribin a enamorar-se i a casar-se. Però molts de la colla de Douala es resistien, i es resisteixen ara, a acceptar que tota l'explicació del fet -i dels fets que el seguiran- fos aquesta i prou. La seva "espiritualitat de la creació" i de l'"africanitat" eren quelcom molt més complet i seriós encara.

Cal dir, però, que una part dels dirigents de l'Agermanament a Barcelona van acceptar i van defensar bé la posició dels del Camerún i, ben concretament, la d'en Felip i la Cinta. La força ambiental, però, va fer que ells dos aviat es sentissin com marginats del conjunt d'"agermanats". Carregaven^{amb} el pes de ser dels primers en quelcom que més endavant serà acceptat i viscut amb molta més normalitat.

Descobertes en el terreny de la pastoral

Aquest rerafons de problemes podria fer pensar que, sobretot al Camerún, l'empenta de l'Agermanament s'apagava. I no era pas així aquells anys 1965 i següents. Els conflictes els duia la vida amb la seva impetuositat creadora. I és difícil jutjar si la "causa" dels maldecaps que una part dels barcelonins que eren a Douala portava al conjunt de l'Agermanament era el fort contrast ambiental, cultural, racial entre Àfrica i Europa, o bé el tarannà "profètic", inquiet, "pioner" d'algunes de les persones que van marxar cap aquelles terres. Segurament, com passa gairebé sempre en realitats tan complexes, eren les dues coses a la vegada, i altres coses més encara. Perquè hi havia un dinamisme de fons a l'Església i a la societat

que, a la llarga o a la curta, ens anava influint i fent moure tots. Si els mateixos i mateixes que van anar a Douala haguessin anat a Antofagasta o Valparáiso ¿haurien evolucionat d'una altra manera? ¿O bé haurien estat igualment "avançats" d'uns corrents que anaven sortint a la superfície amb abast universal? Ben mirat, en la majoria d'actituds i "descobertes", una bona part dels "agermanats" que eren a Xile van seguir aviat la ruta iniciada pels de l'Àfrica. També a Xile la realitat ho demanava. I també a Barcelona, i a... Tots sabem què ha anat passant després.

Ja hem vist que l'experiència de sacerdots barcelonins fent d'ajudants o vicaris d'un rector negre tenia molts punts febles. I alguns dels nostres amics ja l'havien deixada de banda.

En la pastoral que era habitual a la diòcesi de Douala hi havia sobretot un aspecte difícil de justificar i de mantenir per part dels capellans que hi anaven de Barcelona: el diner del culte, el diner de l'Església. S'arribava al punt que quan algun fidel s'anava a confessar, no se li donava l'absolució si no havia pagat el diner del culte. I, a voltes, la penitència imposada en la confessió era anar a treballar unes hores als camps del rector. ¿D'on i de qui havia de sortir la iniciativa de canviar aquestes pràctiques "pastorals"?

Un altre exemple de l'estrany "soroll de diners" que impregnava aquella pastoral "oficial" és el fet que el bisbe de Douala rebia diners dels que cada any es recollien a Europa en la col·lecta del Diumenge Mundial de les Missions (DOMUND); però d'aquests diners que ell rebia no n'arribava pràcticament cap als problemes econòmics reals i urgents dels cristians de la base. Els nostres sacerdots veien el fet i ¿com podien ser col·laboradors d'un muntatge com aquell? ¿Per això havien anat a l'Àfrica? D'altra banda era cert que, comparat amb les potencialitats econòmiques que tenien els ordes religiosos europeus instal·lats allí al Camerún, el bisbe de Douala quedava "pobre", "inferior". Per això, perquè no sempre el "negre" fos l'"inferior", alguns membres de l'Agermanament foren partidaris d'ajudar el bisbe a "posar-se al nivell" dels europeus, i, quan necessità canviar de cotxe votaren per ajudar-lo a comprar-se un "Mercedes".

També impactà la sensibilitat evangèlica de molts el fet que, poc després del Concili Vaticà II, l'edifici de la Nunciatura que es bastí a Douala estigués en gran part recobert de marbres molt bons, i en el seu conjunt fos luxós, és a dir, costós.

Si m'aturo una mica en aquests fets i aquesta problemàtica, no és per abundar en una crítica que ha estat i és força comú a l'Església, sinó perquè, tant en el nivell eclesial com en el de la cooperació tècnica al desenvolupament, avui dia, a l'acostar-nos als anys 90 es donen situacions i problemes molt semblants, pràcticament iguals. Mirem, sinó, on van a parar molts dels diners destinats per les institucions oficials civils a la cooperació internacional.

Així, lentament però amb fermesa, la majoria dels sacerdots que Barcelona llavors tenia a Douala i que seguien preferentment en tasques pastorals (alguns estaven més dedicats a les tasques de promoció humana) es van anar decidint per una línia d'evangelització més creativament adaptada a la realitat cultural i social del Camerún.

Van començar a no obeir el bisbe quan aquest els deia que havien d'exigir el "diner del culte". Van deixar de negar els sagraments

als africans que practicaven la poligàmia. Quan convenia, celebraven l'Eucaristia amb vi de palma i pa de manioc, i no amb vi de raïm⁽¹⁾ i pa de blat com indicava la "tradició" de l'Església i les normes canòniques. Van iniciar també la pràctica de la celebració comunitària del sagrament de la Penitència. És a dir, que anaven endinsant-se en la pràctica i en la teoria d'una "inculturació" del cristianisme que respectés el màxim aquelles realitats humanes, bones en si mateixes, que el poble bantú i els pobles africans en general tenien i vivien. Com no fer-ho si llavors es parlava tant, arreu de l'Església, del valor de les "realitats temporals", de les "realitats terrenes"!

Cal posar atenció en el fet que la "teologia de les realitats terrenes", típica de l'Europa dels anys 60, situada allí a l'Àfrica havia de respondre a uns desafiaments de gran abast i importància. Perquè en moltes de les cultures d'aquell continent hi havia la idea que quan una persona té poder i benestar vol dir que les "forces del bé" estan amb ella; i que, per a créixer humanament i prosperar cal identificar-se com més millor amb els que triomfen. Ara, allí a l'Àfrica els que triomfaven, tenien poder i ho passaven millor eren els europeus, els blancs. Tenint en compte aquestes dues realitats, quina mena de visió cristiana de les "realitats terrenes", del "progrés temporal" calia donar? No era tan "simple" com semblava des d'Europa aquella teologia.

Seguint amb les innovacions pastorals, ja hem vist que aquells nostres pastors i teòlegs (sense títol ni càtedra però teòlegs al cap i a la fi) impulsaven la idea de l'ordenació sacerdotal d'homes casats i també de dones. I deien als laics que no calia que esperessin que el capellà digués "ja podeu" per avançar en tot allò que els semblés bo segons l'Evangelí. ¿Què havia de ser, sinó, la "promoció del laïcat" de la qual llavors ja tant es parlava a tota l'Església? I, ells mateixos, no es consideraven obligats a demanar permís a la Jerarquia cada vegada que volien donar passos concrets endavant en la línia d'aquesta pastoral realment al servei del poble, que en definitiva era la línia marcada pel Vaticà II.

(1) El vi de raïm per a la Missa s'havia d'importar.

Aquells mossens s'havien llançat a una pastoral agosaradament "nova", i també en això es van trobar que molts dels cristians de Barcelona que se n'enteraren no els van entendre, no els van aprovar, malgrat que s'estava en l'època de l'eufòria conciliar. Per a desfer malentesos prou demanaven, els de Douala, que algun teòleg de prestigi de Barcelona anés a passar una bona temporada allí amb ells. Però mai no n'hi anà cap.

Amb el seu llibre sobre el poble bantú i la pastoral a ell adaptada, que trigarà a editar-se, Mn. Mallart va voler donar a tothom els fonaments, gairebé científics, d'aquells camins teològics i pastorals pels quals semblava evident que l'Església allí havia de caminar.

Entre una cosa i altra, quan entrem al 1968 hi ha un cert cansament i com un replantejar-ho tot, tant a nivell de cada persona com del conjunt dels "agermanats", en el grup "africà" de l'Agermanament. Deixem-ho pel capítol següent, perquè es tracta de tot un canvi d'etapa.

Creació de la CODES

Pel bé de les línies pastorals que allí a Douala es seguien, fossin més o menys "agosarades", convenia que les tasques de promoció humana i ajut al desenvolupament que els barcelonins duien a terme s'estructuressin i s'organitzessin ben a part del que era pròpiament eclesial. I, per tant, que depenguessin d'un organisme "laic", ben diferenciat de l'Església, en nom del qual es fessin els "negocis", els contactes amb organismes oficials, les peticions legals, etc.

D'altra banda, alguns dels laics barcelonins que havien anat a Doula sentien la necessitat d'estar més independitzats de tot el

que era eclesial i propi de la clerecia en el treball que els era ben propi; la cooperació a nivell tècnic, educacional, etc.

També el Govern camerunès preferia tractar amb entitats o institucions jurídicament ben independitzades de l'Església quan es tractava d'afers com eren, per exemple, les cooperatives de les que tant hem parlat.

Pel seu cantó, el bisbe de Douala estava "cansat" d'aquella mena de capellans que, a part de la pastoral i dels béns de l'Església, organitzaven "negocis". Ho hauria vist clar si tot aquell enrenou econòmic hagués estat en profit de la missió, de la parròquia. Però no era així, era quelcom "extern", i llavors ja no li agradava, fins i tot ho veia contraproduent. Millor que quedés clar que era d'una altra institució, no de l'Església.

Tot plegat, i també les tensions, sobretot "clericals", que, com hem vist, s'havien creat a Barcelona, demanava la creació d'un organisme que es dediqués directament i amb autonomia legal a tot el que en l'Agermanament era promoció humana, sobretot la que estava centrada en la producció, venda, consum, etc. Els aspectes sanitaris serien cada vegada més directament assumits per Medicus Mundi. L'Hospital Barcelona, a Douala, sí que va ser sempre una obra de la parròquia.

A començaments de 1965 dona ja els primers passos aquest organisme tan desitjat i necessari que pren el nom de Cooperativa per al Desenvolupament CODES. El primer full de presentació de la CODES que trobem als arxius és de l'any 1965 i comença així:

NATURALESIA I FINALITAT DE LA "COOPERATIVA CODES"

La "Cooperativa para el Desarrollo CODES" és una entitat creada a Barcelona com a instrument d'ajuda econòmica, tècnica i comercial al "PLA BASSA", del Camerú, a través de la "Cooperativa ATNA", centre motor d'aquest pla. Tenint en compte les característiques d'aquest pla. Tenint en compte les característiques d'aquesta finalitat i les perspectives i possibilitats de la Cooperativa CODES, l'ajuda s'anirà estenent gradualment a d'altres països subdesenvolupats on hi hagi o es vagin creant uns lligams íntims amb la diòcesi de Barcelona.

Cal destacar que allò que caracteritza les activitats de la Cooperativa CODES és l'ajuda al desenvolupament econòmic de zones especialment necessitades, com és ara la regió del Camerú, d'on ha sortit la iniciativa, zones, d'altra banda, en les que hi ha uns responsables per aquesta tasca que gaudeixen de plena confiança per part de la Cooperativa.

El sistema de Cooperativa s'ha cregut el més indicat perquè facilita un contacte continuat de tots els seus socis aportants amb les entitats i pobles beneficiaris i una possibilitat de participar en les reunions i assemblees generals. D'aquesta manera el soci viu no solament la marxa de la Cooperativa sinó també el procés de desenvolupament de la zona o zones on l'ajuda econòmica-tècnica-comercial reverteix. Aquest coneixement minuciós de totes les activitats pot donar lloc, per part dels socis o d'amics d'ells, a iniciatives de tot ordre destinades a millorar i multiplicar els instruments de desenvolupament.

En definitiva s'escollia el sistema de cooperativa perquè era la forma de societat més democràtica i popular entre les llavors possibles.

El que es proposava la CODES, segons aquest document fundacional, era: 1) Crear un fons econòmic, format per les aportacions inicials i periòdiques dels socis, que permeti de finançar principalment operacions comercials,... 2) Obrir mercat a Espanya i a d'altres països pels productes que progressivament la Cooperativa ATNA estigui en posició d'exportar. Això anirà aparellat amb un assessorament tècnic que permeti a la Cooperativa ATNA d'oferir tots els seus productes amb el màxim de garantia de qualitat i acondicionament. 3) Facilitar a la Cooperativa ATNA l'adquisició dels béns d'equip i productes de consum necessaris pel seu desenvolupament i per a tots els seus pobles associats. 4) Canalitzar i estudiar les propostes i iniciatives de caràcter industrial i comercial que puguin ser beneficioses pel Camerú (o per altres països).

Veiem, doncs, que, sense dir-ho expressament, aquells fundadors de la CODES pensaven en la possibilitat d'incloure-hi les activitats de cooperació al desenvolupament que també havien començat a realitzar els barcelonins que Agermanament tenia a Amèrica Llatina.

I el document que comentem acaba dient: La Junta Rectora de la Cooperativa CODES està formada així: President, Xavier Manté; Tre-

sorer, Miquel Coll i Alemany; Secretari, Martí Gascón; Vocals, Gabriel Rojo i Oriol Albó.

En aquell any 1965 els estatuts de la Cooperativa estaven en tràmit d'aprovació legal. La classificació que segons les ordenances vigents se li donava, la situava en el ram de les cooperatives industrials i, més específicament, entre les d'artesanía local. Es nota que als de l'"administració" se'ls va fer difícil de classificar una entitat com aquella que acabava de néixer. En els papers de constitució oficial es diu que ha estat creda "con el objetivo de facilitar a los técnicos españoles interesados por la problemática del Tercer Mundo un camino eficaz de colaboración con los países subdesarrollados." Es tractava doncs ja d'un organisme d'aquells que després se n'ha dit Organitzacions No Governamentals (ONGs) de Cooperació al Desenvolupament, o de Cooperació Internacional, que avui tant prolifereixen a casa nostra i arreu.

S'havia donat l'empenta inicial, però durant els tres primers anys de la seva existència, 1965-67, la CODES va ser una realitat minsa, poc distingible de l'entitat Agermanament en la qual havia nascut, portada per uns voluntaris que hi podien dedicar poc temps, molt condicionada per la manca de diners. La persona que l'any 1966 hi trobem al davant és en Francesc Salvador. I els diners els aconseguia, sobretot, Mn. Jaume Borràs en les seves estades a Barcelona.

En alguns moments, el projecte cooperativista que s'havia volgut posar en marxa es veia com precipitat. Molts pensaven que hauria estat millor començar creant una entitat simplement destinada a recollir i administrar els diners recaptats per al Tercer Món, com una mena de Càritas o de Justícia i Pau, o de Misereor alemany, exclusivament orientada al desenvolupament tècnic i cultural. Fins i tot es va arribar a posar un nom a aquesta entitat que en la pràctica mai no va arribar a ser realitat palpable: FRATER.

Però es va seguir amb el projecte original de CODES, i la tasca de buscar diners es feia en nom del Secretariat de Cooperació Interdiocesana, amb la col.laboració de Càritas, Justícia i Pau i altres entitats.

Tal com diu una "Acta de la reunió de responsables del Secretariat" de desembre de 1966, "en general, la consigna de CODES és formalitzar i canalitzar la bona fe de la gent". I en un altre lloc es diu que la CODES "ha de ser la materialització de la consciència cristiana de Barcelona davant del desenvolupament del Tercer Món". Per això cal que estigui reconeguda per part del Bisbat.

El 10 de gener de 1967 hi hagué, a la sala de conferències de l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona (ICESB), la "presentació en societat" de la CODES. L'acte va ser poc concorregut per causa de la forta pluja. I el que quedava cada vegada més clar era que, tant a Agermanament com a CODES, feia falta una "forta direcció", algun o alguns bons "caps d'equip" que s'hi dediquessin a fons, ho tinguessin com a feina prioritària, amb atribucions decisòries, i "reconeguts" per la Jerarquia eclesial i per la "base" dels "agermanats". L'"anarquisme positiu" de fins ara ja no donava per més. Veurem ben aviat com es va resoldre aquest punt: primer hi entra, a mitges, Mn. Tubau; després, a totes totes, Mn. Ribera; després, a la CODES, en Josep Roca.

El "Pla PROMONORD"

Normalment, dintre d'un mateix país hi ha sectors privilegiats i sectors postergats, sectors rics i sectors pobres. La mística de l'Agermanament demana una atenció preferencial per aquests últims. És per això que Mn. Jordi Mas, que ja hem dit que havia anat a treballar a la zona més pobre del Camerún, al Nord, insistia en demanar a l'Agermanament, és a dir a Barcelona, un equip de sacerdots i laics per a la regió de Ngaoudéré -no era Diòcesi de Douala- on ell tenia endegades tasques pastorals i de promoció humana. Si no s'ajudava urgentment aquells sectors més subdesenvolupats, la dis-

tància entre aquests i els sectors més rics creixia cada vegada més. (Com, per desgràcia, s'ha donat en la realitat de la majoria de països i del món en general.)

Però no va ser fàcil de resoldre el problema. Si s'havia començat una tasca a Douala calia continuar-la i potenciar-la. I no hi havia, a Barcelona, energies i persones per gaires coses més. De totes maneres, la tenacitat de Jordi Mas va aconseguir, d'una banda, que, l'any 1967, Mn. Ramon Fàbregas anés a fer equip amb ell al Nord-camerún. I, d'altra banda, que a Barcelona es creés un equip d'ajut per a tirar endavant el pla de desenvolupament anomenat PROMONORD. Aquest equip ampliava la realitat d'agermanament que ja hi havia entre la Parròquia de la Miraculosa, de Barcelona, on Mn. Mas havia estat un temps de vicari, i el sector on ell treballava ara a l'Àfrica. Sempre aquesta parròquia va ser l'ànima del PROMONORD, que en el projecte inicial incloïa les següents activitats: Construcció de 20 pous en diversos poblats; Cantina escolar per a 300 alumnes; Un camió per a la cooperativa agrícola i els economats; Centre Agro-pecuari i Escola Agrícola a la regió Margui-Wandala; Vivers per a arbres fruiters; I un projecte agro-pecuari a Tokombere. Naturalment, no tot es va poder dur a terme com es desitjava, però una bona part sí.

Activitats a Amèrica Llatina

Tota aquesta "efervescència", plena d'Esperit (nomhi ha dubte), de "poesia", d'afany de promoció humana, de vida, d'amistat,...i també de deutes econòmics, ^{del grup africà} acaparava molt l'atenció i les possibilitats d'ajut personal i material que a Barcelona hi havia cara a l'Agermanament amb el Tercer Món.

Perquè a Xile, diguem-ho una altra i última vegada, tot era molt més "normal", menys "espectacular", menys "innovador", tot i que els sacerdots i laics que Barcelona tenia allí es movien ben de ple en la línia renovadora conciliar del Vaticà II, en la línia que se'n ha dit "progressista". I és que molts xilens i xilenes -sense esperar cap capellà barceloní- també s'hi movien, en aquesta línia. Tot era molt més -potser massa- europeu.

Uns capellans portant parròquies i un institut secundari del bisbat; unes noies fent de mestres i infermeres en una barriada popular; continuar i ampliar una mica la línia cooperativista que a Xile ja estava iniciada de temps; atravessar el desert amb una camioneta per anar ajudar les comunitats cristianes dels pobles de la Cordillera Andina;... En les seves cartes, aviat havien explicat totes les "novetats" o "emocions" els "agermanats" que estaven allí.

D'altra banda, alguns dels de Xile no veien clara la manera com es portava l'agermanament amb el Camerún: Tants viatges amunt i avall entre Douala i Barcelona; anades per poc temps amb despeses grans; una "pobresa" tan "sonora" que no semblava tal; etc. Sens dubte s'havia creat un cert distanciament entre uns i altres, deguda als kilòmetres i a les realitats diferents que es vivien.

Per això en les cartes que de Xile arribaven a Barcelona es tractava a voltes aquest problema, potser amb una certa ironia benèvola, acceptant la situació però advertint d'ella. Fixem-nos, per exemple, en un fragment de la carta que al juliol de 1964 Francesc Puig escrivia a Sebastià Fàbregues des de Valparaíso. Veixant de banda l'aspecte "irònic", retrata força bé una realitat:

"La memento no ser poeta com vosaltres per citar Tagore o persones de la seva categoria, però tu saps, per les cartes que envio a casa i a Vilassar, que sóc feliç en la meva tasca i que sento profundament tot el de l'Agermanament, encara que els pobres d'esperit no poetes i sense qualitats per fer informes impressionants, sembla com si quedem una mica marginats en la vostra correspondència. No rebo ni una sola revista de les que vaig demanar en aquelles llistes tan meravelloses que vàreu enviar a primers d'any. Totes les revistes les haig de pidolar o llegir de passada. Deu ser una condició més dels que volem identificar-nos amb els pobres!"

Unes dades que reflexen també aquesta realitat que creva certes tensions i malentesos, les trobem en un document d'arxiu referent a l'economia:

RESUMEN DEL MOVIMIENTO ECONOMICO DE "AGERMANAMENT" DESDE SU CREACION EN 1961 HASTA 31 DE DICIEMBRE DE 1966.

ANTOFAGASTA

Por gastos de viaje y primera llegada.....	559.700
Envíos en efectivo, en material, revistas, etc.....	227.800
Compra de un automóvil.....	<u>156.500</u>
TOTAL.....	1.044.000

VALPARAISO

Por gastos de viaje y primera llegada.....	192.800
Envíos en efectivo, material, suscripciones, etc.,..	<u>73.900</u>
TOTAL.....	266.700

AFRICA

Por gastos de viaje y primera llegada.....	431.150
Envíos en efectivo, material, suscripciones, etc.	3.378.250
Envío para el Plan Bassá.....	141.300
Compra de vehículos tracción mecánica.....	760.000
Gastos africanos en ésta.....	<u>294.200</u>
TOTAL.....	5.004.900

Gastos Generales (secretariado).....	850.250
--------------------------------------	---------

TOTAL GENERAL.....	<u><u><u>7.165.850</u></u></u>
--------------------	--------------------------------

Cal tenir en compte que en aquest "inventari" no hi figuren moltes aportacions, obsequis, col.laboracions que els que eren a Xile o a Africa rebien directament dels seus amics i familiars de Catalunya,

de les parroquies o moviments, etc. Hi havia molta més vitalitat que la que passava pel secretariat o quedava consignada en ell.

Cal remarcar que alguns dels sacerdots que estaven a Douala s'esforçaren a establir contacte personal i amistós amb les de Xile, a desfer les malentesos que hi havia, a plantejar alguns problemes pastorals i de promoció humana en comú. I veien justificat que hi hagués, entre ells, alguns intercanvis personals, encara que això suposés noves despeses de viatge. De fet, veurem que, al 1966, quan en Ribera viatja de Xile a Barcelona, i ja es parla d'ell com a possible capdavanter de tot l'Agermanament, viatja també al Camerún per conèixer bé les realitats i persones d'Agermanament que hi havia llí.

- - -

El 18 de març de 1964 es produeix un altre fet molt dolorós per a l'Agermanament, aquesta vegada a Antofagasta. Mor, d'accident de moto, Mn. Ernest Martínez Guarné. Era el primer dels d'Agermanament que deixava la vida en aquest servei d'intercomunicació eclesial a Xile. Les seves despulles van ser traslladades a Barcelona, i l'enterrament fou com una convocatòria a tota la Diòcesi per "celebrar" i descobrir de nou el valor i el sentit de l'Agermanament en totes les seves dimensions. El butlletí Agermanament de maig del mateix any va ser monogràficament dedicat a Mn. Ernest, amb textos d'ell i de persones que el recordaven.

Pel maig de 1964 arriben a Calama Maria Cucurella, Conxita Mata i Roser Solà, membres de la institució barcelonina Auxiliars Seglars Diocesanes, que intensifica així la seva compenetració amb Agermanament. Roser Solà hagué de tornar aviat a Barcelona per raons de salut. La Maria i la Conxita van iniciar un treball de mestratge, social i pastoral, a Calama, que duraria més de 10

anys. La Maria era professora a l'Institut Silva Lezaeta. La Conxita feia d'assistent social, col.laborant en la Cooperativa Calama, multiactiva i que ja van trobar iniciada, en la Cooperativa Minga, de confecció, i en el Centre Obert que elles dues van crear. I no eren pas aquestes les seves úniques activitats.

Aquells sacerdots de la primera "fornada" que l'any 1958 van anar de Barcelona cap a Antofagasta es plantegen ara un dilema: o bé tornar definitivament a Barcelona, aportant-hi el que havien "après" a Xile, i fent que uns altres sacerdots anessin allí baix i el sistema realment "rotatori" ho enriqué més tot, o bé quedar-se uns anys més i potser indefinidament a Antofagasta perquè les feines començades demanaven una continuïtat àdhuc de les persones concretes. S'ho pensaren amb calma, ho consultaren, i la majoria d'ells, després de passar un temps a Barcelona, decidiren renovar el contracte amb el bisbat d'Antofagasta i tornar-hi per uns anys més.

El fet que algun dels que van quedar-se a Barcelona aviat decidís agafar el camí del matrimoni, va influir en crear la idea, en molts cristians barcelonins, que l'agermanament amb Xile "també" incloïa una certa "perillositat" en el camí cristià i sacerdotal. Com hem dit ja, el que al cap i a la fi passava entre els d'Àfrica o d'Amèrica Llatina no era res més que el que començava a passar ja a tot Catalunya i en una gran part de l'Església Universal.

Donat que entre els diversos grups de barcelonins que hi havia a Xile, sobretot entre els del Nord i els de Valparaíso, no era fàcil el contacte i l'intervanvi d'experiències i reflexions, es va iniciar, l'any 1964, la publicació d'un petit butlletí intern, simplíssim, ciclostilat, que duia el nom d'AGERMANANT. Diu l'editorial del segon número: "És un intercanvi d'experiències pastorals dels diversos grups. És un diàleg. Perquè sigui autèntic i "ple" cal que la informació que s'envia sigui fruit d'una reunió prèvia de cada grup". Alternant èpoques més bones amb èpoques de quasi desaparició, van anar sortint números de l'Agermanant fins l'any 1970.

El 7 de febrer de 1965 surten del port de Barcelona cap a Anto-

fagasta els mossens Jaume Cabaní, Oriol Garreta i Antoni Gispert.

Un cop arribats a la seva nova terra, escriuen, com és natural i tothom feia, a casa seva i als amics. De totes les cartes que podríem citar aquí m'ha semblat oportú escollir-ne una que inclou molta informació i unes reflexions interessants sobre com estava llavors l'agermanament en la vessant Xile. És d'en Jaume Cabaní al seu gran amic Sebastià Fàbregues.

Pedro de Valdivia
Chile, 17.3.65.

Sebastià Fàbregues
Barcelona

Estimat Sebastià: Encara que de moment només seran unes breus impressions les que et podré comunicar, crec que poden anar bé per iniciar un diàleg a llarga distància. ...

Nosaltres, després de 22 dies de viatge, molt interessant per cert, vàrem arribar a Antofagasta i vàrem ser objecte d'una gran rebuda! Sort d'això, ja que la primera impressió és per a continuar viatge cap a Valparaíso, en busca d'arbres. (Ah, el primer "xiste": diu que aquest any hi ha hagut tanta sequera en el desert que els arbres corrien darrera els gossos.) Després de fer els tràmits de l'aduana i pagar quasi dos-cents escuts (encara que algú ens havia dit que "humanamente estaba todo previsto") vàrem anar cap a la parròquia d'en Joan Gras (Miramar) i ens van obsequiar amb un berenar sopar a base de blat de moro, que encara estic paint.

Aprofitant que el bisbe estava a Santiago, l'endemà vàrem anar a l'interior per conèixer l'ambient en què treballa tota la colla de Barcelonins. Pere de Valdivia, Calama, Tal-Tal. Un total de més de mil Kms.

Dues coses que pensàvem des de Barcelona les hem confirmat: primer, la diferència que sempre havíem vist entre l'agermanament africà i l'americà. Jo diria que l'africà és primàriament d'assistència i en segon lloc de solidaritat. En canvi l'americà serà primàriament de solidaritat i en segon lloc d'assistència. Una altra cosa que considero importantíssima i que coincidim en ella tots els que hem arribat, junt amb els vells, és la conveniència que vingui algú de Barcelona en pla de visita informativa. ... A Barcelona es desconeix massa, al meu entendre, l'ambient geogràfic i humà en què eatn treballant tota aquesta colla de laics i capellans! La realitat del desert, la pobresa de vida, les distàncies i el ritme de treball en què es mouen, crec que cal que siquin conegudes per persones de Barcelona. ...

Ara t'informaré de la "ubicación" de tota la colla: En Ramon (Buxarraís), està de rector a Calama, que de fet és on hi ha més

concentració de catalans. En Jorba i en Garreta estan al Col·legi, junt amb en Francesc Farràs i la seva dona, molt ferma per cert. L'Olivé està a la parròquia junt amb en Ramon i en Gispert que viu amb ells però es cuidarà dels poblats indis de la cordillera, on hi ha tant folklore com al Camerún! Les tres noies: Mª Teresa, Llum i Rosa estan portant, en una de les poblacions, una escola i un policlínica. (Suposo que en Ramon ja t'haurà escrit per l'assump-te dels diners...) Les tres "aus" treballen, dues al col·legi i al barri on viuen, l'altra fa d'assistent-visitadora.

Aquí a Calama en Buxarrais em parlava de la possibilitat d'augmentar el número de laics amb alguna altra assistent social (au) i algun laic que fos mecànic o quelcom així per anar creant algun petit taller, ja que això hi fa força falta.

El segon nucli en número està al mateix Antofagasta. En Gras, i en Romeu Probablement, està a la parròquia de Miramar, junt amb les tres noies que arribaran el dia 23. En Mirabet ocupa més o menys el lloc d'en Buxarrais (vicari episcopal) al bisbat, i en Portabella, segons diuen, es cuidarà d'alguns poblats salitres veïns d'Antofagasta, a la vegada que potser donarà alguna classe a la Universitat Catòlica.

Després ja ve en Lluís Garriga i en Joan Vidal que estan a Tal Tal. Molt lluny i amb moltes dificultats, ja que és un poblament miner que està agonitzant. Realment els hi faltava un vehicle.

Per últim quedem en Joaquim Farràs i jo, a Pere de Valdivia, que ja tindrem ocasió de parlar-ne.

A la Serena m'imagino que que hi quedaran, per aquest any, només en Roca i en Mas, ja que l'any que ve i volen posar uns religiosos de no recordo quina congregació. ...

Els de Valparaíso, de moment no hem tingut ni temps ni diners per anar-los a visitar; suposo que ens veurem en la convivència de setembre. ...

Tots nosaltres, com et pots imaginar, estem en un període d'adaptació en tots sentits: veure, escoltar, i un esforç constant per anar assimilant. ...

ADEU-SIAU

Jaume

Aquesta carta d'en Cabaní ens assabenta d'algunes coses que no hem dit encara:

A l'abril de 1964 havia arribat a Calama, i treballava també a l'Institut Silva Lezaeta, un altre dels germans Farràs, el tercer ja, en Francesc. I ben aviat es va casar amb una xilena, Glenda Araya. Quan pel juliol de 1966 tinguin la primera nena, es dirà, amb joia i humor que "deu ser el primer cas d'agermanament "racial",

o de "mestizaje" com van dir alguns alumnes d'en Francesc i la Glenda.

De Barcelona havien enviat una camioneta Chevrolet destinada a les tasques pastorals i de promoció que en Vidal i en Garriga portaven a Tal Tal.

Alguns dels mossens que eran a Antofagats donaven classes de cultura religiosa a la Universitat Catòlica d'aquella ciutat.

I, tal com la carta d'en Cabaní ja dóna per un fet, pel març de 1965 arriben a la diòcesi d'Antofagasta tres noies més de la diòcesi de Barcelona: Assumpta Codina, Angela Emparan i Montserrat Piñol, i els sacerdots Manel Mas i Lluís Portabella. I, pel Juliol del mateix any, Mn. Enric Romeu. La carta ja diu quelcom de la tasca que cada un d'ells assumeix.

Un fet que ens pot ajudar a veure l'empenta que en aquells anys duia l'Agermanament en tots els nivells de la diòcesi de Barcelona és que en Lluís Portabella es va decidir a oferir-se voluntari per anar a Antofagasta després que el bisbe, Dr. Modrego, en una conversa amb un grup de capellans els hagués dit que potser hi havia poca generositat entre el clero barceloní perquè faltaven voluntaris per anar a Xile. Llavors encara en van sortir. Una mica després, ja veurem que ~~serà~~ ser més difícil de trobar-ne.

Es també al 1965 -d'això la carta que hem comentat ja no en parla- que des de Roma decideixen que la zona de Calama esdevingui "prelatura nul.lius", independitzant-la, així, de la diòcesi d'Antofagasta. De moment no se sap qui serà el nou bisbe; sens dubte un xilè; però es planteja la pregunta de si Barcelona podria assumir tota l'atenció sacerdotal que la nova diòcesi necessita, o no. Aviat queda clar que no es podria pas assumir tanta responsabilitat.

— — —

Fem un breu parèntesi en la descripció de les activitats de l'Agermanament al Nord de Xile, per esmentar la iniciativa que alguns, diguem-ne "franc tiradors", van tenir d'obrir un nou "front" d'intercanvi entre Barcelona i Amèrica Llatina. A mitjan 1965 trobem que els sacerdots Josep Camps i Joaquim Vinardell són a la ciutat de Medellín (Colòmbia) treballant a l'Institut de Litúrgia Pastoral, organisme que depenia directament de la Conferència Episcopal Latinoamericana (CELAM). En una carta que per l'agost de l'any esmentat Josep Camps escriu al Secretariat de Barcelona diu: "des de Colòmbia sentim la càlida protecció maternal de l'Agermanament".

- - -

Pel setembre de 1965 hi ha, al poblet de Chiu Chiu, en ple desert del Nord de Xile i tocant a la Cordillera dels Andes, una "gran" trobada de gairebé tots els barcelonins i barcelonines que llavors l'Agermanament tenia a Xile. A partir d'aquella es va procurar que n'hi hagués una cada any, a un lloc o altre (però sempre van ser al Nord perquè és on hi havia el nombre més gran d'"agermanats"). Aquesta primera vegada els de Valparaíso no hi van poder anar tots; (Eren força més de 1.000 kms.). I també hi havia el sacerdot Joan Bagà, de la diòcesi de Solsona, que feia ja molts anys que treballava a Santiago (de Xile) i era com el "cap" i el "pare" de tots els sacerdots que arribaven a aquell país a través de l'Obra Sacerdotal de Cooperació Hispanoamericana. L'Agermanament cada vegada es sentia més independent d'aquesta Obra. Els últims sacerdots barcelonins que havien arribat a Xile ja no havien passat pel Seminari de la OCSHA a Madrid ni per cap curset organitzat per ella. Però en Bagà complia a Xile un paper important, gens burocràtic i molt humà, fraternal, de coordinació i atenció en tot el que fes falta.

La Convivència de Chiu Chiu es comença amb l'informe que cada

grup o persona fa de les activitats que porta entre mans. Cada experiència és comentada tant com faci falta i "confrontada" als projectes i finalitats de l'Agermanament en general.

Es allí on, per exemple, Carles Boltes presenta el "Pla Cordillera", perquè és ell qui es cuida dels pobles cordillerans de la Diòcesi i participa en les iniciatives cooperativistes que allí també hi ha. La idea del "pla" és senzilla i ve a ser la mateixa que al Camerún i a tot arreu; però fixem-nos que aquí ja es desenvolupa amb la participació d'organismes xilens ben autòctons: "De comú acord, la Universitat del Nord i Càritas Diocesana (d'Antofagasta) s'han plantejat un pla per promocionar humanament aquests pobles. Es tracta de treure més profit de les qualitats artesanals dels seus habitants. Treballen la pedra, els teixits i la ceràmica. El pla, al servei del qual s'ha aconseguit un geep, consisteix en organitzar-se en cooperatives, facilitar-los útils de treball i comercialitzar els seus productes."

La llista d'activitats sobre les quals es va informar i dialogar en aquella trobada de Chiu Chiu és llarguíssima. Algunes ja han estat esmentades. Segur que me'n descuido en aquesta sintètica enumeració que segueix.

ANTOFAGASTA ciutat: Treball pastoral i de promoció humana (escola parroquial, policlínica, clubs juvenils,...) a les parròquies dels barris Miramar i Lautaro; treball pastoral i acadèmic a la Universitat Catòlica; participació en la institució "Techo"; càrrecs a nivell de diòcesi (Vicari General, etc.).

CALAMA: La parròquia, amb tota mena d'activitats pastorals; comunitats de culte a moltes poblacions perifèriques; animació de cooperatives i centres oberts. L'Institut Silva Lezaeta, en constant creixement. Al barri O'Higgins, treball pastoral i d'assistència social, escola, policlínica, colònies per a infants. Als pobles de la Cordillera, treball pastoral i el "Pla Cordillera" ja esmentat.

TAL TAL: Des de la Parròquia, junt amb el treball pastoral, tota mena de cooperacions per a la solució dels problemes humans i de desenvolupament.

Igualment a BAQUEDANO.

PERE DE VALDIVIA: El treball habitual a la parròquia, amb atenció cada vegada més prioritària als problemes socials d'aquella zona. Intens treball pastoral amb equips de matrimonis; classes al col·legi, colònies infantils, animació de cooperatives. Els capellans que estaven a Pere de Valdivia es cuidaven també de la població Vergara (una altra oficina salitrera), amb activitats semblants a les que acabem de dir.

VALPARAÍSO (diòcesi): Participació intensa en els equips de pastoral obrera i popular, i universitària, de la diòcesi. Treball pastoral i de promoció humana (centres juvenils, associacions de Veïns, cooperatives, etc.) a diverses poblacions perifèriques de les ciutats de Viña del Mar i Quilpué. Treball pastoral i acadèmic a la Universitat Catòlica, i treball pastoral entre els universitaris en general.

Algunes d'aquestes activitats suposaven la construcció d'edificis més o menys grans, l'utilització de vehicles, etc., i sovint arribaven algunes ajudes de Barcelona (no sempre a través del Secretariat) per a tals fins.

La trobada de Chiu Chiu va durar tres dies. Després d'aquesta inicial revisió d'activitats es va anar cap a una reflexió sobre com calia orientar en endavant la col.laboració Barcelona-Xile. Sempre queda clar que es tracta d'agermanament en la promoció humana i en la tasca d'evangelització. Els laics porten a terme aquesta tasca en tots els nivells. Els sacerdots, quan es dediquen a tasques de promoció "temporal", realitzen una "suplència": no és quelcom que els pertoqui pròpiament. Cal que els laics que vagin a continuar la cooperació interdiocesana hagin assolit un bon nivell de maduresa en la fe.

Es van tractar també temes d'organització de la colla i de relació amb Barcelona. Buscant (tothom la buscava!) quina persona de les ja "experimentades" es podria quedar a Barcelona per posar-se al front de tot l'Agermanament, es va proposar Mn. Joan Roca (que ja quedava clar que deixaria el Seminari de La Serena, com hem dit.) Però en Roca aviat moriria d'accident, com veurem.

Calia establir bé un "comitè directiu" de l'Agermanament a Xile, i va quedar aquest: Ramon Buxarrais, Josep Ribera, Roser Solà, Assumpta Codina i Enric Romeu.

I es va parlar també de la conveniència d'animar alguns laics o laiques xilens a anar a Barcelona, buscant sobretot l'intercanvi i el coneixement mutu, és a dir l'agermanament -tot aprofitant per a algun perfeccionament professional- tal com des de feia temps, i amb bon èxit feien els del Camerún. Al gener de 1966 a Barcelona ja s'estaven buscant els recursos necessaris per rebre i atendre per uns quants mesos la xilena Mª Antònia Morales, advocada, jutjessa. Fou una primera experiència, ben reeixida. Montserrat Albó la comenta així en el butlletí AGERMANAMENT de febrer-març de 1969:

"La primera que va venir (de Xile) va ser la Mª Antònia Morales, que havia estat jutge de Pedro de Valdivia, i allà havia conegut la idea d'agermanament. Li va agradar molt venir a Espanya a prendre contacte amb el poble que havia decidit agermanar-se amb el seu país, i va aprofitar la seva estada entre no-

saltres per fer un curs de criminologia a la Universitat. Es va quedar molt parada de les dimensions reduïdes de la reraguarda de l'agermanament. Era l'any 1966, quan només teníem dues habitacions a l'"oficina" del carrer Cometa."

En aquell any 1965, acabant-se el Concili, la realitat xilena no demanava encara als sacerdots innovacions pastorals molt "agorades". Però sí que constantment els anava plantejant noves preguntes i nous reptes. Als nostres amics del sector Lautaro d'Antofagasta, per exemple, la presència al barri del jesuïta Xilè Ignasi Vergara, que treballava manualment a casa seva, sols "predicava" amb el testimoni personal i fomentava la creació de grups de reflexió bíblica entre els veïns, els feia replantejar la manera com s'havia de dur a terme l'"evangelització" en aquells ambients determinats.

Ja hem vist que, de fet, l'esforç per viure ben al nivell de la gent més popular i per "predicar" amb la pròpia vida abans que altra cosa, era una constant ben palpable en l'agermanament en general, tant a Xile com al Camerún.

Ara deixem ja enrere la trobada de Chiu Chiu de l'any 1965, però seguim destacant alguns fets de l'època en l'agermanament "xilè".

Una de les poques creacions pastorals ben autòctones que Catalunya tenia per "oferir" al món eren els Cursets de Cristiandat. Havien nascut a Mallorca en els anys 50. I ara, als 60, és sobretot Antoni Mirabet qui els introdueix a la diòcesi d'Antofagasta, tot i que alguns dels companys que treballent amb ell allí no veuen gens clar que sigui convenient. En una carta, parlant de les primeres experiències de Cursets allí, Mirabet diu: "Estan creant un esperit de lluita cristiana que convenia a Antofagasta."

Molts altres aspectes importants de l'experiència d'agermanament amb Xile en aquells anys podríem enumerar. Per exemple, diu una carta: "Tenim, a Xile, una experiència de pluralisme, pel contacte amb gent no creient, que a Barcelona no teníem. ... I també una més forta convivència amb gent d'ordes religiosos, d'aquí i d'altres països."

L'experiència d'ecumenisme a nivell eclesial, de trobament amb els "germans separats", a Xile, donada la situació concreta de les Esglésies allí, va ser molt menys intensa que al Camerún. En canvi va ser més forta l'experiència de democràcia a nivell polític. Sortint d'una Catalunya dominada per la dictadura franquista, sense haver viscut pràcticament cap situació de democràcia efectiva de cap mena, els que anaven a Xile descobrien els valors i les possibilitats de la democràcia formal, del parlamentarisme, de la llibertat d'expressió, etc. I, donat que en les seves cartes o estades a Barcelona en parlaven i ho comentaven positivament, era una altra de les aportacions que l'Agermanament feia a la lluita per les llibertats a la nostra terra.

Entre els "agermanats" del Nord de Xile hi havia una altra idea que es covava des de feia temps. La d'obrir una llibreria a la ciutat de Calama. La migrada situació cultural d'aquella Ciutat, de Chuquicamata, el gran centre miner veï, i de tota la regió, ho demanaven. I és el 4 de març de 1966 que s'inuagura la botiga "Hogar del Libro" de Calama. Els diners necessaris van ser aplegats d'entre tota la colla d'Agermanament; entre tots, els del Nord de Xile, ho van fer. De portar l'"empresa", com a gerent titular, se'n va encarregar en Francesc Farràs, entre altres raons perquè l'Agermanament com a tal difícilment podia arribar a tenir la personalitat jurídica que era necessària.

Aquella llibreria va nadar entre greus dificultats econòmiques fins l'any 1968 en què, pel febrer, Francesc Farràs viatja a Barcelona, troba noves ajudes, i a Xile mateix estableix convenis amb distribuïdors com ara DILAPSA, aconsegueix condicions favorables en les compres, etc. No era fàcil mantenir aquell servei de llibreria en un ambient culturalment molt poc preparat per a la lectura i, en un tant per cent considerable, amb pocs recursos per comprar llibres.

Una altra carta d'en Cabaní a Sebastià Fàbregues, del 16 de juny de 1966, ens dóna algunes dades i reflexions sobre la realitat de l'Agermanament a Xile i les seves relacions amb la resta dels "agermanats" en aquell moment del procés de la cooperació interdiocesana:

Personalment, si és cert que totes aquestes experiències porten un enriquiment, també ho és que porten un desgats en tots els aspectes. Aquest any ja són dos els que han tingut d'abandonar per problemes de salut: la Roser Solà, que ja la deus haver vist, i ara en Joaquim Farràs, que està fumut dels ronyons i el metge li ha dit que era millor que vingués cap a Barcelona,... Bé, potser aixó també ha estat una mica extraordinari, i al dir-te això del desgats no em referia tant a aquest aspecte físic com a l'intel·lectual i interior. ...

Quant a l'agermanament, si vols que et sigui ben franc, estic bastant desanimat i pessimista, ja que si algun dia s'ha d'arreglar la cosa americana, n'hi ha per molt temps.

Primer de tot cal constatar un fet. Amèrica mai no ha tingut la sortida i interès de l'Àfrica de cara a Barcelona. Jo^{que}, com tu saps, des del començament estic ficat dins d'aquest tinglado, pensava al començament que això podia ser degut a una falta de coneixement, per part dels que estaven a Amèrica del que volia dir l'Agermanament. Ells havien marxat bastant de temps abans que es comencés a crear aquesta mística i moviment, moguts, m'imagino, per un esperit d'entrega a l'Església davant de la necessitat urgent d'aquests països. Amb tot, potser no entreveïen les possibilitats d'un moviment d'intercanvi i agermanament com després s'ha anat dibuixant.

L'Àfrica, en canvi, des d'un bon començament va crear la mística de l'intercanvi i de la promoció humana d'una manera molt més directa que els americans, ja que la línia americana sempre ha estat més marcada per una actitud d'evanegelitització més directa sense ficar-se tant en la promoció; entre altres coses perquè la realitat d'aquí deu ser una mica més complexa en aquest punt.

Ara podríem dir que les coses han canviat en alguns aspectes, i pràcticament quasi tots els que estem per aquí veiem clares les dues línies i hem viscut des de dintre l'agermanament. Però les coses no canvien massa, i això en aquest moment també porta un estat de desànim, motivat potser per una manera més directa, a última hora, pel fet que no hagi sortit ningú disposat a venir a Calama.

Bé, de causes per explicar tot això n'hi ha de sobres, especialment pel que fa referència als americans, que de segur són les més importants. Entre elles jo destacaria la de no saber presentar la realitat d'aquí d'una manera prou concreta i atractiva; junt amb una certa diversitat d'opinions en moments en què s'hauria hagut de sentir una sola veu. Això últimament crec que s'ha solventat una mica, tot i veient que sempre serà una mica difícil opinar igual els de Valparaíso que nosaltres, ja que són massa els kilòmetres per a poder mantenir un diàleg normal. Un altre motiu que fa que la cosa no acabi de funcionar, és el fet que la gent que va retornant a Barcelona segueixi quasi tan desconnectada com abans. Fins ara, de tots els que han tornat, només la Roser Solà està ficada d'una manera activa dintre de l'Agermanament. Tots aquests motius i molts altres, com per exemple no tenir un profeta cristalitza-

dor, fan que la realitat que ens toca viure sigui aquesta i no una altra.

Però ara jo preguntaria: des de Barcelona, s'aprofiten els valors que hi pugui haver en la realitat americana per treure'n el màxim de profit, tot acceptant-los tal com són? Això és el que en aquest moment no acabo de veure clar. Crec sincerament -tot i reconeixent que potser vaig equivocat- que les coses no es veuen des d'aquest punt de vista. No acabo d'entendre, per exemple, l'actuació davant del viatge de la Mª Antònia Morales, per part de Barcelona; ni tampoc que no hagin sortit laics per Calama, malgrat totes les falles d'informació que hagin pogut tenir. ...

D'entre les moltes coses interessants que podríem comentar d'aquesta carta, fixem-nos en aquest última "queixa": Des de Calama es demanen més laics i laiques cristians que vulguin anar a treballar allí per un temps, sobretot com a professors a l'Institut. I a Barcelona no se n'han trobat. Què passa? seria llarg d'esbrinar ben bé com va anar la cosa, però cal tenir en compte que al 1966, acabat ja el Concili Vaticà II, a Barcelona, i a tot l'Estat Espanyol, l'Església, i dins d'ella el laïcat militant, estava entrant en una greu crisi que va cremar i malmetre inútilment moltes energies i moltes persones.

Del 21 al 23 de setembre de 1966 hi ha la segona "convivència plenària" de l'Agermanament a Xile, també al poblet de Chiu Chiu. Els barcelonins hi són pràcticament tots, més alguns amics ^{catalans} convidats. La compenetració no havia anat tan enllà com per conduir a una participació, natural i no forçada, de xilens o xilenes. Aquell any, 1966, una sola persona va arribar a engrandir l'equip d'"agermanats" barcelonins a Xile: Mercè Sunyol, destinada a l'escola del barri O' Higgins de Calama.

La convivència va tenir quatre parts. Primerament, una Informació sobre la nostra participació en la PROMOCIÓ HUMANA. En les actes de la trobada -que van ser ciclostilades per a informació de qui vulgués- hi ha una llarga -més llarga que l'any passat- presentació de tasques que, en promoció humana, es porten a terme. Destaquem-ne alguns de-

talls que són "novetat" respecte a l'any anterior: Més treball a les escoles i en l'educació en general; Noves cooperatives, com la de calçat a Quilpué i la que s'està creant a Calama; "Cooperativa Calama", de crèdits en efectiu, compra de materials per a la construcció, etc.; Contactes amb sindicats, a fi d'orientar aquestes activitats segons les estructures socials del país; Edició de butlletins i treball en programes radiofònics; augmenta la participació en els organismes populars: associacions de veïns, "centros de madres", clubs deportius, àdhuc en companyies de bombers,...

El tema de la segona part de la convivència era Revisió sobre la TRANSFORMACIÓ que ha causat en nosaltres el contacte amb la PROMOCIÓ HUMANA. De les moltes coses interessants que es van dir, em sembla bo destacar-ne algunes que ens poden fer veure quina era la mentalitat llavors dominant. Esquemàticament i amb frases de l'informa final:

- Anem separant menys el "natural" del "sobrenatural".
- Creix la "Mística del que és temporal" o de les "Realitats terrenes". La "Realitat temporal" té valor per si mateixa, i si treballem en ella no és per "tàctica pastoral".
- Vivim una nova manera de ser i fer Església. Aquesta ha de ser "signe" de la salvació de Déu en un món plural i fet de "valors temporals".
- Creix en nosaltres, perquè la realitat ho porta i ho demana, la tendència al compromís polític, dintre d'un gran respecte a tot i d'un real pluralisme d'opcions.
- Ens manca, però, una "mística de l'eficàcia". Sovint toquem, en el que és "temporal", poc de peus a terra, sobretot els clergues.
- Hi ha, en conseqüència de tot, crisi respecte a les estructures d'espiritualitat que fins ara hem viscut perquè ens han imposat.

La tercera part de l'encontre, insistia en la panoràmica anterior: EXPLANACIÓ del tema: VALORACIÓ DEL QUE ÉS "TEMPORAL":

- De fet, la gent ens valora segons l'eficàcia real i pràctica ("temporal") del que fem.

- Els fidels que tenim a les parròquies difícilment avancen cap a compromisos temporals si el capellà no va al davant.
- La gent que de veritat treballa en realitats temporals i promoció humana, per regla general sols ens ve a buscar amb ocasió d'algun sacrament.
- En el "pla de Déu" tot progrés està assumit per Crist. ¿Quan i com hem de fer que el creient prengui consciència d'això?
- La gent necessita estructures comunitàries, però la parròquia no és pas l'única o la millor. Cal crear-ne

Veiem que eren unes idees i inquietuds molt poc diferents de les que anaven fent-se habituals i generals a tota l'Església tocada a fons pel Concili.

L'última part de les jornades va estar dedicada a PLANIFICACIÓ. S'urgeix a Barcelona que enviï 4 capellans: 2 per Antofagasta i 2 per a Valparaíso. I que assegurí que vindran les persones necessàries per a continuar la tasca començada a l'Escola O'Higgins de Calama. Cal anar pensant també en altres "successions" perquè hi ha més persones ^{de la colla} que estan al final del seu contracte i retornen a Barcelona.

Per aclamació queda elegit "president coordinador general..." de l'Agermanament a Xile i també per a les relacions amb Barcelona, Josep Ribera. I es designen dos càrrecs més. Responsable del grup del Nord: Enric Romeu. Secretari i encarregat del butlletí AGERMANANT: Manel Mas.

No va ser pas vana aquesta insistència dels de Xile demanant més gent de Barcelona per anar a treballar allí. Pel Juny de 1967 hi va Mn. Feliu Pidelaserra, que s'integra a l'equip de Pere de Valdivia. I entre finals del mateix any i començaments del 68 hi va una bona colla de laics i laiques. Eulàlia Garreta i Mercè Farràs (Una altra de la família Farràs!) van a l'escola O'Higgins de Calama, amb la Marcè Sunyol, perquè les tres noies que des del 1963 hi havia allí han retornat ja a Barcelona. També va a Calama, per a diversos treballs d'infermeria i animació cultural, Angels Massip. Pasqual Rius va a la Cooperativa de Pere de Valdivia. A l'Institut Silva Lezaeta, de Calama, per al qual tant s'han demanat educadors cristians, hi va el matrimoni format per Joaquim Hernández i Isabel Martín.

A la diòcesi de Valparaíso, concretament a la ciutat de Quilpué, hi van, al començar el 68, en Joan Trapiella, que treballarà en la cooperativa de calçat QUILBARNA iniciada per Francesc Puig i un grup de xilens, i Mn. Eusebi Estadella, que farà equip de pastoral amb en Francesc. Aviat es veu que QUILBARNA no pot tirar endavant, i Joan Trapiella va cap al Nord, a Pere de Valdivia.

En aquells anys de tantes anades i vingudes de bisbes llatinoamericans amb motiu del Concili, va passar per Barcelona Leónidas Proaño, bisbe de Riobamba, a l'Ecuador. Començava ja a ser un dels bisbes "profètics" de l'Amèrica Llatina actual. I convenç els mossens Lluís Hernández i Josep Bastida perquè vagin a treballar amb ell. Feia temps que amb en Proaño hi treballava una catalana, Angelina Buffí. Els responsables de l'Agermanament a Barcelona van veure que no era possible obrir un altre "front" a Amèrica Llatina, però en Bastida i l'Hernández decideixen marxar, de totes maneres, encara que sigui a l'estil de "francctiradors". (La llàstima és que més endavant hi haurà queixes perquè es senten poc ben atesos per l'Agermanament. En la cooperació passa sovint això que algú tira endavant pel seu comp-

te i després ^{lamenten que} la institució no els hagi ajudat.) Bastida i Hernández van entrar així en contacte molt directe amb el món dels indígenes quèchues. I aquell mateix any van enviar alguns informes que van ser publicats a la revista Correspondència.

Recordem que a Medellín (Colòmbia) hi havia en Camps, en Vinardell, i també, a temporades, en Joan Llopis. El que hi feien ho explica Mn. Camps en una carta de maig de 1967:

En Quim Vinardell, secretari general de l'Institut de Litúrgia, està actuant amb gran energia i competència des de fa 6 mesos. ... Jo, aquest any escolar (aquí va de febrer a novembre) estic una mica desvinculat del famós Institut, perquè profito per mirar de treure la llicenciatura en teologia a Bogotá on visc rellogat a casa d'un capellà holandès que treballa al CELAM. Vaig a Medellín, de tant en tant, per donar classes i altres col.laboracions. Em guanyo la vida a base de la litúrgia, però bastant estretament. En Llopis, brillant catedràtic de Salamanca i cofundador d'aquest Institut, ve a Medellín els tres mesos d'estiu. Hem contractat un belga resident d'anys a Xile, que junt amb una mexicà que és el rector, un colombià, el P. Busquets de Montserrat i nosaltres formem el cos de barons esforçats que mira de tirar endavant aquesta institució.

Tots aquests catalans cristians escampats pel món podien sentir-se formant part de l'Agermanament. Però quan el Secretariat de Barcelona volia estructurar millor l'organització i coordinar esforços, sovint es topava amb allò del "pionerisme força anàrquic".

Pel novembre de 1967, els dos de Colòmbia i els dos d'Ecuador redacten el que se'n va dir la "Declaració del Chimborazo", després d'una trobada de tots quatre a Riobamba. (La muntanya símbol de la regió de Riobamba és el Chimborazo.) Allí donen la seva visió de què és i ha de ser l'Agermanament, i es plantegen, donant la seva resposta d'equip, les tradicionals preguntes: qui ajuda a qui? qui envia els que marxen terres enllà? quins "fronts" pot i ha d'atendre ara Barcelona? Una visió més, una opinió més, en aquest àmbit vast i profund de la cooperació internacional a partir de la cooperació entre diòcesis. L'Agermanament ja era un cor a moltes veus.

En els últims dies de 1967 hi ha com una mena de senyal d'alarma que indica situació conflictiva en l'agermanament amb la diòcesi de

Valparaíso. Ignasi Pujadas, que treballava com a sacerdot en ella des del 1963, era ara a Barcelona per uns mesos i es disposava ja a retornar a aquelles terres xilenes. Pocs dies abans d'emprendre el vol, concretament el 14 de desembre, el bisbe de Valparaíso li escriu una carta dient que no hi torni, que no li renova el contracte, que no el vol allí. El motiu és que l'Ignasi s'ha destacat molt publicant articles sobre com era i hauria de ser la pastoral en ambients populars a Xile, i ha estat promotor de cartes col·lectives en el mateix sentit. Cartes i escrits que arriben a demanar amb insistència l'ordenació sacerdotal d'homes casats, més i més autèntica presència de l'Església en els ambients obrers, etc. A Don Emilio Tagle, bisbe de Valparaíso, home cada vegada més reaccionari en les seves actituds pastorals i polítiques, tot això no li agrada gens i decideix prescindir de l'Ignasi. Sense avisos previs o consultes als companys d'aquest, pocs dies abans del retorn, li diu que s'ha acabat tot. Afortunadament el bisbe Marcelo, de Barcelona, comprèn el que té d'exagerada i estrambòtica la situació, i permet que l'Ignasi torni a Xile el dia que tenia previst i li dóna una carta personal perquè amb ella es presenti a Don Emilio, a Valparaíso. El que el bisbe de Barcelona diu al de Valparaíso és, simplement, que creu que dialogant es poden arreglar les coses i que cal confiar en les abnegades inquietuds apostòliques de sacerdots com l'Ignasi. I de moment tot fa l'efecte previst i el problema queda resolt. Pujadas seguirà en la seva feina a Forestal, barri de Viña del Mar, com si no hagués passat res. Però veurem que aviat van passar moltes coses més a Valparaíso. I l'Ignasi seguia reclamant algun sacerdot de Barcelona que anés a fer equip amb ell, omplint el buit que havia deixat la partida de Mn. Ribera.

També a Xile, doncs, l'entrada al 1968 ens situa en un cert canvi d'època, en un llindar de coses noves en la vida de l'Agermanament.

El "Secretariat" de Barcelona en el període 1964-68.

Tantes inquietuds i possibilitats, tanta energia i activitat, a Xile i al Camerún, demanaven que a Barcelona hi hagués un Secretariat d'Agermanament "fort" en el sentit de ben estructurat, amb un bon equip de persones dedicant-hi força hores, en un local adient, etc. I, malauradament, això no hi era. No perquè els principals responsables, que ja coneixem, no fessin tot el que estava a les seves mans d'una manera admirabilíssima, sinó perquè eren pocs, comptaven amb mitjans molt limitats, i tots, excepte la secretària permanent, complien amb aquesta feina després d'una llarga jornada laboral en les seves respectives professions. Acabem de veure com la xilena Mª Antònia Morales, al venir a Barcelona l'any 1966 va quedar admirada al veure el fort contrast entre el que era Agermanament vist des de Xile i la petita infraestructura que hi havia a Barcelona.

Organitzar els viatges dels que anaven o venien, preparar les persones que marxaven per primera vegada, atendre totes les cartes, les peticions -a voltes les queixes- dels que eren fora, publicar i difondre el butlletí, buscar ajut econòmic, tenir contacte amb els grups, parròquies o simplement persones que a Catalunya treballaven d'algun manera per l'Agermanament o volien començar a fer-ho, etc. etc. Es podria fer una llista d'activitats que realment eren molta feina.

I, malgrat tot, s'anava fent aquesta feina; no es parava; aspirant sempre a més i a fer-ho millor; aguantant molts "xafecs; extenent contínuament el radi d'acció.

Exemple d'un dels tipus d'activitat pot ser aquesta convocatòria que hem trobat a l'arxiu:

TROBADA

19 abril. 1964

Amb motiu de l'arribada dels nostres amics

Montserrat Jutglar

Maria Cinta Compta

Mn. Jordi Mas

Mn. Victorià Cunill

Mn. Joaquim Jover

Mn. Bartomeu Amat

l'Abbé Maties, Rector de Bodmakak

i Jaume Mestre,
que vénen del Camerú, i de
Mn. Ramon Buxarrais,
que ve d'Antofagasta;

i acomiadant a
Maria Cucurella
Conxita Mata
Roser Solà
Mn. Lluís Hernández
i Francesc Farràs,

que d'aquí a pocs dies marxen cap a Amèrica,
creiem oportuna aquesta trobada que es farà
al col·legi de l'Assumpció, c/ Dulcet, 14, a
les 4 de la tarda.

En acció de gràcies per aquests fets, i re-
cordant d'una manera especial Mn. Ernest Martínez
Guarné, es celebrarà una Missa, cap a les 7 de
la tarda, en el mateix col·legi.

Per acabar tindrà lloc un "típic" berenar,
que aprofitarem per canviar impressions.

Us esperem, doncs, el proper diumenge.

Fins a gener de 1965 l'oficina del Secretariat seguia essent una
habitació en les dependències de l'Hogar del Libro. Però faltava
més espai, i allí no n'hi havia. D'altra banda, alguns dels més ac-
tius en l'Agermanament, donant-se compte de com eren d'"anarcos" i
sorollosos molts dels que passaven per aquella oficina, van enten-
dre que allí molestaven molt, encara que ningú de l'Hogar no es quei-
xés. Busquen un local, i en lloguen un, petitet, al carrer Cometa,
nº 6, en ple barri gòtic. Comença, doncs, l'època del carrer Come-
ta.

Pressupost de la secretaria per a l'any 1965: lloguer, telèfon,
secretària, segells i butlletí: 200.000 pts.

Els dies 13 i 14 de febrer d'aquell any hi hagué el que se n'ha
dit la "primera convivència" de nois i noies que volien preparar-se
per anar a servir al Tercer Món a través d'Agermanament. Fou a la pa-
rròquia de Sant Martí de Montnegre. Eren 35, i al cap de dos anys
vuit d'ells havien marxat ja cam a l'Àfrica o Amèrica. Em sembla in-

teressant copiar de les actes de la convivència les conclusions a què es va arribar sobre les qualitats que havien de tenir els que volguessin marxar:

Maduresa cristiana

Això vol dir ser capaç, amb la Bíblia a la butxaca, de no decaure, d'enriquir l'equip i, al mateix temps, saber viure aïllat o lluny d'altres mitjans d'enriquiment, sense patir-ne les conseqüències.

Saber fer equip amb tothom, però ser conscients que l'equip és una cosa funcional. Si bé és cert que l'equip és una cosa necessària, cal tenir present que no ens ha de separar mai de la gent.

El matrimoni té unes possibilitats molt bones de cara a un testimoniatge i a una estabilitat com a equip. Tot i ser cert que hi ha inconvenients, sobretot de cara als fills. Si es pot pensar que no tenim cap dret a fer-los viure aquesta vida, també és ben cert que tampoc tenim cap dret a treure'ls l'enriquiment que aquesta pot donar-los.

Diàleg amb els no cristians i els cristians separats

Ha de sortir, com una cosa lògica, de la convivència amb el poble. Encara que fora interessant tenir-hi un contacte aquí a Barcelona. (Per exemple, al Centre Ecumènic, xerrades amb ells, bibliografia, etc.)

Això fora un treball també de la gent que torna de Xile o del Camerún, pel contacte que ja hi han tingut.

Esperit missioner

Hem de tenir present que en la nostra marxa al Camerún o a Xile, una de les missions més importants és la de donar a Barcelona, als nostres moviments i a les nostres famílies, una consciència d'Església.

Saber que la nostra missió més important és la d'escampar la BONA NOVA, tot ajudant a la promoció del país.

Aquesta BONA NOVA, ells han de fer-se-la seva, entenent-la a la seva manera. La nostra estada allà, és una actitud de suplència, fins que els africans i xilens ja no ens necessitin.

Esperit d'agermanament

És una tasca comú: fer conscient a tots, sobretot a la gent que tenim més aprop, del sentit d'universalitat de l'Església, per mitjà de cartes, cintes magnetofòniques, etc.

Donem a la nostra marxa a Xile o al Camerún una idea de normalitat, i per fer això cal tenir un coneixement dels ambients que ens volten. Ens pot ajudar molt també la vinguda d'africans o xilens aquí. Establir amb les Esglésies de Xile i Camerún un veritable diàleg.

Vida en equip

Disponibilitat, amistat, esperit de revisió de vida, agilitat.
Posar-se com a meta arribar a fer equip amb els africans o xilens.

A partir de llavors aquest tipus de convivència va sovintejar. Pel maig de 1966 n'hi hagué una a Tiana. Copiem del resum que se'n va fer:

En Joan de Déu Soler Amigó, com a cloenda de la tarda, ens va fer una xerrada sobre la preparació per marxar. Un criteri bo per veure si hom està en línia, podria ser no solament preguntar-se: Per què vull marxar? sinó també: Per què no em quedo aquí? -En el desig de marxar hi podria haver una evasió, i això no és bon signe. -La gent ha d'haver assolit la maduresa humana a Barcelona, per anar bé, estar integrat al treball i tenir experiència de vida en equip. Si hom no ha sabut ser coordinador aquí, difícilment sabrà coordinar allà. No es poden cremar etapes. Més val trigar més a marxar, però fer un servei millor.

Veiem que els temes i problemàtiques que es tracten en aquestes convivències, i que reflexen el que es vivia en les "bases" de l'Agermanament, és a dir, en els grups, parròquies, nuclis i persones que des de Barcelona cooperaven i volien portar aquesta cooperació tan enllà com fos possible, no eren pas molt diferents dels temes i problemàtiques que avui dia, en els vuitanta, es plantegen i tenen en compte molts organismes de cooperació internacional.

Pel juliol del mateix any, 1966, hi hagué una altra convivència a Tiana, enfocant principalment el tema de la pobresa. Diu una part de les actes:

El tema general era el de la POBRESA. Els africans va semblar que estaven plenament d'acord en dir que la pobresa foucauldiana (2) no era adaptada a l'Àfrica. Avui, conviure amb els pobres no és tan interessant com aixecar-se amb ells d'aquesta pobresa. Cal anar-hi amb una pobresa evangelitzadora, amb esperit de diàleg, no amb idees preconcebudes pensant que nosaltres tenim la veritat, sinó adaptant-nos a ells per caminar junts. -Cal crear llocs de treball que permetin a la gent de treballar, perquè, morir-se de gana literalment, almenys al Camerún, no s'hi moren, però sí que cal crear-hi estructures econòmiques més justes, com per exemple cooperatives. -La

(2) A imitació del P. Charles de Foucauld, que buscava compartir les formes de vida dels més pobres i desheretats del món, i des d'aquesta limitació donar testimoni de Crist, sense pretendre altres "accions evangelitzadores" o de lluita contra les causes de la pobresa.

gent del país ja treballa, ja, però el rendiment és molt poc i, sobretot no es guanyan diners i no es pot ampliar gaire el nivell de vida. El mateix subdesenvolupament porta una mena d'apatia, una impotència per fer un pas endavant. ...

A Xile passa quelcom per l'estil. Quan hi arribes no trobes una diferència frapant amb Espanya, però a mida que hi vius, et dónes compte que hi falten estructures. El govern ho veu bastant clar, però, seguint el lema del país que diu "Por la razón o la fuerza", té una política de "mando y ordeno" que de vegades no és massa ben acollida. -Sobretot Mn. Garriga ens va parlar de la pampa salitrera on hi ha una misèria fantàstica. L'empresa fa la població i els organitza la vida fins al punt de despersonalitzar-los completament. Tant, que si aconsegueixen marxar de les mines i anar a viure a la ciutat, no saben com sortir-se'n, acostumats com estan que els ho donin tot fet, i acaben per tornar a la salitrera. ...

En altres convivències d'aquest període (A Montnegre, Vallvidrera, Parets, Montserrat,...) es va tractar insistentment el tema de l'actitud interior d'acceptació i disponibilitat i, sobretot, d'autèntic diàleg. S'arribava a les preguntes: "Com compaginar l'actitud de diàleg amb l'evangelització? ¿No és forçar aquesta llibertat i respecte als altres, anar a predicar-los-hi una doctrina amb la convicció que és la veritat? ... En vàrem treure la conclusió que l'evangelització no és cap violentació del diàleg si sabem seguir la línia de la Revelació de Déu als homes, que ha anat manifestant-se respectant el nivell d'evolució natural dels pobles." En definitiva era el tema de "Convivència i pluralisme", prooi d'aquella època a tota l'Església europea, que, poc a poc, anava entrant també a casa nostra i arreu.

En el Camp d'Estudis de l'Agermanament que hi hagué a Parets l'estiu de 1967 es va anar a fons en el tema del trobament entre Catalunya, Camerún i Xile, començant per una "Reflexió sobre el poble català", un repàs a la realitat històrica de Catalunya, etc. Després es va fer el mateix amb les realitats de Xile i el Camerún, passant també a una reflexió més generalitzada sobre com es formen i evolucionen els pobles, i què és i com es crea una consciència nacional. En una ruta de nit hi hagué la reflexió cristiana. Però, com ja hem dit més amunt parlant de Douala, cada vegada hi havia més interessats per l'Agermanament que no es consideraven "creients" o que no duien cap intencionalitat "evangelitzadora", "confessional", a l'oferir-se voluntaris per

marxar.

És curiós de constatar que tanta efervescència de convivències, trobades, camps d'estudi, etc., coincideix amb el començament de la devallada en el nombre de laics, laiques i sacerdots que marxen realment a les diòcesis "germanes". Quelcom de nou hi havia o passava. Ho anirem veient.

Continuant la tradició començada amb l'"expedició" de camerunesos a Barcelona l'any 1962, "es seguien veient negres pels carrers dels nostres pobles" en aquells anys 1965 i següents: l'infermera Brigitte Ngo, l'infermer Emmanuel i la seva esposa Regina, el comptable Charles Kooh,... El mecànic Jacques Nyobe, que va treballar a Montcada, Sabadell i Esplugues; Margaret Bikene, que va estar-se a Sant Feliu de Codines i va aprendre tot el procés del tricotatge i confecció. En Lluís Likeng va treballar a Barcelona en diverses seccions de la fabricació del sabó, i Guillaume Bgwelmo va fer pràctiques de ramaderia en diverses granges: Palou, Masquefa, Sant Joan Despí, Sant Vicenç dels Horts; etc., etc. La relació completa és al nº 41 del butlletí, corresponent a febrer-març de 1969. Foren un seguit d'experiències, la majoria de les quals es poden qualificar de molt riques i interessants per a uns i altres -els d'allà i els d'aquí- i que ara formen part de la llarga llista de coses positives que l'Agermanament va aportar a la nostra història diocesana, nacional i "internacional". Amb Xile, les experiències d'aquest tipus van ser molt més reduïdes (ja n'hem vist la primera), més tardanes, amb un salt brusc quantitatiu i qualitatiu (venien "fugint") a l'esdevenir-se el cop d'estat de l'any 1973.

Tot plegat ajuda molt a expandir l'àrea de contactes i relacions de l'Agermanament amb altres entitats de casa nostra i de fora. Perquè

els que estan al front del Secretariat ho tenen clar: "No es pretén crear una nova organització. ... Tenim sols els serveis mínims per ajudar totes les que ja existeixen, a fi que agafin aquesta obertura a l'universal. Al mateix temps, canalitzar i orientar aquesta col.laboració i intercanvi perquè sigui més eficaç i autèntic." Sovint, articles i entrevistes en els principals diaris ajudaven a aquesta feina.

Baixant a exemples més concrets, acabant-se l'any 1965 Sebastià Fàbregues escriu a Montserrat Jutglar, que és al Camerún, dient-li que a l'Agermanament han vist la necessitat d'imbuir del seu esperit els moviments de Barcelona: Escoltisme, JOC, JAC,... i que cal que des de l'Àfrica escriguin als responsables d'aquests moviments. Ella, que és dirigent escolta, pot escriure al consiliari Mn. Pedrals. I en Sebastià li recorda la llarga llista dels que, l'any 1965, havien marxat a Xile o al Camerún després d'haver estat formats en les files de l'escoltisme: ella mateixa, la Neus, l'Angeleta, l'Oriol, l'Ignasi (Mayolles), en Mallart, en Ribera, en Mirabet, La Montse (Pinyol), l'Assumpta (Codina), la Rosa M^a,...

L'eufòria fa que alguns proposin la creació de nous organismes per l'estil de Medicus Mundi, que ha donat tan bon resultat. I es parla d'"Agricola Mundi" i "Magister Mundi". Però les coses no van anar més enllà de la proposta. Feia falta molta més energia i més possibilitats en tots sentits. Em sembla interessant, però, transcriure la següent carta que Montserrat Albó -ja llavors la gran "puntal" de l'Agermanament- va escriure al Sr. Artur Martorell el 23 de gener de 1967:

Déu lo guard Sr. Martorell!

No sé pas si Vostè coneix l'Agermanament. Però em sembla que sí que sap que hi ha una colla de gent de Barcelona que són a Xile i Camerún intentant portar la seva ajuda i petita col.laboració a la promoció humana i cristiana del Tercer Món.

Nosaltres voldríem que això no quedés limitat al treball que fan els "missioners" sacerdots i laics, i a prestar-los una ajuda econòmica i d'amistat, sinó que ens agradaria mirar de fer viure una mica aquesta preocupació pels problemes universals i missioners a tota la comunitat barcelonesa.

Els metges, han trobat ja una mica el sistema creant una corporació internacional que se'n diu "Medicus Mundi". Intenten sentir-se

metges de tots els homes, al servei de la humanitat allà on calgui, i concretament aquest ideal ajudant a algun país mancat de recursos sanitaris, anant-hi personalment o ajudant els que hi vulguin anar uns quants anys de la seva vida.

Bé. Hem pensat que es podria fer quelcom semblant amb els mestres. Però no acabem de veure-ho del tot clar, ni sabem com posar-nos-hi.

I és per això que m'he decidit a escriure-li i a demanar-li si ens podríem trobar unes quantes persones interessades en els problemes de l'ensenyament, amb una dimensió una mica universal.

Que li aniria bé el dia....?

Quelcom es va fer en la línia d'aquesta carta, però no molt. N'hi havia tantes de possibilitats de fer, de crear,...

Una d'elles era en relació amb el Monestir de Montserrat. Els inicis de les relacions "oficials" entre Montserrat i l'Agermanament deixem que ens els expliqui en Sebastià Fàbregues en una carta que escriu a Oriol Albó (que era al Camerún) el 21 de març de 1967:

I ara, per acabar us podria dir quatre paraules del que hem parlat a Montserrat. Suposo que sabreu, per alguna circular o carta, que fa uns quinze dies vàrem ser a Montserrat un diumenge a la tarda, després de dinar, tota una colla de l'Agermanament i de CODES, per parlar a tota la comunitat i interessar-los per una col.laboració ben plena amb aquesta obra de la Diòcesi. La visita va ser molt ben rebuda, va haver-hi bastant diàleg i van quedar compromesos ben de gust a una col.laboració àmplia amb Agermanament. El Pare Abat es va comprometre a nomenar a Montserrat tres monjos que cuidarien de desvetllar aquesta participació per tota la comunitat.

Així, doncs, avui hem anat ja a parlar de fets més concrets amb aquests tres monjos, que són: El Pare Hilari Ragué (és el que s'ocupa de "Documents d'Església") el Pare (encara és diaca) Daniel Codina, i un altre diaca que es diu Bartomeu Ubach. A la reunió també hi ha assistit durant una bona estona el Pare Abat.

En línies generals el que els hem demanat és que a partir de tota la pastoral i de tota la projecció que Montserrat té, facin interessar la gent pel problema del Tercer Món. Naturalment, hem insistit en la presència constant de notes relatives a Agermanament, a Tercer Món, en les revistes "Documents d'Església", "Serra d'Or" i altres publicacions no directament de Montserrat però en les que ells hi participen. Hem quedat també que estudiaríem molt seriosament la possibilitat de fer un "Qüestions de Vida Cristiana" dedicat a l'Agermanament. ...

També hem quedat que en les homilies dominicals faran, sempre que sigui adient, referències a l'agermanament, d'una manera especi-

al els dies en què surtin persones cap a Àfrica, Amèrica, o hi hagi algun fet que requereixi una atenció diferent.

Una altra de les coses concretes que hem lligat bastant és el que un dels monjos procuri anar a Taizé a assabentar-se exactament de com ha anat o com s'ha gestat tota l'operació "Esperança", que ha estat una mena de campanya d'ajuda al Tercer Món, com la que fa a Alemanya, per Quaresma, el "Misereor". Amb això voldríem aconseguir que a Montserrat es facin ells mateixos alguns cartells murals i alguna propaganda ben muntada, de cara a la quantitat immensa de gent que va a Montserrat i que podrien participar d'aquesta manera en l'ajuda al desenvolupament del Camerún i Xile.

...

És així com va augmentant la connexió d'Agermanament amb organismes catalans, estatals o europeus que es dediquen, o es poden dedicar, a l'ajut al Tercer Món. Ja hem vist quelcom referent a Càritas, que ajudava molt les activitats d'Agermanament, Justícia i Pau, l'ICESB,... entre les de casa. D'enllà dels Pirineus es rebia col.laboració, per exemple, de "Misereor" (Alemanya) i "Ad Lucem" (Bèlgica). En quant al moviment d'intel.lectuals catòlics "Pax Romana", Mn. Joan Jarque, que n'era consiliari a nivell internacional, desitjava que fos a través d'Agermanament que aquest moviment s'introduís al Camerún. Realment, eren èpoques d'eufòria.

En l'"Acta de la Reunió de Responsables del Secretariat" de desembre de 1966 trobem una enumeració "per departaments" de les persones assistents, era realment un ple, que movien l'Agermanament des de Barcelona:

CODES: Miquel Coll, Sebastià, Joan Planas, Martin-Pierre Eketi i Fèlix Esquerra.

PUBLICACIONS: Joaquim Puig, Montserrat Albó i Mre Rosa Agustí.

LAICS: Joaquim Hernández, Isabel Martín, Roser Solà i Mn. Tubau.

FAMÍLIES: Matrimoni Garreta i Matrimoni Mayolas.

COMARQUES: Teodor Vergés, Josep Mre Escofet i Mre Francesca Reig.

MEDICUS MUNDI: Salvador i Mre Carme Cortadellas.

VIATGERS IL.LUSTRES. Mn. Farràs, Mn. Mirabet, Mn. Roca, Mn. Vidal i Sagrario Murillo.

En aquella reunió, entre moltes altres coses a parlar, l'equip de publicacions va presentar el treball del trimestre: 2 butlletins i les corresponents "circulars internes"; 2 fascicles del treball de Mn. Mallart sobre l'evangelització del poble evuzok; 1 capítol del llibre futur de Mn. Oriol Albó sobre l'Agermanament. A més, s'està

treballant en un "fulletó" de presentació d'AGERMANAMENT-CODES i en un audio-visual.

S'informa també que s'han fet els tràmits per legalitzar el butlletí i demés publicacions d'acord amb la nova llei de premsa. Mn. Blai Blanquer ha acceptat ser el director del butlletí.

Hi ha una ~~ex~~posició sobre el Tercer Món que ja ha estat a tres llocs: Arenys de Munt, Parròquia de la Miraculosa (Barcelona) i Molins de Rei.

De moltes altres activitats i inquietuds es va parlar en aquell important "ple" de desembre de 1966. Potser alguns lectors hauran notat que ni en ell ni en el que estem dient en les últimes pàgines hi surt el nom de Mn. Andreu Masdeu, un dels "fundadors" de la "casa". Altres tasques l'havien reclamat, des de l'any 1965, hi havia deixat de cuidar-se de l'Agermanament, deixant el pas a Mn. Tubau.

De fet, en aquells acabaments del 1966, hi havia un cansament notori i una certa desorientació (sobretot per causa del casament, ja comentat, entre en Felip Planas i la Mre Cinta Compta) entre els "grans" de l'Agermanament. Tot estava en una mena de compàs d'espera. I per això mateix "tot era un clam" demanant a Mn. Josep Ribera que acceptés de venir a fer-se càrrec de l'Agermanament des de Barcelona, viatjant a Xile o al Camerún tot el que fos necessari. Es pot dir que tothom li ho demanava, a excepció, naturalment, del seu company d'equip, Ignasi Pujadas, que veia que es quedava sense company i amb poques probabilitats de trobar-ne un que ocupés com callia el lloc que quedava buit. Montserrat Albó escriu a Ribera insistint-li: "És necessari un cap! Tothom et demana! Encara que siquis un cap itinerant." I per animar-lo més li diu: "Ja ho saps que al P. Cassià l'han fet Abat de Montserrat? I ja ho saps que és molt amic de l'Agermanament?".

També d'aquells dies -finals de 1966- és aquesta carta que tota la colla de Barcelona dirigeix a Ribera. Val la pena citar-la sencera perquè reflecteix molt bé el conjunt de la situació:

Estimat Mossèn Ribera:

Quan t'arribi aquesta carta veuràs que a Barcelona, igual que a Chiu-Chiu, també insistim que et cuidis de l'Agermanament.

Mira que hem parlat i reparlat, i de projectes i provatures n'hem fet tantes com se'n puguin fer. Tu ja ho saps. Però ha arribat un moment en què aquesta falta d'un cap coordinador és tan necessària i evident, que no ho pot ser més.

L'Agermanament ha crescut massa. Des de Barcelona no podem seguir a la gent de Xile i Camerún (sense comptar les propines de Colòmbia, París, etc.) (3)

Ha crescut com a moviment d'avançada, perquè es troba a la base dels problemes humans i hi ha molta gent que pensa sense parar, i a la "retagaurdia" no hi ha ningú que es dediqui a dialogar seriosament amb l'avantguarda.

Han crescut els "tinglados" econòmic i s'han multiplicat, refiant-se de la comunitat barcelonesa, d'una manera més aviat anàrquica.

Ha crescut la quantitat de gent sensibilitzada. Bastants vénen al carrer Cometa oferint-se per a col.laborar, i no trobem una direcció coordinadora que ho pugui lligar una mica. (4)

Falta un CAP. I aquest cap no es pot improvitzar. Ja ho saps tu. I ja coneixes prou tota la família agermanada per saber que hi ha gent de molta responsabilitat que difícilment acceptarien un cap a qui no coneguessin i que no coneguéssin personalment els seus problemes.

I mira. Resulta que precisament tu, ets la persona acceptada per tothom. No et preocupis per buscar les raons. És un fet. Resulta que tens una autoritat moral cara als africans, als americans (segons es desprèn de les reunions de Chiu-Chiu) i cara a Barcelona, tant per part de la gent gran, perquè ets força assenyat, com per part dels joves, perquè ets un testimoni engatjat. -Aquest teu darrer viatge t'ha posat en contacte amb una colla de gent, institucions, moviments, etc.

No és que esperem que siguis la solució de tots els problemes. Esperem que siguis la persona que coordini totes les energies creadores de l'Agermanament.

Ja veus que t'escrivim oficialment, però amb tot el respecte, per-

(3) La menció a París es refereix a capellans i laics de l'emigració espanyola resident allí que també havien començat a sentir-se part de l'Agermanament.

(4) Aquesta manca d'una bona coordinació potser explica que tot i presentant-se tanta gent al carrer Cometa disposada a col.laborar, els de Xile, com hem vist, es queixessin que no sortien, de Barcelona, els voluntaris (laics o sacerdots) que ells demanaven.

què tu dius que la teva vocació és més foucauldiana, i sabem que estàs compromès amb l'Església de Valparaíso, i que l'Ignasi i tu esteu fent una experiència pastoral, que és més que una experiència, perquè és una cosa viva.

Ens sap molt greu planetjar-te problemes i complicacions. Però com que tu també creus en l'Agermanament i te l'estimes, t'exposem la gravetat de la situació.

Mn. Campmany ens va explicar una paràbola dels atletes i el seu entrenador. Quan els exigeix amb mida, els nois rendeixen cada vegada més, però si els exigeix massa, llavors els nois es desinflen extraordinàriament i fan molt menys del que farien sense entrenar-se gens. Això mateix passa amb les persones que estan davant de l'Agermanament a Barcelona. Han de respondre dels problemes d'Àfrica i d'Amèrica que hi ha plantejats actualment, econòmics i personals, davant de Déu i davant dels homes. -Varitablement, no sols és qüestió de dedicació sinó de prestigi, de coneixement de les coses i les persones, d'influència damunt d'elles, de confiança. D'amor al Tercer Món.

Vina! -Mira. No és qüestió de fer-te discursos convincents ni de posar-te proves ineludibles. Tu mateix sents com Déu es va manifestant, i pressenties que arribaria això que està arribant. -Aquí som tota una colla disposats a treballar per l'Agermanament, però amb ganes de treballar amb la màxima eficàcia possible, i no amb eficàcia immediata precisament, sinó d'aquella més fonda i viva.

Fins aviat, caríssim. Nosaltres resarem i treballarem. Però tu, vina!

Finalment, Ribera accepta, i en començar l'any 1967 ve a Barcelona (recordem que l'any anterior ja havia estat també a Barcelona i al Camerún per a conèixer bé la situació i la gent) per anar assumint la nova responsabilitat.

Per aquells mateixos dies començava a governar amb plenitud de poders la diòcesi de Barcelona Monsenyor González Martín (Don Marcelo), que des de l'any passat era Coadjutor amb dret a successió. Home conflictiu per a Barcelona, desastrós en molts aspectes per a determinats moviments cristians "progressistes", no ho fou tant, ni molt menys, per a l'Agermanament. Pel febrer de 1967 els "pesos forts" de l'Agermanament van a visitar-lo per a explicar-li bé la realitat de la cooperació interdiocesana i els projectes que tenen cara endavant. Un dels assistents escriu, poc després de la visita: "Va ser molt cordial i prou llarga. ... Realment l'home va quedar ben impres-

sionat. ... L'interès del Sr. Bisbe va ser realment digne d'aquesta causa. Va donar a entendre que veia molt necessari posar en pràctica tots els suggeriments que li anàvem fent. ...Em sembla que podem ser una mica optimistes."

Els que van participar en aquesta reunió amb Don Marcelo van ser: Mn. Campmany, que evidentment donava, davant del Sr. Arquebisbe, molt de pes a la cosa, i també els mossens Tubau, Farràs, Ribera, Mallart; En Sebastià Fàbregues, la Montserrat Albó, i el llavors capdavanter de la CODES, Francesc Salvador. I demanen oficialment que en Ribera es pugui quedar a Barcelona amb la feina exclussiva d'estar al front de l'Agermanament, cosa que pràcticament queda acceptada de seguida per l'Arquebisbe.

Quan els barcelonins que eren al Nord de Xile, sabent tot això escriuen a Don Marcelo donant-li les gràcies, ell contesta al que li ha escrit en nom de tots:

He leído con gusto su apreciada carta en la que me expone la satisfacción de todos Vdes., sacerdotes barceloneses desplazados a esas tierras, por la puesta en marcha, de modo fijo y oficial, de la organización "Cooperación Interdiocesana o Agermanament".

He creído que era cosa muy necesaria para establecer una canalización de esfuerzos hacia ese sagrado compromiso. ...

Tengo toda la confianza en Mn. Ribera, que conoce bien los dos confines que hay que hermanar, para que el conocimiento y asistencia mutuos sean una realidad eficiente y consoladora. ...

Sabed todos, mis queridos sacerdotes, que vuestro Arzobispo de Barcelona os considera a su lado como especialmente predilectos y confía que vuestra labor en ese mundo donde el Señor os ha puesto para bien de la Iglesia, será atentamente observada y seguida por mí, y que mis mayores consuelos serán siempre vuestros éxitos y triunfos apostólicos. ...

Llàstima que la carta no fos en català. Perquè, pel damés, era suficient perquè tots es sentissin animats a tirar endavant pels camins des de temps començats.

S'ha de tenir en compte , d'altra banda, que l'any 1967 és l'any en què el papa Pau VI treu l'encíclica "Populorum Progressio", que tracta sobretot el problema del desenvolupament dels pobles. És l'en-

cíclica de la preocupació pel Tercer Món. És una empenta cap a la civilització de la solidaritat mundial. Tot el text està empapat de mundialisme. Moviments com l'Agermanament rebien, amb ella, una gran empenta, i fou rebuda amb la corresponent alegria, tot i que, concretament alguns del grup que eren al Camerún, van detectar-hi ja certes deficiències, certes ambigüitats, perquè la realitat "revolucionària" del Tercer Món no quedava prou entesa, explicada i assumida. Després es va anar veient que aquelles crítiques dels de l'Àfrica tenien fonament; es van generalitzar molt.

Ben aviat es va notar que hi havia una direcció pensadora, coordinadora i planificadora a l'Agermanament! L'alegria i l'entusiasme de tots els "agermanats", d'ací i d'allà va créixer. I molta més gent s'acosta al local del carrer Cometa buscant camins per concretar i realitzar les seves inquietuds de servei als altres, de compromís cristià, també d'"aventura" en alguns casos. Això fa cada vegada més necessari editar tríptics i altres fulletons que expliquin i difonguin què és l'Agermanament, com col·laborar-hi, quin ventall de possibilitats d'acció ofereix. Fins i tot sembla que dóna més resultats que abans aquella tasca necessària però tan pesada i difícil, de demanar diners per als projectes que hi ha en marxa o a punt d'engegar. Tot va junt amb un treball de reflexió, cada vegada més profund i estructurat, sobre la problemàtica del desenvolupament dels pobles, en tots els aspectes: sociològic, econòmic, polític, cultural, religiós, ...

Creix també el nombre de contactes i connexions amb organismes semblants a l'Agermanament d'altres països d'Europa o de més enllà. S'estudien, per exemple, les possibilitats d'un treball de conjunt amb els jesuïtes catalans que són a Bolívia: Sugranyes, Albó (Xavier), etc. I algunes monges benetes del monestir de Sarrià, de Sant Pere de les Puel·les, es plantegen la possibilitat d'anar a fundar una petita comunitat, en la línia de la senzillesa i pobresa del P. Foucauld, al Nord o al Centre de Xile, prop d'on hi hagi equips d'Agermanament. La idea s'anirà madurant, però finalment, per entrebancs forts que sorgiren, no es va poder portar a terme.

Amb un gest que per als coneixedors de l'època (1967) pot semblar ple d'ingenuïtat, Ribera fa passos davant del Govern Militar de Barcelona per aconseguir que el servei militar que tots els joves estan obligats a fer pugui ser substituït per un servei civil concretat en activitats de cooperació amb el Tercer Món. Evidentment que res de res no es va aconseguir. Estàvem en ple franquisme encara, i es feia gairebé impensable allò que en altres països ja començava a ser normal.

En aquells mateixos dies es produeix un altre "petit" fet que en endavant marcarà moltíssim l'Agermanament. Es presenta a l'oficina del carrer Cometa, disposat a treballar amb dedicació completa a l'Agermanament, deixant les altres feines i càrrecs que té, en Josep Roca. Pocs haurien imaginat una cosa més "providencial". Roca està acostumat dirigir i ornaitzar empreses; té pasta de dirigent; és jove i ple d'eufòria. Naturalment, el seu lloc serà posar-se al front de la CODES, és a dir de tot el que en l'Agermanament és cooperació al desenvolupament dels pobles en els aspectes tècnics i humanitaris no "pastorals". Qui ha portat Josep Roca a aquesta decissió tan oportuna? La mateixa empenta cristiana i social que movia tants i tantes a agafar "compromisos temporals", a assumir el "paper propi dels laics" i a ser "mundialistes". Era l'empenta del cristianisme "progressista" que en aquella època del primer postconcili ocupava un lloc gairebé preponderant en l'Església.

En endavant, el tríode format per Mn. Ribera, Montserrat Albó i Josep Roca, serà el nucli estable i ferm, el motor potent de l'Agermanament a Barcelona, amb freqüents viatges allí on hi hagi gent "agermanada". També es van fer passos per integrar a aquest equip dels tres Mn. Joan Bagà, del qual ja hem parlat, sacerdot de la diòcesi de Solsona que feia anys era a Santiago de Xile i participava intensament en les tasques del nostre Agermanament. Les gestions per anexionar-lo de ple en aquesta obra principalment barcelonina van acabar fracassant perquè el seu bisbe, el de Solsona, llavors el Dr. Bascunyana, no ho va voler.

El "problema" del Secretariat de Barcelona ^{va quedar} resolt. Però molts assumptes pendants que hi havia no es podien resoldre d'un dia per l'altre. I alguns problemes nous que ja començaven a plantejar-se eren de difícil solució. El 1968, en molts llocs del món, i també a l'Agermanament, és l'any d'un cert tombant d'època.

Capítol tercer.

AGERMANAR-SE NO ÉS TAN FÀCIL COM BONIC

(1968 - 1973)

Reforçar la reraguarda

Aquesta és, segons les cròniques publicades en el butlletí Agermanament, la característica de l'entitat durant l'any 1968. Es vol acabar amb allò d'"estirar més el braç que la mànega" (tan típic, llavors i avui, de molts dels nostres organismes de cooperació internacional), és a dir "de tenir més coses engegades a primera fila que no pas un equip de treball i potenciació a Barcelona."

Aquest és un fragment del resum de les activitats del primer trimestre de 1968, a Barcelona, segons el butlletí nº 40, de gener de 1969:

Sembla que ha arribat el moment de llençar-nos al carrer i de posar en pràctica la nostra idea de col.laborar amb tots els moviments i entitats que treballen pel Tercer Món.

Per començar, iniciem un curset sobre desenvolupament a l'ICESB, amb la valuosa col.laboració del P. Xavier Adroer, S.I., especialista en estudis de promoció humana. Freqüentem l'Ajuntament de Barcelona, sobretot el departament de relacions públiques, per tal de preparar a nivell ciutadà la campanya de la fam, en col.laboració amb altres entitats de Barcelona. Preparem una magna exposició al Palau de la Virreina, conjuntament amb el Museu Etnològic de Barcelona, Pax Christi, l'UMFDC i l'Associació Filatèlica. No és per dir-ho, però va quedar molt bonica. I l'Ajuntament ens va editar uns grans cartells publicitaris, dibuixats per l'Artigues, que van escampar per totes les parets de la ciutat la idea que AGERMANAMENT volia ser una ajuda de poble a poble.

També ens reunim amb els Amics de les Nacions Unides, al carrer Fontanella, per crear un secretariat de coordinació de totes les obres i entitats que treballen per la causa de la promoció dels pobles. Ens ofereixen pel·lícules i cartells per fer propaganda dels problemes dels països subdesenvolupats.

Al mateix temps, en Josep Ribera, Josep Porta i Victorià Cunill, emprenen el pelegrinatge a Caritas Alemanya, Misereor, Entraide et Fraternité i altres associacions europees que financien obres d'ajuda al Tercer Món, per demanar subvencions per les obres empreses al Camerún. A tot arreu els reben molt bé i s'interessen pel nostre treball. El que tothom valora més és el fet d'haver començat per la base i haver aguantat tant de temps sense subvencions oficials, només amb les aportacions d'amics i col.laboradors.

De fet, a partir de llavors van anar arribant subvencions, algunes força substancials, d'alguns dels organismes que acaben de

ser esmentats o que ho han estat en pàgines anteriors. Afegim-hi: Ajuda Americana (US Aid), Banca Camerunesa de Desarrollo, Comité Español contra el Hambre, SODEPAX (del Consell Muncial de les Esglésies), Campanya contra la Fam, Secretariado de Cooperación al Desarrollo (CIUSE), etc.

Per a una millor selecció i preparació dels candidats i candidates a marxar cap al Tercer Món, s'estableix connexió amb l'Institut Galton, de psicologia, junt amb el qual s'elaboren els tests necessaris i es planifiquen algunes activitats. Es tracta d'assegurar la "maduresa psicològica" dels que se'n van (que, d'altra banda, són cada vegada menys) "terres enllà".

I a tots els que ja són fora i tenen entre mans algun projecte de cooperació al desenvolupament, sigui per iniciativa de l'Agermanament o per participació personal en iniciatives d'altres, se'ls demana amb insistència que presentin per escrit, detalladament, esclarint finalitats, etapes, mitjans, pressupostos, etc., cada un dels projectes. Tot, tal com ho demanaria una empresa normal que volgués funcionar bé.

I els "agermanats" responen tal com se'ls demana i comencen a arribar a Barcelona projectes ben explicats i ben elaborats. De Xile -que en això duia un cert retard respecte al Camerún- arriben els informes de la Cooperativa de Producció Metalúrgica (COPROMET) amb la qual alguns dels d'Agermanament col·laboren; també un llarg informe sobre les 4 cooperatives que hi ha a Pere de Valdivia; i l'Igansi Pujadas envia el projecte de Casa de la Juventud per al sector de Forestal Alto a Viña del Mar. (Podríem citar encara altres exemples, però no creiem que aquest treball hagi de ser exhaustiu en cap aspecte.)

Tots els projectes i iniciatives de cooperació al desenvolupament queden integrats, com és natural, al departament CODES, al front del qual, com hem dit, hi ha en Josep Roca. I això porta a fer necessària una reestructuració de la CODES (Cooperativa per al Desenvolupament), i també a la conveniència de distingir cada vegada més entre

ella i l'AGERMANAMENT. Aquest és un àmbit general, i aquella una entitat d'objectius molt concrets i delimitats.

Per això, pel setembre de 1968, en Ribera i en Roca proposen a tots els membres d'Agermanament unes noves línies d'acció en les quals queda clara la separació jurídica entre les dues entitats, al mateix temps que la relació íntima que seguirà unint-les. Es tracta d'un intent important de reestructuració, però ja veurem que serà difícil portar-lo a la pràctica. Les distàncies físiques i culturals, i la tensió entre "estructuració" i "pionerisme", fan les coses molt més difícils del que podria semblar. (Llavors, i ^{també} ~~va~~ als vuitanta.)

Referint-se a aquesta època, el Llibre blanc de l'Agermanament, aparegut l'any següent, 1969, diu: "Sovint persones ben interessades per Agermanament i actives en ell queden marginades del moviment de conjunt degut a la dificultat de seguir la seva evolució. El factor geogràfic dificulta enormement el nostre diàleg."

Això explica que ja al gener de 1968 trobem cartes d'alguns dels que són a Xile queixant-se que del Secretariat de Barcelona es perd contacte amb la "base", que hi ha un "distanciament", que falta gent, sobretot sacerdots, disposada a marxar de seguida cap allí on es necessita, etc.

Menys mal - i això sí que tothom ho destaca - que Montserrat Albó, amb les seves cartes personals, o amb el to tan humà que donava a les cartes "oficials", amb les "circulars internes", i amb la forma en què rebia la gent al carrer Cometa (o, aviat, al carrer Diputació), omplia, en gran part, aquell buit que s'estava creant, i escalfava aquella "fredor" que la nova, i "necessària" estructuració portava.

A la Primavera d'aquell 1968, Mn. Joan Batlles (Vicari Episcopal per a cuidar-se dels sacerdots) Mn. Josep Ribera i en Josep Roca viatgen al Camerún per visitar i conèixer ben de prop les realitats i les persones d'Agermanament que allí hi ha.

I és també per aquells dies que es fa el canvi de local: De les petites dependències del carrer Cometa es passa a un pis força ampli del carrer Diputació nº 185. El creixement que en tots sentits l'Agermanament experimentava feia necessari i urgent un canvi així. Comença, doncs, l'època del carrer Diputació".

Quant al butlletí, el nº 33, d'abril de 1968, diu: "Decidim una vegada més que no volem fer una revista nova ni venim a omplir cap buit, sinó que us volem informar, simplement, de la tasca dels nostres companys que treballen en països del Tercer Món". I, amb un optimisme que desfigura una mica la realitat, Montserrat Albó escriu als subscriptors i amics: "no sé si sabeu que sou 2.500 els que rebeu el butlletí d'Agermanament..." Persones que llavors també estaven en la tasca d'editar el butlletí diuen que mai no es va passar de 1.500.

A l'estiu d'aquell mateix any, hi ha el II Camp d'Estudis d'Agermanament - Camp d'Estiu -, a Parets. Bon ambient, però...poca gent. Serà que tot allò del "maig del 68", a Paris i a altres llocs, està influint aquí de manera que la gent "inquieta" comença a mirar cap a altra mena d'activitats? És curiós, però^{ja} el 9 d'abril d'aquell any Montserrat Albó escrivia a Neus Brussosa: "Si es comencen coses noves, qui les continuarà?, qui les finançarà? ... La gent que hi ha a Barcelona a punt de veritat de venir al Camerún són tan pocs... És a dir: les convivències són una mena d'èxit. Però quan agafes la gent i els vols fer concretar quan estan disposats a venir, llavors hi ha una retirada general". Tanmateix, ja hem vist que la pregunta de fins a quin punt era convenient marxar a Tercer Món eren molts que se la feien; i més llavors que es començava a descobrir l'aspecte polític i "revolucionari" de la cooperació amb els països subdesenvolupats.

La "consolidació de la reraguarda" de què estem parlant, avança encara un pas més quan el 18 d'octubre de 1968, l'Arquebisbe de Barcelona, Marcelo González, signa el decret de creació de la Delegació Diocesana d'Agermanament. És una transformació "oficial" i "canònica", per a millor, del Secretariat de Cooperació Interdiocesana que hi havia fins ara.

Donada la brevetat del text "oficial" de creació de la Delegació, el transcriurem íntegre, pensant que de seguida els lectors veureu que sona a desproporcionat o sobrecarregat respecte a l'esperit simple i àgil que es vivia en tot l'Agermanament.

Desde hace algún tiempo, viene desarrollando sus actividades en nuestra Diócesis la Obra conocida con el nombre de "Agermanament", que trata de promover la colaboración pastoral con las Diócesis hermanas en favor del apostolado misionero, mediante la presencia personal de sacerdotes y laicos en países de América y África.

Vistos los resultados obtenidos y comprobada la necesidad de una ordenación eficiente de tan nobles y generosas actividades pastorales, sobre todo después de la visita personal efectuada en nombre nuestro a algunos lugares de África por el Revmo. señor doctor Juan Batlles, Vicario Episcopal de Vida y ministerio sacerdotal, creemos muy conveniente establecer la Delegación diocesana de "Agermanament", respecto a la cual hacemos las siguientes precisiones:

1.º Función.

Promover, orientar y dirigir todo lo referente a la Cooperación pastoral diocesana en las misiones exteriores, y al mismo tiempo promover y canalizar la aportación de la diócesis hacia el Tercer Mundo.

2.º Responsabilidad.

- 2.1. Ayuda espiritual, pastoral y material a los sacerdotes y laicos misioneros.
- 2.2. Reglamentar especialmente los períodos de estudios, ejercicios espirituales y descansos de los misioneros.
- 2.3. Cuidar de cambios y sustituciones.
- 2.4. Propuesta de candidatos.
- 2.5. Preparación inmediata de los candidatos.
- 2.6. Promover y mantener en la diócesis el espíritu misionero, de manera que sintonice y sostenga el trabajo de nuestros diocesanos misioneros.
- 2.7. Promover en la diócesis la responsabilidad hacia el desarrollo de los pueblos y canalizar dicha colaboración.
- 2.8. Relación con los familiares de los misioneros.
- 2.9. Contacto oficial con los Obispos y Autoridades eclesiásticas de las diócesis hermanas de África y América.
- 2.10. Coordinarse con la Delegación Diocesana de la CECADE, manteniendo las características propias de ésta.

3.º Vinculación.

La Obra quedará vinculada y bajo la inmediata dirección del Reverendísimo señor Vicario Episcopal de Vida y ministerio sacerdotal.

4.º Organización interna.

- 4.1. La Delegación constará en Barcelona de un Consejo y varios Departamentos.
- 4.2. El Consejo —formado de sacerdotes y laicos— asesorará y velará por la orientación del trabajo que se realiza tanto en Barcelona como en las diócesis hermanas, siempre de acuerdo con las normas que, a tal efecto, señalen los Prelados de las mismas.
- 4.3. Departamento de Sensibilización: para promover y sostener el espíritu misionero dentro de la diócesis.
- 4.4. Departamento de personal: para la preparación y atención del personal misionero y mantener relación con los familiares de los mismos.
- 4.5. Departamento de estudios: para ayudar a la reflexión pastoral de nuestros misioneros.
- 4.6. Departamento administrativo con sus secciones de Secretaría y Tesorería.
- 4.7. El Consejo podrá nombrar un Comité Ejecutivo si lo exigen las necesidades de la Delegación.

5.º Personal.

5.1. Delegado: Rdo. don José Ribera Pinyol.

5.2. Miembros del Consejo:

Sacerdotes: M. I. Sr. D. José Capmany.

M. I. Sr. D. Ramón Torrella.

Reverendos: D. Francisco Vergés.

D. José Bigordá.

D. Jaime Armengol.

D. José M. Tubau.

D. Juan Nonell.

D. Jaime Cuspinera.

D. Ramón Boronat.

D. José Palom.

• Delegado Diocesano de CECADE.

Laicos: Sr. José Roca (A.C. Dirigentes).

Sr. Sebastián Fábregues (Hogar del Libro).

Srta. Montserrat Albó (Auxiliar Diocesana).

Sr. Miguel Juncadella (Acción Católica Obrera).

Sr. Miguel Reverter (Juventud Rural).

Srta. Julita Margarit (Juventud Rural).

Sr. Antonio Bascompte (Instituto Social).

Sr. José M. Borrull (Equipos de Matrimonios).

Sr. Joaquín Nadal (Justicia y Paz).

Sr. Francisco Cabana (Antiguo Presidente A.C.).

Sr. Jaime Garreta (Representante familiar misioneros).

Sr. Salvador Cortadellas (Medicus Mundi).

6.º Memoria anual.

Todos los años presentará en nuestra Cancillería una Memoria anual de actividades y Balance de ingresos y gastos.

L'època dels escrits "bonics" però "inflats"

Veiem que el decret oficial de l'Arquebisbe era, com solen ser aquests documents, "ampulós", "trionfalista", establint departaments, comissions, càrrecs, quan tot era necessàriament molt més senzill i concentrat en unes poques persones.

Però trobem que també en molts dels escrits que del 1968 en endavant Agermanament i CODES van editar per donar-se a conèixer i per promoure la solidaritat entre la ciutadania, hi havia aquest "trionfalisme" que no corresponia gaire a la realitat, sobretot a la realitat que llavors vivien els grups del Camerún i de Xile, com de seguida veurem. El grup que treballava en el Secretariat de Barcelona, ara ampliat i amb una direcció estable i experimentada, havia entrat també en l'època dels "organigrames", de la divisió i subdivisió (ben sovint teòrica, sobre el paper i prou) en departaments, seccions, etc., etc. I per animar els ciutadans a ser universalistes i cooperants, calia destacar totes les realitats, possibilitats i àdhuc els records, positius, engrescadors, deixant de banda la "pota coixa" que hi pogués haver.

Quant als escrits, donarem un sol exemple, encara que una mica llarg. Es tracta del text d'un tríptic (fulletó) del qual n'hi hagué diverses edicions, amb algunes variants accidentals, a partir de 1968. Els que en aquella època estàvem actius en l'Agermanament sabem bé que era el text redactat per gent entusiasta i optimista que havia entrat al Secretariat i que escrivia allò que imaginava i desitjava, a partir de dades que tenien, sí, una base real, però que fàcilment eren engrandides i generalitzades, o donades com actuals quan potser ja eren passades o encara havien de venir i no hi havia cap garantia que vinguessin.

I el cert és que aquesta mena de publicacions (igual que certs articles del butlletí) van complir bé aquesta missió de despertar la inquietud universalista i de cooperació amb el Tercer Món en molts ciutadans.

Diu així aquesta mena d'ideari i programa bàsic difós en aquells anys:

AGERMANAMENT

Per què és necessària la cooperació?

Perquè no hi ha entesa entre els pobles. Perquè existeix un greu desequilibri en la humanitat, pel fet d'estar dividida en països rics i països pobres. Aquests són cada cop més conscients de la injustícia que suporten, i lluiten per suprimir-la.

Cal una cooperació entre tots els pobles i a tots els nivells, per arribar a un enteniment mutu i a una comunicació desinteressada.

Com podem participar-hi?

Treballant per una evolució dinàmica de les pròpies estructures vers uns nivells de major justícia i llibertat, i al mateix temps posant la nostra persona, la ciència, la tècnica, els mitjans econòmics i de tot ordre, al servei de la promoció social i humana allà on sigui necessari.

Què és AGERMANAMENT. Quin objectiu té?

AGERMANAMENT és un moviment iniciat en l'Església de Barcelona que promou la col.laboració entre els pobles per tal d'assolir un desenvolupament harmònic.

L'objectiu principal és arribar a crera un camí pel qual el nostre poble, com a fruit d'una responsabilitat comuna, s'integri dins del procés de desenvolupament de la humanitat.

Com es realitza aquest objectiu?

- AGERMANAMENT, per complir el seu objectiu s'encarrega de:
- Promoure l'esperit de col.laboració i intercanvi entre els pobles.
 - Informar sobre la necessitat i formes de cooperació i proporcionar documentació sobre el desenvolupament.
 - Orientar els que estan disposats a realitzar un servei a un altre país.
 - Mantenir relació i contacte amb els que estan treballant a un altre país.
 - Participar en l'intercanvi d'estudis i experiències pastorals.
 - Buscar subvencions i financiació als programes de desenvolupament.

CODES, Cooperativa de Tècnics pel Desenvolupament, realitza, per encàrrec d'AGERMANAMENT, les tasques de tipus tècnic:

- Estudiar programes de desenvolupament, planificar accions concretes, i dirigir la seva realització pràctica.
- Mantenir relació amb els governs dels països a on treballem.
- Administrar les aportacions econòmiques assignades a cada projecte.
- Subscriure contracte amb les persones que s'ofereixen per treballar en un altre país i incorporar-les a CODES.
- Programar les accions de tipus mèdic i sanitari d'acord amb MEDICUS MUNDI.

En quins països col.labora i com?

Actualment porta a terme amb plena responsabilitat, accions generals de desenvolupament a Xile (LLatinoamèrica) i al Camerún (Àfrica), i col.labora en accions exclusivament pastorals a l'Equador, Guatemala, Colòmbia i Uruguay, d'acord amb els organismes CELAM i OCASHA.

Com indicació de COM col.labora Agermanament en aquests països, podríem assenyalar:

- EN EL CAMP TECNIC, muntatge i manteniment de cooperatives polivalents i especialitzades. Promoció i direcció d'empreses i petita indústria. Diverses experiències agrícoles, de ramaderia i comercialització dels productes naturals del país.
- EN EL CAMP CULTURAL, creant escoles primàries, de la llar, escoles-taller i realitzant estudis etnològics.
- EN L'ASPECTE SOCIOLÒGIC, realitzant accions d'animació rural i urbana.
- EN EL CAMP MÈDIC SANITARI, muntant hospitals, dispensaris i preparant el personal natiu com a auxiliars mèdics, sempre d'acord amb els criteris de MEDICUS MUNDI.
- EN L'ÀMBIT PASTORAL, mantenint una atenció a les comunitats cristianes d'acord amb els respectius bisbes de cada diòcesi i dirigint departaments d'assessoria religiosa en diverses universitats i escoles.
- EN EL CAMP ECONÒMIC, subvencionant projectes i realitzacions concretes.

Com podem col.laborar amb AGERMANAMENT?

- Aportacions econòmiques que permetin finançar i mantenir els projectes de desenvolupament a Xile i Camerún, i també el manteniment dels serveis que es realitzen a Barcelona.
- Oferint coneixements personals, tant per assessorar com per dirigir o planificar des d'aquí els diversos projectes.
- Difonent la idea d'AGERMANAMENT en el propi ambient.
- Proporcionant beques d'estudis a nois i noies d'altres països i acollint els que vinguin a estudiar a Barcelona.
- Oferint el temps lliure, d'una manera regular, per realitzar alguna tasca concreta dins d'AGERMANAMENT.
- Oferint llocs de treball tant pels que vénen d'altres països a aprendre un ofici, com pels que estan disposats a marxar i necessiten perfeccionar-se.
- Subscrivint-se al butlletí que publica AGERMANAMENT.
- Oferint mitjans de treball (maquinària, eines, vehicles) que puguin realitzar, en perfectes condicions, la seva funció en altres llocs.
- Estant disposat a marxar per un període concret a un altre país, per realitzar una tasca de desenvolupament segons uns programes establerts.

Condicions per prestar un servei a un altre país

- Interès per la promoció humana.
- Capacitat física de treball, equilibri personal, maduresa humana i solvència moral.
- Tenir els coneixements necessaris per realitzar el treball escollit, i conèixer l'idioma del país.
- Passar un període de preparació i formació.
- Capacitat d'adaptació i convivència.
- Estar disposat a prestar un servei en un altre país, un mínim de dos anys, i subscriure un contracte de treball.

Què suposa el contracte

Les persones que reuneixen les condicions necessàries i estan disposades a treballar en un altre país, faran un contracte amb CODES que especificarà:

- El sistema i medis de viatges, l'habitatge, el sou, temps de vacances i assegurances.
- La tasca a realitzar i els medis de treball de què disposarà.

I, al mateix temps, les obligacions a què es compromet, tals com:

- Realitzar la tasca amb plena dedicació.
- Informar periòdicament de la marxa del treball i participar en les reunions d'equip.

Quines són les possibilitats de treball més corrents en un país en camí de desenvolupament?

A títol indicatiu, les professions més necessàries en països en vies de desenvolupament són:

- Obrers qualificats, capaços d'ensenyar la seva professió.
- Mestres i pedagogs.
- Tècnics de tots els nivells i especialitats.
- Promotors i dirigents d'empresa i cooperatives.
- Animadors rurals i urbans.
- Metges i infermeres.
- Assistents socials.
- Sacerdots.
- Científics, investigadors, graduats i llicenciats.

Aquest text, d'un fulletó que va tenir una gran difusió, i que jo diria que encara és dels menys "inflats" de l'època, ens pot fer veure que si a l'entrar al 1967, l'Agermanament tenia moltes realitats a Xile i al Camerún i una insuficient estructura al Secretariat de Barcelona, ara, a l'entrar al 1969, a Barcelona hi ha un gran desplegament d'idees i d'estructura programada, que no reflecteix pas bé les realitats, més aviat minses i plenes de problemes, que hi ha en els esmentats llocs. Repetim, però, que tota aquesta activitat i "imaginació" dels de Barcelona, va servir de veritat per donar a conèixer la problemàtica del Tercer Món i crear sensibilitat solidària envers ell.

Perquè de tots els departaments que hi havia al Carrer Diputació l'any 1969, el de sensibilització era el que més empenta duia. Es pot dir que tota la gent de la casa hi participava, sobretot algunes persones noves que havien arribat: Josep Mª Escofet, Jaume Rodri, Vicenç Lligüerre, Fina Casals ,...

Sobre aquests últims i el "tomb" que van ajudar a donar a l'Agermanament, Montserrat Albó escriu en una carta-informe a Josep Camps a mitjan 1970:

NUEVA OLA

Les noves adquisicions de l'AGERMANAMENT més destacades són en Rodri i els Lligüerre, representants de la línia guerrillera, de la línia jove, de la contestació a ultrança. De les generacions actuals que no acaben d'entendre que s'hagi d'anar al Tercer Món si no és per posar-se en contacte amb les guerrilles. Aquests, sense acabar-se de carregar l'agermanament tècnic, creuen més en la cooperació subversiva, i no acaben de creure en la primitiva cooperació diocesana.

De fet, estàvem en l'època dels replantejaments generals en gairebé tot i a gairebé tot arreu del nostre món accidental i part de l'altre. Més o menys les mateixes inquietuds i els mateixos problemes treien el cap allí on hom menys pensaria.

"Som germans, o no?"

Aquest és el "crit" que a partir de gener de 1969 hi haurà en forma permanent durant molts mesos a la portada de la revista, i que servirà també per a pancartes i pòsters de propaganda i promoció.

Hem dit "revista", perquè d'ara endavant el butlletí AGERMANAMENT, d'acord amb l'empenta que hem vist que agafava el departament de "difusió", pren aires de revista definitivament. I se li nota l'esperit "crític" que van introduint les persones que Montserrat Albó qualificava de "nueva ola", però entre les quals n'hi havia que no eren gens "noves" sinó que portaven anys a la casa. . El mateix Josep Ribera, a Xile havia conegut el pensament i els mètodes educatius de Paulo Freire, i després havia conegut directament la realitat de la Revolució Cubana, i ara a Barcelona feia moltes xerrades i reunions a l'entorn d'aquests temes "nous" i que espantaven alguns i algunes.

En la mesura en què aquest "toc" revolucionari es notava en els textos de la revista, hi havia subscriptors que es donaven de baixa, però també n'arribaven de nous. En aquelles èpoques franquistes, no hi havia gaire cosa per llegir que no fos l'estricta "ortodòxia", o els materials e trangers passats d'estranguis per la frontera. I la revista AGERMANAMENT servia per avivar algunes inquietuds de canvi i satisfer algunes curiositats d'informació o de reflexió intel·lectual. Per això més d'una vegada la censura va retallar o suprimir articles, amb judicis, sancions i tot allò típic d'aquella època. De molts dels números de la revista en surtia doble versió, doble edició: catalana i castellana.

També dintre del camp de la difusió cal esmentar que aquell any, 1969, la pel·lícula Homes del Tercer Món, sobre Àfrica, obra d'Andreu Sitjà, amb la col·laboració d'Agermanament, va guanyar diversos premis de cine "amateur" documental de 8 mm.

I, per fi, a finals de 1969, Edicions 62 publica el llibre d'en mallart Vida i seny d'un poble africà. Etnologia i pastoral. Ja n'hem vist els orígens i peripècies.

També es va arribar a tenir llest -correctament redactat, amb el corresponent pressupost, enquadernat,...- un ambiciós projecte. Es tractava d'una ESCUELA DE ESTUDIOS SOBRE EL DESARROLLO a Barcelona. Era realment quelcom que ens feia falta, que hauria estat molt oportú, que connectava diverses entitats i persones de vàlua i experiència; però, com tants altres projectes, no va anar endavant, sobretot per manca de mitjans econòmics.

Del Camerún seguien arribant algunes persones per estudiar o aprendre algun ofici a casa nostra: Bernard Maembele, Guillaume Bi-gwelmo, Thérèse Bikoé, Fidele Mfoulou,... I de Xile comencen a venir-ne també algunes (fins ara sols ho havia fet l'Antònia Morales): Elisabeth Abarrategui, Mario Vergara, Doris Tello, Heriberto Muñoz... Moltes d'aquestes persones vivien amb famílies d'aquí, integrades força normalment en la vida de la casa, creant llaços que, en alguns casos, han durat molts anys.

"A l'Àfrica, tot està mogut"

Aquesta frase la trobem en algunes cartes i informes de finals de 1968, i no precisament referida al continent africà sinó a les persones de l'Agermanament que hi havia a Douala.

Ja hem vist que, tant en l'aspecte pastoral com en el d'ajut al desenvolupament, els dubtes i qüestionaments que molts dels nostres amics i amigues s'havien plantejat eren abundants. Per exemple: seguir la pastoral d'herència colonialista i preconiliar que l'Església "oficial" allí practicava, els mossens que teníem allí no ho volien fer. Però, al mateix temps, alguns deien: si hem de treballar al marge de l'Església pròpia del país, més val marxar; potser són uns altres els que han d'"anunciar l'Evangelí" en aquesta realitat concreta. O, en un altre terreny, es veia que el sistema de cooperatives no quedava mai alliberat dels lligams explotadors del capitalisme. I deien: si estem ajudant, malgrat tot, el sistema injust, més val marxar. Etc.

D'altra banda, l'estil d'organització que des de Barcelona en Roca i en Ribera volien implantar en l'Agermanament africà no convenia molts de la colla del Camerún. Des de Barcelona voldrien centrar els esforços i les energies en dos o tres projectes realment rentables, de desenvolupament integral d'alguna zona, deixant de banda les altres coses, encara que dolgués. I a molts i moltes dels d'allí aquest enfocament no els convenç; prefereixen anar seguint en petites coses de "base", potser poc aparatoses però molt humanes, encara que sigui amb pocs diners.

I també s'ha de tenir en compte que, malgrat la nova planificació i la direcció forta i renovada que hi havia a Barcelona, el problema de la manca de diners seguia essent greu. A les cooperatives de Botmakak i Kribi, per exemple, hi seguia faltant capital, i molt.

A més, entre els diversos grups que Barcelona tenia a la diòcesi de Douala, sobretot entre els que estaven a la ciutat, a New Bell, i els que estaven a la regió de la selva, a estones no hi havia gaire bona entesa.

Ja hem vist que, en la primavera d'aquell any, 1968, els mossens Batlles i Ribera, junt amb en Josep Roca, havien estat al Camerún, visitant i coneixent d'aprop les realitats de l'Agermanament allí. D'aquella visita en va sortir un nou conveni "oficial" entre el bisbe de Douala i el de Barcelona, que reorganitzava la cooperació entre les dues diòcesis. El problema principal havia estat que el bisbe de Douala, Tomàs Mongo, no entenia gens que alguns capellans es dediquessin a fer cooperatives i coses semblants i no a engrandir l'organització i els béns de les diverses "Missions".

Es a la meitat d'aquell any que Lluís Mallart decideix anar a París per estudiar etnologia. Aviat hi van també altres de la colla () per fer cursos de cooperativisme o d'altres sabers relacionats amb la promoció humana i el desenvolupament. Aviat formen el "grup de París" de l'Agermanament. Busquen beques i s'apanyen com poden per viure, perquè des de Barcelona poc els poden ajudar.

Cap a finals d'any, en Victorià Cunill i en Joaquim Jover, que hem vist que havien sigut ordenats de preveres allí a Douala, demanen la secularització. Amb això, el bisbe Mongo queda encara més molest amb l'Agermanament. Es posa ferreny, i no vol que Mn. Borràs torni a Douala (perquè es dedicava més a cooperatives que a altra cosa), ni tampoc vol que hi tornin els dos que han demanat la secularització. Al mateix temps, canvia de destí Oriol Albó i Tomeu Amat, deixant així desamparades les tasques que aquests tenien entre mans.

Igual que es va fer amb el bisbe de Valparaíso quan volia foragitar d'allí l'Ignasi Pujadas, també ara el bisbat de Barcelona "defensa" els seus sacerdots. Mn. Batlles, com a Vicari Episcopal, escriu al bisbe Mongo demanant-li que dialogui amb Mn. Borràs, valori les seves inquietuds evangèliques, i l'accepti prop d'ell. Però l'afer acabarà amb una teòrica divisió: Mongo només dóna responsabilitat pastoral als sacerdots barcelonins a New Bell de Douala, a Ngovayang (on hi ha l'hospital de Medicus Mundi) i al petit i apartat llogaret de Nsola; La resta és qüestió de CODES, organisme "civil", i no de l'Agermanament diocesà entre Barcelona i Douala. En teoria, podia que-

dar així, però la pràctica era més complexa, i els problemes i en-
fadaments no s'acaben. Eren dos móns i dues mentalitats tan distin-
tes,...

Tot plegat dóna una sensació, com han escrit alguns, de "desban-
cada general" en l'Agermanament africà. A Barcelona es fan crítiques
molt dures sobre els "protagonistes" del cas. Els que s'han quedat a
l'Àfrica demanen que en Ribera i en Roca hi tornin per parlar i plani-
ficar. Hi van a finals d'any. I l'any següent, 1969, en Ribera s'hi
passarà mesos. Però la "devallada" ha començat; és un fet.

L'any 1968, però, encara van marxar 7 persones de Barcelona cap a
Douala. Algunes ja les hem esmentat. No totes van arrelar igualment;
algunes hi van estar molt poc temps. Eren: Mª Lluïsa Oliver, Jordi
Carulla, Anna m^a Camín, Mª José Selma, Marta Sellarès, Mercè Tena i
Leopold Valls.

Tres fragments de carta em sembla interessant citar en el punt en
què estem. Pel setembre de 1968, Mallart, des de Paris, escriu a Jo-
sep Roca:

Hi ha una cosa que em fa molta por de l'Agermanament, del grup
de l'Àfrica, i és que no sigui més un laboratori de recerca d'un
nou tipus d'home cristià. ... Actualment, tots, més o menys, es-
tem una mica cremats i tendim a instal·lar-nos en una o altra de
les recerques que hem anat fent. ... I les nostres activitats no
tenen res de revolucionari o de servei a la comunitat ni són sig-
ne de gran cosa.

A l'octubre del mateix any, Montserrat Albó escriu a l'Ignasi Pu-
jadas:

De la quarentena de plantilla que teníem allí baix (es refe-
reix al Camerún) només n'hi queda un 50%. Els altres són a Paris
a fer reciclage, o han acabat el contracte, o el bisbe no vol que
tornin per diversos motius. .. Hi ha una mena de desorientació
general.

I, també aquell octubre, la mateixa Montserrat escriu a un tal Louis
Likèng, a Douala:

Referente al eterno problema del agermanament en su "sens réel"
como tú dices, de participación plena de catalanes y cameruneses
en esta tarea común, ya sabes que lo hemos intentado muchas veces,
y que no por esto hemos dejado de aspirar a este ideal. Pero no
es fácil. Podemos ser muy amigos, admirar mutuamente los aspectos
de nuestra civilización y comunidad, pero entendernos plenamente

para un trabajo práctico en común, es más difícil de lo que parece a simple vista, y requiere tiempo y paciencia.

L'altra cara d'aquest ambient una mica "enrarinat" són les il·limitades i riquíssimes experiències "de base" que, sobretot els que encara estaven a Douala, o hi anaven arribant, tenien. Ells, i els camerunesos i cameruneses amb qui es trobaven. Experiències que, naturalment, poques vegades arriben a convertir-se en "motor" de l'organització general, i difícilment poden ser conegudes i assumides pels que en porten la direcció

Pel maig de 1969 arriben a Douala en Camil Padró i la Carme Braulio, matrimoni, que es posen al front, del Despatx i Casa de Passatge que la CODES ha obert a Douala ciutat. En Camil queda de Secretari Permanent de la CODES en el seu vessant africà, anomenat CODESCAM. És per aquells dies que CODESCAM i el Ministeri del Pla del Govern Camerunès signen una "Convenció" de cooperació a diversos nivells. El panorama obert és prometedor, però aquesta crònica falta de diners,...

Pel juliol arriba també a Douala Mn. Enric Grases. Ve a fer equip amb Mn. Salvador Torres a la Parròquia Bamileké del barri New Bell de Douala ciutat. Substitueix Mn. Armengol, que ja ha tornat a Barcelona. En Grases, home donat a escriure cartes i a posar sobre el paper les seves experiències, comença aviat a enviar llargs i interessants informes a Barcelona, molts fragments dels quals apareixeran en la revista AGERMANAMENT.

Alguns sacerdots barcelonins dels que estan en el sector de la selva, intenten encara allò d'aconseguir un sector pastoral portat solament per ells, on poder avançar en una "evangelització" realment conciliar i adaptada a les realitats del poble camerunès. Es parla àdhuc amb bisbes de fora del Camerún, buscant on podria ser aquest "sector". Però no en resulta res.

A finals d'any encara marxa de Barcelona en Juan Manuel Romero, home del món obrer. Una experiència més en aquestes que fan la vida de cada dia i que difícilment passaran a la història, perquè ni ara, que intentem una "història de l'Agermanament", podem aturar-nos en elles.

Hi ha gent que amb més facilitat posa per escrit les experiències. I ara ens hem de guiar una mica, encara que sigui una forma parcial de "investigar" història, per els escrits que tenim. D'entre ells em sembla interessant incloure aquí el text d'una carta d'en Tomeu Amat a Montserrat Albó:

Tomeu

NSOLA, 26 Novembre 1969

Estimada Montserrat!

Si noia tens raó, fa molt temps que no us escric, encara que de notícies meves no crec que us en faltin amb tota aquesta colla de visitants que hem rebut aquest istiu. En Lluís, per això, que es el que en portaba mes, no sé pas si vareu tenir temps de pescar-lo en el seu ràpit pas per Barcelona.

Mira, entre "xiulets i flabiols" ja fa mes d'un any que faig l'anacoreta en aquest racó de mon. No m'hi he ~~aturat~~ aturat a pensar-hi gaire, però ara hi podriem donar un cop d'ull plegats.

En primer lloc la vida ~~en~~ solitaria no es tan difícil ni aburrida com pugi semblar a primera vista. Cal, així si, tenir sempre a punt alguna feina concreta i interessant a realitzar, sigui intel·lectual o manual, o jo diria millor, una de cada mena. Te la ventatje sobre la vida de comunitat - una de les poques - que et predisposa millor a la convivència amb la gent del poble.

L'inconvenient mes greu es l'ineficàcia del treball aïllat, sobretot quand no et conformes en administrar honradament totes les activitats d'una parroquia i sens, en cambi, les exigències del desenvolupament harmonic de la comunitat que s'et confia. Es com un cuc que et rossega tot el dia. D'aquí que s'et imposi mes que mai la necessitat ~~de~~ de treballar formant part d'un equip compost de especialistes de diferents disciplines. Per això, un equip format exclusivament de capellans el trovo coix, a menys que aquets capellans fossin al mateix temps tècnics en altres matèries, i tinguin la suficient llibertat d'acció per dedicar-s'hi. L'element aglotinador d'aquest equip tindria de ser, al meu modo de veure, en primer lloc una doctrina comuna sobre lo que significa i lo que intenta el desenvolupament integral i harmonic; en segon lloc, l'acceptació per part de tots els components d'una tàctica d'equip concreta que respongi als problemes que intentem resoldre.

L'experiencia mes important de la vida en plena "brousse" ha sigut per mi el sentir en la propia carn les conseqüències del sub-desenvolupament. Es pot estar sensibilitzat per aquest problema - el mes urgent i greu del món actual - , sentir-s'en solidari, estar disposat a aportar-hi tot el nostre esforç; però això es més encara: es sentir-ne el pes feixuc, aclaparat per tantes coses a resoldre, per la lentitud i ineficàcia en que s'apliquen les solucions, per l'apatia -per no dir un mot mes gruixut - dels que disposen dels medis per aplicar-les. Ficsa't ara per exemple. Estem a l'època bona, la del cacao. La gent tenen de fer els diners per viure'n tot l'any. Dons be, hi ha una companyia estrangera ~~maximaxifusa~~ d'explotació forestal que amb els grans camions carregats de troncs d'arbre ens han deixat la carretera feta una porqueria. Com que plou molt no hi ha manera d'arreclear-la. Tenim d'esparar la "seca". D'una part això dificulta moltíssim l'evacuació del cacao i a molta gent s'els en hi podreix a casa i de l'altra els productes mes necessaris arriben a preus fabulosos, quand tens la sort de trobar-ne. Un litre de petroli que a Douala val 25 Frs. avui aquí a Nsola val 100 Frs! La llista seria inacabable. Et transcribeixo un troç de la carta que vaig fer a n'en Lluís l'altre dia: " A Nsola hi vaig arribar Divendres al vespre, però a peu, com en els bons temps. La carretera es tan dolenta que ni els de la SAFOR s'atreveixen a passar-hi... Continua plovent a botes i barrals, i la gent amb l'única oportunitat vital esperant a casa, a veure si s'els transforma en diners o en podridura... I amb aquella beatífica conformitat que no he aclarit encara si es estoïcisme, desengany, por, ~~xapadix~~ impotència, o una barreja de totes aquestes coses. Tot es injust. L'administració, les companyies estrangeres, els jefes, els comerciants, cada un desde diferents graus i nivells, busquen dominar i anar exprimint una vaca cada vegada mes prima, mes apàtica, mes fatalista... Tu creus que reaccionarà algun dia? Aquí en "brousse" et fas revolucionari ni que no vulgis. També es una trista gràcia per nosaltres, estar estudiant la manera d'engreixar la vaca, quand penses que lo ~~me~~ que potser estem fent es permetre al altres que vagin continuant la festa..."

Be, estimada amiga, m'agradaria anar continuant aquesta conversa; encara tenia corda per rato però m'ha passat el temps mes depressa del que preveia. Ara m'en vaig cap a Ngovayang per intentar després arribar amb el cotxe fins a Douala. Cap alla les 5 de la tarda diuen que hi ha un camió que anirà cap a Bipindi, però ting d'anar a trobar-lo a 17 Kms. d'aquí ; cal dons que no s'em escapi. Per consolar-te et diré que les pluges sembla que ja s'acaben i ~~que~~ diuen que hviat començaran a arreclear les carreteres. Amb aquest sol tan lluent la "petita esperança" tornarà a creixer.

Records a tota la colla.

Una forta abraçada,

En Tomeu aviat decidirà anar a Europa per especialitzar-se en qüestions de cooperació internacional. I, donat que les possibilitats d'un treball a fons en Agermanament són poques, entrarà a altres organismes, francesos o internacionals, camp en el que, junt

amb la seva esposa, Antònia Cortadellas, treballa encara avui dia.

A Xile, "una gran efervescència vital"

Els primers fets que ara ressenyarem podrien donar la sensació que mentre l'Agermanament africà era tot "enrenou", el xilè era tot "ordre i serenitat". I, almenys a la llarga, no va ser pas així. Amb dos o tres anys de diferència, i amb les variants ambientals i culturals que la realitat imposava, els problemes i les inquietuds que van anar sorgint, i les diverses posicions per a respondre-hi, van ser força semblants a un i altre lloc.

Primer, una "sorpresa". Vegem-la directament del text d'una carta:

Calama, 19.2.68.

Ribera: Fa molts dies que vaig rebre una carta teva. Ara em dono compte que encara no l'he contestada. Perdona!

Si Déu vol, a finals d'aquest mes o començaments de l'altre deixaré definitivament Calama per entrar al Monestir Trapense d'AZUL (Casilla 34) Argentina.

Si Déu em dóna forces i jo hi corresponc, allí em tindreu també al servei de l'Agermanament que no deu ser altre que el servei dels homes en l'Església.

El Sr. Arquebisbe diu que el Prelat arriba a Calama un dia d'aquests. És clar que això ja fa més de dos anys que ho diuen.

Déu faci que sia ben aviat per no recarregar de feina als companys.

Aprofito aquesta avinentesa per agrair a l'Agermanament, en la teva persona, tots els serveis que heu fet a favor de Calama i a mi personalment.

Res més.

En el silenci de la Trapa continuaré dialogant amb els homes (paradoxa?)

Per tots ADEU-SIAU!!!

Ramon Buxarrais

I en Ramon marxa a la Trapa, però s'hi posa malalt. Als 4 mesos n'ha de sortir i aviat torna a Barcelona. Un cop restablert, es queda aquí, és Rector de Granollers, i fins i tot arriba a bisbe.

La seva carta parla del "Prelat de Calama". Feia dos anys que Calama era Prelatura Nul.lius però no havia estat anomenat cap bisbe. Ara hi va el primer, que entra el 19 de maig. Es diu Orozimbo Fuenzalida. Era home molt actiu; i en una diòcesi tan petita -en habitants i en nombre de clergues- en la que gairebé tots els sacerdots eren de Barcelona i també molt actius, a estones s'hi sentia incòmode i tot. I ells, amb ell, també. Això crea algunes tensions, però aviat i fàcilment es resolen.

L'11 d'agost de 1968 a Santiago de Xile es produeix un fet eclesial que inaugura la presència pública d'un corrent nou en l'Església Xilena i en el qual s'integren la majoria dels sacerdots i seglars barcelonins que són a aquell país. És "la toma de la Catedral de Santiago" per part d'un grup de laics, laiques, sacerdots i religioses que es presenten com "Iglesia Joven" i, aviat, "Iglesia del Pueblo". En definitiva és un moviment eclesial que vol portar a la pràctica, en forma ben concreta i decidida, les línies marcades pel Concili Vaticà II. I és ja com un petit tast de la Teologia de l'Alliberament, que està a punt d'aparèixer.

En aquesta mateixa direcció, al cap de pocs dies, 23 sacerdots de la Diòcesi de Valparaíso presenten la seva renúncia al Bisbe, Emilio Tagle, perquè no estan d'acord amb les pautes pastorals que aquest vol imposar i que ells consideren poc atentes a les realitats socio-

lògiques del bisbat, sobretot poc atentes al poble senzill i obrer. Molta gent fa costat als "renunciats", hi ha actes públics, tensions, ... I entre els 23 hi havia els 4 barcelonins que llavors eren a Valparaíso (en Joan Sanmartí aquells dies era a Barcelona). El conflicte es va resoldre, relativament aviat, amb ajut d'altres bisbes i amb "cordialitat" per ambdós cantons. Encara imperava la "unció" eclesial. Tothom va seguir en el seu lloc de treball de fins ara.

En aquell mateix agost de 1968, un altre cop fort per l'Agermanament xilè: Mor, d'accident de moto, l'Eusebi Estadella. Havia arribat pel febrer,... El segon capellà de l'Agermanament que deixava la vida en aquella terra que cada vegada era més nostra també. Va quedar enterrat allí, a Quilpué, i l'enterrament va ser una gran manifestació d'apreci popular a ell i a tot el que era trobament entre diòcesis.

Per setembre del mateix any hi ha la tercera convivència de tota la colla barcelonina a Chiu Chiu. Hi és gairebé tothom. (Mn. Carles Boltes ha decidit ja secularitzar-se, però no es fa gaire "soroll" sobre el fet perquè se'n va al centre del país i queda distanciat de la colla.) El tema de la trobada és La nostra integració a Xile . Primer es fa una reflexió per grups, segons els llocs de treball, i amb el temps necessari per anar a fons. Després es fan els debats generals, partint de la constatació d'una realitat força positiva, d'una bona "integració", però parlant molt del que cal fer en endavant. Es veu clar que hi ha més recerques i inquietuds que respostes. I és un fet que entre la colla hi ha diverses línies de compromís amb el Tercer Món: més "pastorals" o més centrades en el desenvolupament; més "inquietes", o més al ritme de la reforma conciliar; etc. S'assenyala també que cal treballar ben d'acord amb els organismes oficials del país, cosa que ja hem vist que al Camerún era difícil, però aquí no tant, encara que sempre es va realitzar en petita escala.

Quan es va parlar, en la convivència, de la possible vinguda a Xile de més laics barcelonins, ja no es va veure tan clar com abans que això fos necessari, perquè ja s'anaven trobant persones xilenes ben capacitades i amb voluntat per fer les mateixes tasques. I va

quedar l'interrogant sobre si era convenient o no la vinguda de persones de Barcelona que no fossin confessionalment cristianes.

Pel novembre, 1968, els laics i laiques que són a Antofagasta i Calama tenen diverses trobades sobre el tema: Quina és la missió dels laics que vénen de Barcelona? Tene una tasca netament evangelitzadora? o netament de promoció humana? Quina relació han de tenir amb la parròquia i amb el bisbe? En principi la resposta és fàcil: Han de ser, en tot, igual que els laics i laiques cristians de Xile.

Tal com estava previst, a finals d'any arriben, allí al Nord xilè, Lydia Goula, secretària eficaçíssima, i el matrimoni Lluís Lasarte - Montserrat Vilaseca, especialistes en "acolliment" per dir-ho d'alguna manera. Tots tres compliran diverses tasques en el temps no gaire llarg de la seva estada allí. A Valparaíso hi arriba, per fer equip amb Ignasi Pujadas als cerros de Forestal, en Francesc Miró.

En els primers dies de 1969 arriben, també al Nord, les germanes Teresa i Mercè Artigues, junt amb la Montserrat Sàbat. Totes tres van a l'Escola O'Higgins de Calama. En el mateix vaixell, en aquella última "expedició" nombrosa de barcelonins cap a Xile, arriben els mossens Pere Adell i Joan Capell, destinats a la diòcesi de Calama. I encara, per camins una mica imprevistos, arriba la família formada per Joan Ventura, Esperança Descó i els seus tres fills. S'incorporen molt bé a la vida popular xilena, com una família immigrada i germana més.

En aquelles acaballes del 1968, els clergues de l'Agermanament que són a la diòcesi d'Antofagasta tenen una jornada de reflexió sobre El treball manual del sacerdot. En la narració d'experiències, que va quedar escrita, trobem que en Romeu havia entrat en aquest tipus de treball l'any 1966, en el ram metalúrgic; en Gispert, l'any següent com a planxista en un petit taller; en Garriga, el mateix any, com a aprenent de mecànic, etc. De l'any següent, el 1969, referint-se a l'Agermanament de Xile, algú en dirà "l'any del treball manual dels capellans". No gens lluny, doncs, de la realitat del clergat barceloní i català en general en aquells mateixos anys.

Quant a l'àmbit universitari, Mirabet, Farràs i Portabella segueixen treballant -amb diversa intensitat de dedicació- a la Universitat (Catòlica) del Nord. I Casañas a la Universitat Catòlica de Valparaíso. Durant el 1968-69 hi ha molt moviment de cartes, informes i currículums perquè ambdues universitats rebrien contentes professors de Barcelona, i a Barcelona hi ha professionals amb ganes d'anar-hi. Però, per raons llargues d'explicar, i econòmiques en gran part, no en resulta gairebé res. La biblioteca del naixent Institut de Teologia de la Universitat Catòlica de Valparaíso rep, en aquells anys, una valuosa aportació de llibres, fruit d'una campanya realitzada per Agermanament sobretot en la ciutat de Sabadell.

Pal gener de 1969 hi ha la visita "oficial" de Mn. Batlles, Mn. Ribera i Josep Roca a l'Agermanament Xilè, a les diòcesis d'Antofagasta, Calama i Valparaíso i a les institucions que tenen contacte amb l'Agermanament. El butlletí AGERMANANT (intern dels "agermanats" a Xile) va publicar un extens resum de les impressions que Mn. Batlles i Josep Roca es van endur després d'haver vist i escoltat molt a tot arreu. Mn. Batlles es va fixar més en els aspectes pastorals, i constata, per exemple: "Els destinataris de la vostra acció pastoral són la gent pobre, la gent popular, els barris, els obrers. - Doneu prioritat a l'evangelització, sovint centrats en una etapa podríem dir-ne de pre-evangelització, de promoció humana. - Desconfieu de les estructures eclesiàstiques. - S'han d'establir relacions més profundes amb els capellans i laics de Barcelona per reflexionar en comú."- Etc.

En Roca va agafar més la problemàtica dels laics, i constata, per exemple: "El laic, al principi, es troba una mica desamparat. I també, sobretot al principi, té problemes econòmics. - Es troben en certa manera, lligats per l'Església. - Troben a faltar un comitè més

executiu i no de capellans i prou sinó mixte." - Etc.

Es proposa estructurar la CODES a Xile -l'anomenada CODES-XI- i el tema queda en mans d'una comissió formada per Francesc Farràs i Pasqual Rius.

Però el "fet Fort" en l'Agermanament xilè aquell any 1969 van ser les Jornades de Teologia, hagudes del 22 al 27 de juliol, en el poble de Mejillones, ran de mar, al Nord, amb l'activíssima participació dels teòlegs barcelonins Josep M^e. Rovira Bellosó i Casimir Martí. Les "Jornades" van ser preparades amb reunions prèvies dels diversos grups. Els d'Antofagasta i Pere de Valdivia, per exemple, en una d'aquestes reunions preparatòries van enfocar el tema Què hi fem a Xile? . Entre altres coses van deixar escrit: "Constatem en tots nosaltres una gran renovació religiosa i una vivència dels valors del món en què vivim. És per això que estem compromesos en la renovació de l'Església i en la renovació del món. Estem convençuts de portar una línia seriosa en la creació de comunitats cristianes, i intentant que d'elles mateixes sorgeixin els seus responsables. També en el compromís temporal i en el treball manual dels sacerdots. Constatem que l'Agermanament ens ha donat: treball en equip, reflexió força profunda, companyerisme, camins de renovació."

Els quatre grans temes tractats en les Jornades van ser: la fe, l'Església, el Celibat i el Sagrament de la Penitència.

A part dels temes, com és natural, hi hagué molta mena d'intercanvis i diàlegs, personals o col·lectius, visites dels dos teòlegs als llocs de vida i treball dels "agermanats", un curset d'ells dos a la Universitat Catòlica de Valparaíso, etc. Va ser una bona injecció de pensament, profunditat i serenitat per tots els que estàvem a Xile.

I d'aquelles Jornades en va sortir un nou comitè, presidit per en Lluís Portabella, el qual aviat comença a experimentar com n'era de

difícil fer de coordinador d'una colla amb tantes inquietuds i tanta vitalitat, i d'enllaç entre aquesta colla i Barcelona, des d'on arribaven promeses molt ben intencionades però poques realitats.

En aquest període, alguns que han acabat el contracte retornen definitivament a Barcelona: en Gras, les tres noies que estaven a Miramar (Antofagasta), en Mirabet, etc.

I entre els que romanen al Nord de Xile comença un procés de secularitzacions i casaments força ràpid i ple de "sorpreses". En un parell d'anys, en Cabaní, en Gispert, en Mas, en Vidal, en Pidelasseira, en Garriga, en Quim Farràs, deixen, perquè l'Església així ho imposa als que es casen, l'exercici del ministeri sacerdotal. I, naturalment, el bisbe d'Antofagasta, que es tornava a cuidar de Calama també, comença a neguitejar-se i a preguntar-se què passa amb l'Agermanament. I des de Barcelona apareix una raó més per no decidir-se, els sacerdots, a anar cap a Xile: si estem en època en què els sacerdots en general passen "crisis", millor que cadascú se les passi a casa seva. No hem d'anar a "marejar" els altres.

És simptomàtic que en Francesc Mirò, que feia poc era a la diòcesi de Valparaíso, en una carta de setembre de 1969, publicada a la revista AGERMANAMENT, planteja a fons la pregunta de si a Xile "destorbem o ajudem" i de "Quin paper és el nostre?". Moltes preguntes i poques llums clares.

I l'editorial del butlletí intern AGERMANANT de novembre de 1969 (~~l'últim d'aquests butlletins aparegut, segons els arxius~~) comença dient: "Hi ha entre nosaltres una gran efervescència vital que hom no sap com dibuixar-la per escrit." I la del mateix butlletí de gener-març de 1970 (l'últim AGERMANANT aparegut, segons els arxius) diu: "La VIDA es desboca sovint. Sembla que estem en una època d'aquest desbocament entre nosaltres. Hi ha moltes activitats de cada persona, de cada grup petit. Però, més que de l'abundància de moviments, el descontrol ve de la dispersió. Cadascú es mou bastant pel seu compte. ..."

El "crit d'alerta" i EL LLIBRE BLANC DE L'AGERMANAMENT

El 15 de novembre de 1969 Montserrat Albó escriu a Josep Ribera, que és al Camerún en "visita de terreny" de l'Agermanament: "Després de moltes reunions en Roca ha dit que tot plegat era com un tren en marxa sense vies al davant i amb els vagons en flames, i que si no preniem una decissió seriosa, el foc arribaria aviat a les màquines. Els vagons són les persones i les vies els diners."

L'exclamació d'en Roca és "apocalíptica"; tothom va entendre que era exagerada, a l'estil bíblic; no n'hi havia per tant! Els mestres i els professors que eren a Calama, els capellans que eren a Xile amb les seves comunitats i cooperatives, els barcelonins que treballaven en la cooperativa de Kribi, o al taller de gènere de punt a Esekka, Mn. Mas al Nordcamerú i Mn. Amat o Mn. Turigas a Douala, etc., etc., etc., anaven fent la seva feina de cada dia, amb els pocs mitjans de què disposaven, sense fer soroll, creant uns llaços humans de valor incalculable entre pobles, aportant uns coneixements que ~~resultaven~~ ^{resultaven} útils per a molts, ... i tot això era Agermanament, i no era comparable a un tren en flames.

Però el "crit d'alerta" d'en Roca tenia sentit si el que es pretenia era avançar cap a una cooperació internacional eficaç en el pla tècnic i econòmic, diguem "estructural", del desenvolupament dels pobles, amb programes a nivell estatal coordinats governamentalment.

La solució al problema? "Deixar-se de tantes reunions -diu la Montserrat que deia en Roca- deixar-se de tantes reunions i assemblees i elegir un "mando únic" pels tres llocs (Barcelona, Camerún, Xile) i amb poders decissius i exigitius." I afegeix: "En Roca té consciència de l'impopular que pot ser una solució així". Perquè, tal com deia la mateixa Montserrat en una altra carta:

Bé. Això d'estructurar gent que són més aviat anarquistes, que treballen a milers de kilòmetres, en societats completament diverses de la nostra, no és pas "moco de pavo", i organitzar capellans-gerents de cooperatives, que estan en un moment de crisi personal amb l'estructura eclesial, amb dificultats de fe i

problemes afectius, sobretot quan un hom és una persona de cap quadrat i d'estructures empresarials molt ben estructurades, és una empresa superior a la capacitat humana."

Sembla que ja llavors alguns van pensar que potser seria millor, en el cas africà, començar de bell nou l'agermanament en un país com ara Algèria on les estructures oficials permetien un treball més socialitzant, més realment favorable al poble.

Però d'altres responien, o responen ara: "mando únic"? "Algèria"? "Però si no teníem calés per res! Si tot-hom anava fent com podia i encara gràcies!" Això es constata en una carta de la Montserrat Albó a Camil Padró, que era a Douala esperant "recursos": "Aquest any és el que hem tingut menys donatius de la nostra història, precisament ara que es volia que tothom tingués un sou pel seu treball." I als que es presentaven voluntaris per anar a Tercer Món —que a estones eren molts, a estones eren pocs, anava a tongades— gairebé no es sabia que dir-los; hi havia molt poques possibilitats per a ells.

Mentre, però, els "pensadors" de l'Agermanament no paraven, i al desembre de 1969 està ja llest el primer redactat del Llibre Blanc de l'Agermanament . Comença així:

Hem redactat aquest llibre com un instrument de treball.

El conjunt dels que ens interessem per l'Agermanament i la seva problemàtica ens trobem que, sovint, quedem marginats d'aquest moviment degut a la dificultat de seguir la seva evolució. No podem oblidar que l'Agermanament és un esperit que ha donat origen a unes comunitats que treballen a plé temps cara al Tercer Món, en perspectiva evangelitzadora o temporal, sigui a Barcelona, o bé a diferents llocs d'Amèrica Llatina i Africa, i que aquest factor geogràfic dificulta enormement el nostre diàleg.

L'esquema del llibre és molt senzill. Hi ha una primera part cronològica que intenta resumir el que l'Agermanament ha fet durant els onze anys de la seva existència. Després, en una part de tipus doctrinal, procurem anar explicant l'evolució ideològica dels diferents grups que han viscut d'aprop o de més lluny, aquest moviment de l'Agermanament. Finalment, en forma d'anexes, adjuntem una sèrie de documentació bàsica que pot ser útil de tenir constantment a l'abast de la mà.

Precisament perquè aquest llibre és un instrument de treball, l'hem editat de manera provisional i amb espais en blanc perquè s'hi puguin anotar les reflexions personals. Seria molt interessant que d'aquí uns mesos, i amb l'aport d'aquestes reflexions, es pogués editar novament aquest "Llibre Blanc de l'Agermanament", més conforme al que realment fem i volem tots els que ens interessem i treballem perquè la nostra societat s'obri a la problemàtica del Tercer Món.

La primera part del "Llibre Blanc", doncs, són unes taules cronològiques molt completes i detallades de tots els que fins llavors havien marxat, els llocs on havien estat, les feines que havien fet, etc. Les principals d'aquestes coses ja les hem dit ara en aquest treball nostre, però allí n'hi ha moltes més encara perquè es va procurar recollir fins l'últim detall.

En la segona part, de tipus "doctrinal" hi ha les idees i la seva evolució, cosa que en el present treball hem procurat descobrir i seguir encara amb més detall -i amb més perspectiva històrica- que no es va poder fer allí. Cal tenir en compte que el llibre estava pensat com a instrument de treball perquè tothom hi pogués fer aportacions cara a un nou i més complet i definitiu redactat. Mai no s'hi va arribar a aquest segon redactat, al llibre pròpiament dit.

D'aquesta part "doctrinal" destquem-ne algunes coses que fins ara no hem comentat prou i que eren com les "novetats" de l'època en l'Agermanament, sobretot per a l'equip pensant de Barcelona i per alguns dels que eren fora. D'altres ho veien tot més senzill i no es "complicaven" tant la vida.

Què era, en realitat, i què volia ser, llavors, l'Agermanament? Havia saltat els marges eclesials? Era confessional, o no? De "qui" era aquell moviment que repercutia cada vegada més en l'ambient català en general?

Vegem, en una cita una mica llarga, què deia d'això el "Llibre Blanc". Aquest aspecte i el de Les limitacions de l'Agermanament, que de seguida veurem, em semblen els més importants d'aquest "llibre" perquè reflecteixen una problemàtica i unes orientacions que, a partir de llavors, van afaïçonar gairebé un "nou rostre" de l'Agermanament.

Així, doncs, resumint el contingut de l'actual estadi de l'evolució global de l'Agermanament, hi ha:

L'AGERMANAMENT que és un Moviment obert a tothom, creat per un grup de cristians de Barcelona i que vol ser un lloc de diàleg i de col.laboració (als diferents nivells de la societat: educació, sanitat, tècnica, vida religiosa...), cara als altres pobles sobretot aquells que pertanyen al Tercer Món.

LA DELEGACIÓ DIOCESANA D'AGERMANAMENT que és un òrgan de l'Arquebisbat de Barcelona amb la missió de coordinar l'acció missionera de la Diòcesi cara a la col.laboració amb les esglésies d'altres llocs (sobretot de Xile i Camerún) i amb altres organitzacions interessades amb els problemes que es posen als països on existeixen aquestes esglésies (1).

LA COOPERATIVA PEL DESENVOLUPAMENT (CODES), cooperativa reconeguda per l'Estat Espanyol i que té per finalitat la col.laboració amb els Països del Tercer Món dintre del quadre d'activitats previstes pels seus Estatuts, amb un acord amb la Delegació Diocesana d'Agermanament per la gerència dels serveis tècnics que aquesta Delegació pot assumir.

Aquest resum té un caràcter provisional, ja que es tracta d'idees en elaboració, que van rebent nous sentits i matisos segons les vivències que

.....

- (1) L'Acció de Cooperació Pastoral coordinada per la Delegació Diocesana d'Agermanament rep, de vegades, el nom de CO-PAS per a establir una diferència i paral·lel amb l'acció socio-econòmica de CO-DES, al moment de fixar els límits entre aquestes dues línies d'Agermanament. (CO-PAS resumeix Cooperació Pastoral).

continuament van marcant als equips que treballen a Agermanament.

Cal que subratllem aquest punt ja que és molt significatiu. La idea d'Agermanament és molt general. La manera de col.laborar amb altres comunitats (cristianes i humanes) pot revestir moltes modalitats. En canvi, els equips concrets que treballen a Xile i Camerún, amb les seves pròpies opcions, indiquen unes línies molt precises. Amb el perill de poder fer creure que només són aquestes línies les que són possibles si es vol fer obra d'Agermanament.

EL PLURALISME DINTRE DE L'AGERMANAMENT

Partint del que acabem de dir, és lògic que l'ambigüitat de l'Agermanament es tradueixi en un real pluralisme entre els que col.laboren perquè hi hagi relacions més humanes a partir de les activitats que coordinen la DELEGACIO DIOCESANA D'AGERMANAMENT i CODES.

Aixó és quelcom expressament volgut pels coordinadors d'aquestes activitats ja que correspon al fet que totes les societats són més o menys pluralistes. L'estudi sociològic de Barcelona, per posar el cas de la comunitat humana que tenim més a l'abast, ens demostra que la nostra comunitat és una societat pluralista on coexisteixen -influençant-se mútuament- moltes ideologies i tendències a tots els nivells.

Si volem que Barcelona s'agermani amb els altres pobles, també hem de voler que les accions que vagin realitzant aquest agermanament tradueixin aquesta nostra realitat de societat pluralista.

Acceptar el pluralisme, per AGERMANAMENT, vol dir superar el seu origen missioner. Donant tot el sentit positiu a n'aquesta paraula.

El Moviment d'AGERMANAMENT existeix perquè un grup de cristians de Barcelona varen decidir de començar una acció de col.laboració pastoral entre la seva Església d'origen i altres situades a Xile i al Camerún. Aquest origen ecclesial és un reconeixement de vitalitat de la nostra comunitat cristiana. I el fet que la col.laboració pastoral entre Barcelona i altres esglésies s'hagi anat continuant i estructurant a partir de la Delegació Diocesana d'Agermanament és un signe que la perspectiva missionera continua tenint molt valor dintre del Moviment que la comunitat cristiana va començar pels volts de 1958.

Superar l'origen missioner vol dir essencialment, que l'Agermanament s'ha d'obrir a altres línies d'acció, éssent un lloc de trobada, de diàleg i de col.laboració per totes les persones que volen actuar al Tercer Món.

La conseqüència pràctica més immediata d'aquesta opció pluralista és que hem d'acceptar que, sota la comú apel·lació d'Agermanament, hi hagi moltes diferents tendències. Encara més, que les persones que viuen preocupades perquè Barcelona s'agermani amb altres comunitats, precisament per fidelitat a aquesta preocupació, busquin positivament la col.laboració amb persones d'altres grups i ideologies diferents que les seves, en funció d'una acció de conjunt cara al Tercer Món. Ja que la problemàtica del Tercer Món és tan complexa que exigeix l'esforç conjunt de tots els grups de bona voluntat.

Acceptar el pluralisme té, però, una vessant molt delicada: el sapiguer establir la línia de frontera entre el que és pluralisme i el que és relativisme absolut.

Quan parlem que l'Agermanament ha d'estar obert a tots els homes de bona voluntat diem una frase que és molt imprecisa. Si traduïm la bona voluntat on acceptar l'enfoc de Tercer Món tal com és explicat posem per cas en la Populorum Progressio, limitem l'Agermanament a una perspectiva cristiana i encara, dintre del Cristianisme, a un cert enfoc podriem dir-ne d'escola, ja que si certs grups cristians han comentat molt favorablement aquesta Encíclica del Papa, n'hi ha hagut d'altres -sovint ben engatjats en la problemàtica del Tercer Món- que han discutit el tipus d'humanisme integral que Pau VI exposa en la seva Encíclica.

Si ens posem en una perspectiva més humanista, ens trobem amb confusions de tipus similar. Podriem dir, per exemple, que un criteri per a ser home de bona voluntat és el de conformar-se a la Carta de les Nacions Unides sobre els Drets de l'Home. És veritat que aquesta Carta és un gran pas endavant que ha fet la Societat per a millor respectar els drets que ha de tenir cada home pel sol fet d'existir en aquest món. Però també és veritat que aquesta Carta provoca moltes reserves precisament de sectors especialment sensibles als problemes humans pel seu origen i enfoc cartesià de la Humanitat.

Aquest parell d'exemples que acabem de posar són exemples-limit ja que precisament es refereixen a textos fonamentals, els millors als que ens podem referir o n'aquests moments els homes de la nostra època. Si en parlem aquí és únicament perquè quedi clar que es fa difícil de sapiguer on hi ha exactament la frontera entre el que s'ha d'acceptar i el que s'ha de rebutjar ja que les diferents òptiques des d'on es miren les coses poden donar perspectives molt diferents.

Malgrat tot, de manera pràctica, podem dir que Populorum Progressio i la Carta dels Drets de l'Home de les N.U., són dos textos capitals per establir pràcticament qui són les persones que volen realment fer més humans els lligams entre els homes, sobretot enfront la realitat dels Països Subdesenvolupats.

En el cas de l'Agermanament, la problemàtica se'ns presenta de manera molt més concreta. La presència de diferents tendències pot suposar la coexistència de diferents accions, totes elles convençudes que són oportunes, però que poden ser difícils de coordinar a la pràctica o que poden provocar tensions i malentesos entre els diferents grups que actuen a Xile i al Camerún, posem per cas.

A títol informatiu, posem alguns exemples:

Al moment d'emprendre una acció de desenvolupament econòmic-social, alguns membres d'Agermanament poden creure que la millor cosa és establir una Convenció amb el Govern del país interessat, cara a empreses d'animació rural, o per aconsellar Cooperatives... En canvi, per altres, el desenvolupament socio-econòmic del Tercer Món, està essencialment condicionat a l'acció revolucionària. I aquesta acció és incompatible dintre d'un grup que accepti pactar amb un Govern establert.

En ordre a la pastoral evangelitzadora, hi ha opcions que difícilment es poden conciliar dintre d'un mateix grup. En l'Església d'avui es troben els cristians contestataris que creuen en les experiències de tipus subterrani; també es troben els que creuen que l'evolució ha d'anar venint de mica en mica i dintre del marc de la institució.

Fins aquí la llarga cita del Llibre Blanc de l'Agermanament de l'any 1969. Cal dir novament que alguns dels problemes que planteja aquest fragment -per exemple el del penúltim paràgraf citat, el de si condicionar, o no, l'ajut al desenvolupament a l'acció revolucionària- se'ls plantejaven solament alguns dels "agermanats" de Barcelona o dels que havien estat a l'Àfrica i ara eren a París. Els que seguien treballant a Xile o al Camerún, ^{és a dir} les "bases" que eren "a terreny", no estaven encara tan tocades pel problema polític. Va ser després, sobretot quan a Xile començà a governar la Unitat Popular, que molts hagueren d'afrontar la connexió promoció-revolució, desenvolupament-revolució socialista, i la resolgueren de diverses maneres, com veurem.

Cal també que parlem de la part del Llibre Blanc que tracta les limitacions de l'Agermanament. És com una autocrítica força profunda, confiant que els lectors trobaran, en el conjunt de la realitat explicada en el llibre, la resposta adequada a cada una de les "limitacions" o crítiques. Són aquestes:

- L'Agermanament és ambigu. ^{Al voler ser pluralista} ~~no~~ ^{no} marca una línia clara i precisa. Les mateixes oposicions i contradiccions que viu la societat i l'església catalana és natural que es trobin dintre de l'Agermanament.
- L'Agermanament s'institucionalitza en lloc de vitalitzar les organitzacions barcelonines. (I tant que es deia que s'havia d'evitar això! Però és que a Catalunya llavors hi havia molt poques institucions de servei al Tercer Món.)
- L'Agermanament, malgrat el seu pluralisme, està marcat per les opcions dels seus equips que treballen al Camerún i a Xile.
- L'Agermanament tranquil·litza la consciència dels rics, acceptant les seves subvencions. (Anàvem entrant en la sensibilitat revolucionària.)
- L'Agermanament afavoreix l'evasió dels problemes de casa nostra. (Un perill de llavors i de sempre.)
- L'Agermanament falseja el desenvolupament dels altres països, perquè ÉS ESTRANGER. (També un perill de llavors i d'ara.)

- L'Agermanament ja no és el moviment missioner de l'Església de Barcelona. (Fruit del "pluralisme" del qual acabem de parlar en la llarga cita.)
- L'Agermanament és massa car. Molta gent estava d'acord en donar diners per a petites accions en el Tercer Món, però no per a la infraestructura de Barcelona, ben necessària, el pressupost de la qual per l'any 1968 va ser de 1.250.000- pts.
- L'Agermanament és centralista. Subratlla poc l'acció dels barcelonins que hi ha a l'Ecuador, Guatemala, Uruguay,... Però també seria centralisme voler-ho coordinar tot des del despatx del carrer Diputació, ^{perquè} l'Agermanament no és l'únic servei de Barcelona cap al Tercer Món.
- L'Agermanament és unilateral. Subratlla més l'aport de Barcelona cap enfora, que no pas el que es pugui rebre de les comunitats agermanades.

El Llibre Blanc acaba parlant breument de Les perspectives actuals de l'Agermanament, que en definitiva són les de seguir l'orientació fins ara vista: donar prioritat a les accions de base, organització eficaç al servei de l'esperit d'agermanament, ser un moviment comunitari del poble i de l'Església de Barcelona, etc.

Pràcticament al mateix temps que el Llibre Blanc de l'Agermanament sortia a la llum l'Informe CODES. La pàgina de "presentació" explica bé de què es tracta:

La finalidad de este "INFORME-CODES" es la de ofrecer un resumen de la historia, ideología, realizaciones y proyectos de la Cooperativa para el Desarrollo (CODES), constituida en 1965, en la ciudad de Barcelona, con el objetivo de facilitar a los técnicos españoles interesados por la problemática del Tercer Mundo, un camino eficaz de colaboración con los países subdesarrollados.

Siendo España una nación en la frontera del subdesarrollo (basta recordar que sólo fué en 1966 cuando franqueó la meta de los 500\$ de renta anual "per capita") es lógico que la orientación de la cooperativa se haya centrado en aquellas acciones más adaptadas a su propia idiosincracia. Es decir, las acciones de promoción a nivel de base. Acciones, por otro lado, de primera importancia para el progreso objetivo de los países subdesarrollados.

Para la mejor comprensión de este informe, es necesario también tener en cuenta que la Cooperativa CODES, legalmente reconocida por el Estado Español, está vinculada desde sus orígenes al Movimiento "Agermanament" de la Archidiócesis de Barcelona, precisamente por el convencimiento de los responsables de este Movimiento confesional de la Iglesia de Barcelona en favor del Tercer Mundo, de que sus realizaciones socio-económicas fueran dirigidas por un organismo técnico especializado.

En la misma línea cabe destacar el contrato firmado entre CODES y la Asociación Sanitaria MEDICUS MUNDI responsable de varios centros hospitalarios en el Tercer Mundo.

A partir de estos ejemplos podríamos incluso añadir que es aspiración de CODES el que sus servicios técnicos puedan ser utilizados por todas las organizaciones españolas interesadas por las cuestiones del Subdesarrollo en vistas a una eficaz coordinación de esfuerzos entre las mismas. Debido a este motivo, la Cooperativa CODES considera tan importante su participación concreta en acciones de Desarrollo en el Tercer Mundo, como la sensibilización y coordinación de esfuerzos a nivel nacional, gracias a sus diversos departamentos técnicos.

Finalmente indicamos que el presente "INFORME-CODES" resume la situación de la Cooperativa al término de su primer quinquenio, a partir de la fecha de su constitución.

Quan explica detalladament totes i cada una de les activitats de cooperació al desenvolupament en les que, d'una manera més o menys directa i intensa CODES té part (i CODES vol dir els membres d'Agermanament, és a dir, les activitats que fins aquí hem anat dient en tots aquesta "història") l' Informe ho fa d'una manera un bon tros "inflada", "ampliada", perquè una de les finalitats de l' Informe era anar amb ell a demanar ajut, diners, als organismes estatals i europeus que podien donar-ne. Calia donar la sensació d'"organisme de pes", de "bon nivell". Per això d'aquell text n'hi hagué uns quants exemplars de presentació molt acurada, amb cobertes gairebé "elegants", amb fotografies, etc. D'aquí que, molts dels que llavors estàvem a Xile, al llegir aquell text, vàrem dir definitivament als de Barcelona: "Esteu inflant massa el globus de l'Agermanament. Moltes de les coses que dieu o publiqueu (en la revista, en els fulletons de difusió, en l' Informe CODES ,...) tenen molt poc a veure amb la realitat del treball real que es fa a Xile o al Camerún."

En el que en podríem dir la "declaració d'intencions" de l' Informe

me CODES s'insisteix en el que ja hem vist: es vol col.laborar en accions a nivell de base, tant urban~~a~~ com rural, integrades dintre d'un pla harmònic de desenvolupament. Això comporta estudiar les realitats de cada lloc on es vol treballar, definir objectius, fer estudis per a cada projecte, preveure aspectes legals, etc.

I amb aquest Informe a les mans, en Roca, l'Albó, l'Escofet,... van per Europa buscant subvencions, ajuts, mentre en Ribera, en Borràs,...visiten moltes persones i grups de Barcelona, amb la mateixa intenció. I al 71, tornem-hi. Que n'era de pesat això d'anar pidolant. I els resultats mai no van ser tan substanciosos com era necessari per realitzar de veritat allò que el Llibre Blanc de l'Agermanament i l'Informe CODES donaven gairebé per un fet o per molt segur. La devallada de l'Agermanament-CODES en tot el que eren realitzacions a l'exterior, va ser ja imparable. Havíem somniat massa?

Entre la manca de diners i els altres problemes que ja hem anat veient (distància geogràfica, processos personals dels "agermanats", pluralisme d'ides i d'opcions, esperit "anàrquic", etc.) resulta que un cop entrats a la dècada dels 70 tot el que eren activitats i projectes al Camerún o a Xile es va fonent en forma més o menys traumàtica i dolorosa. (No ens referim ara al que feia Medicus Mundi, que era la institució ben a part.) No decreix, en canvi, tot el que és sensibilització, estudi del Tercer Món, campanyes, publicacions,... a Barcelona. Podem dir que això serà en endavant la realitat palpable, molt desitjada i aplaudida en aquells últims anys del franquisme, de l'Agermanament. Amb eufòria d'uns i enrabiades d'altres, ^{perquè} dues o més línies esta en conflicte.

És per això que l'editorial del nº de la revista corresponent a abril de 1970 es titula: Crisi, un mot que és ben nostre, i a dintre hi ha un article de l'Oriol Albó titulat LA CRISI de l'Agermanament. Vegem uns paràgrafs d'aquest article:

A mi em sembla que si podem parlar de "crisi" dintre d'Agermanament, és perquè l'actual realitat no correspon a la idea que ens havíem fet a partir del que vàrem començar els primers equips de voluntaris cap a Amèrica llatina i Àfrica.

Jo crec que els primers pioners que varen marxar com a representants de la "Diòcesi Missicnèra" de Barcelona, varen provocar una corrent de simpatia entre molts grups de cristians de casa nostra. Aquesta simpatia es va idealitzar en un doble aspecte: — personalment eren uns cristians fermes capaços de marxar del nostre país, per a anar a conuiuïre pobrement amb les esglésies d'uns països subdesenvolupats de l'Amèrica Llatina i de l'Àfrica. I amb el coratge de marxar "a l'evangèlica", sense precaucions i prudències i amb moltes ganes d'encarnar-se en els nous països d'adopció; d'altra banda, l'Agermanament era un signe d'esperança cara a la vitalitat de l'Església de Barcelona. Una mica en l'estil de les paraules de Pius XII en la FIDEI DONUM: "una Església generosa envers els altres, és una església vivent en ella mateixa".

Amb els anys, una acumulació de fets han fet trontollar aquesta doble visió: els equips que han anat a Xile i Camerun, tenint punts molt positius i admirables, també — han demostrat estar formats per persones de carn i ossos, amb moltes mesquineses i fragilitat. Han resultat menys fermes del que es pensava.

D'altra banda, certes opcions empreses a Xile i al Camerun s'han situat en una òptica de difícil comprensió per alguns sectors de Barcelona dels que més havien estimat l'Agermanament primitiu. Entre les moltes coses que podríem citar hi ha els temes de — l'aconfessionalitat; professionalitzar el Servei al Tercer Món (amb esperit d'empresa i preocupacions financeres...); les dificultats amb les esglésies americanes i africanes on es col·labora; les actituds pràctiques enfront del celibat sacerdotal...

Segons la meua opinió, si parlem de "crisi d'Agermanament" l'hem de situar en aquesta perspectiva. I així com hi va haver una primera onada de popularitat i d'admiració, actualment estem dintre de la contraonada de desil·lusió i de desengany.

Aquesta primera crítica de l'Agermanament tal com es va iniciar i com l'hem realitzat, es fixa més en el sentit de la relació entre els equips que han anat a l'Amèrica i a l'Àfrica i els amics que tenim a Barcelona.

Una altra reflexió hauria d'ésser la de valorar el treball concret fet durant els primers deu anys de col·laboració a Xile i al Camerun. Per mí, aquesta reflexió és l'únic camí vàlid per a jutjar si l'Agermanament passa o no passa una crisi. Però aquesta reflexió suposa estudiar seriosament el treball que realment s'ha fet; analitzar-lo dintre del context del que es pot fer en el Tercer Món; confrontar-lo amb altres experiències paral·leles...

Creo que tots els que fem l'Agermanament, sigui treballant directament a Xile i al Camerun o interessant-nos-hi des de Barcelona, ens hem de posar seriosament en aquesta òptica de reflexió profunda sobre el treball fet i el programa que s'intenta seguir. Aleshores podrem parlar de "crisi" o bé "d'èxit" en el nostre petit esforç acomplert en favor del Tercer Món, sota el nom d'Agermanament.

Aquest és un aspecte de la realitat d'aquell Agermanament del inici dels 70, però hi ha sempre l'altre, el de la feina que anaven fent, més o menys coordinats, més o menys "pel seu compte", però amb dedicació, amb entusiasme, convençuts del que feien, els i les que encara estaven a Àfrica o Amèrica Llatina, o que encara hi van anar l'any 70 o següents, alguns dels quals es pot dir que ja no se n'han mogut més, com Mn. Enric Olivé, a Calama, o Mn. Mas al Nordcamerún. És el que diu l'editorial de la revista que acabem d'esmentar: "I en mig de tot, el treball de sempre que no es pot deixar parar: gent que

va i ve, estudi de projectes i finançació de realitzacions, administració d'uns diners,..."

D'aquesta activitat de cada dia, del que era la vida de "base" de l'Agermanament encara escampada pel món, ens en faríem una idea repassant la correspondència de Montserrat Albó, correspondència personal o bé "oficial" però sempre en l'àmbit de l'Agermanament i que es troba als arxius. Imagino les quantitats de cartes interessants que hi ha d'haver als arxius particulars o que s'han perdut. És realment d'admirar i elogiar el treball que va fer aquesta noia escrivint cartes i circulars internes, rebent i escoltant gent, preocupant-se pels detalls humans de tot i de tothom, ... amb clarividència, amb cordialitat i tendresa, sense oblidar els aspectes més tècnics de cada afer, crítica quan calia ser-ho, ... En definitiva la Montserrat va ser una mestra del que ella mateixa deia que en aquell moment de l'Església i de l'Agermanament era del tot necessari: "I en el fons, tot és assumpte de diàleg, comunicació i estimació sincera." Centenars de cartes, bellíssimes, en són testimoni. I són el retrat, que aquí no podem reproduir ^{totalment} però del qual ja n'hem dit coses i encara en direm, del que l'Agermanament feia per aquests mons de fora de Catalunya.

L'Agermanament en el Xile de la Unitat Popular

A principis de 1970 encara marxen alguns barcelonins cap a Xile. Primer, el matrimoni Antoni Cerdà-Mari Ibáñez, que hi estan poc perquè quan puja al poder la Unitat Popular -l'esquerra- no veuen clara l'educació que, en una situació com aquella, rebrà el fill que a Xile els ha nascut.

Pel març arriba a Quilpué -diòcesi de Valparaíso- l'assistent so-

cial Maricel Rota. Treballarà, en la seva professió, als sectors populars de Quilpué, allí on Mn. Francesc Puig ja fa anys que està vivint i treballant, junt amb Mn. Joan Sanmartí. La cooperativa de calçat, QUILBARNA s'havia hagut de tancar per poc rendiment, però se- guien vives altres activitats de cooperativisme i promoció social, i moltes de tipus directament pastoral. Escoltant bé els "signes del temps", portant endavant la línia del Vaticà II, es feia bona feina allí a Quilpué. La Maricel va anar a viure a casa la Doris Tello, la xilena que havia estat un any a Barcelona perfeccionant coneixements i fent pràctiques de magisteri. Sempre més la Doris ha estat molt vinculada a l'Àgermanament i a Catalunya.

I pel maig arriben a Forestal Alto, barriada popular de la ciutat de Viña del Mar, també diòcesi de Valparaíso, el matrimoni Josep Segura i Mariona Borràs, coneguts per en Pitús i la Mariona. Són els dos últims laics que van a Xile a través de l'Àgermanament. De primer van destinats al Centro Juvenil de Forestal, fundat i animat per l'Ignasi Pujadas. Aquest Centre, relacionat amb el qual hi havia el gran projecte de la Casa de la Joventut, era fruit de molts anys de treball, reflexió i maduració pastorals. I era pluralista, abastava molts aspectes de la vida i formació dels joves, es projectava en diverses direccions. I en Pitús i la Mariona queda clar que no hi van a fer tasca apostòlica o eclesial, sols a ajudar la "promoció humana", i aviat descobreixen que és la "revolució xilena" la que els "promociona a ells". S'integren també a l'escòltisme del barri, en Pitús entra a treballar en una petita cooperativa de teixits,...aviat estan plenament integrats en el poble xilè i en les inquietuds de canvi sociopolític que en ell hi ha.

En aquella primavera de 1970 corre una notícia que fa recordar a molts que la diòcesi de Barcelona té gent a l'Ecuador. Mn. Lluís Hernández, que feia tres anys que era a la diòcesi de Riobamba, és expulsat del país per haver pres part activa en una vaga obrera. Ja no hi torna. El seu company, en Josep Bastida, s'hi queda més temps, i amb en Josep Camps, que de Bogotá ha vingut a l'Institut de Pastoral de Quito, són dels fundadors, a l'Ecuador, de la institució Iglesia y

Sociedad en América Latina (ISAL).

Però tant ells com els altres mossens barcelonins que hi havia a l'Uruguay o a Guatemala, cada vegada quedaven més distnciats d'aquell Agermanament del qual mai no havien format part molt directament i que no podia atendre'ls i ajudar-los com ells haurien desitjat.

Al Nord de Xile, concretament a Calama, alguns barcelonins i barcelonines seguien treballant de valent a l'Institut, a la Parròquia, en les cooperatives i el "centre obert", etc. L'escola del barri O'Higgins, però, era molt difícil aguantar-la amb els pocs recursos (mancaven persones i diners) de què es disposava, i, a finals de 1970 va ser entregada a l'Estat. Les mestres d'Agermanament que treballaven en ella, van retornar a Barcelona. A Antofagasta, sobretot a causa de les secularitzacions de capellans, havien baixat de volum les activitats pròpiament pastorals, però molts dels barcelonins que allí hi havia, tant dels que havien format família com dels que no, seguien treballant -alguns guanyant-s'hi la vida per mantenir la casa- en activitats ben relacionades amb la promoció humana i el desenvolupament del país.

És pel setembre de 1970 que la coalició política Unidad Popular guanya les eleccions i queda President de Xile Salvador Allende. Comença així una etapa força nova pels "agermanats" que són a Xile, i també pels de Barcelona, perquè aquella situació política, aquella revolució xilena, va ser seguida molt de prop i molt vitalment per tots aquells, diguem d'arreu del món, que desitjaven canvis profunds en la situació sòcio-política d'Amèrica Llatina i del Tercer Món en general. Més, quan aquesta revolució estava amenaçada des d'un començament, i tothom ho sabia, per l'imperialisme nordamericà.

Durant els anys en què a Xile havia governat la Democràcia Cristiana (1964-1970), la majoria dels "agermanats" que allí hi havia eren favorables a aquesta línia política, a voltes molt clarament i explícita. I hem vist ja també que molts estaven integrats en l'àmbit de la "Iglesia Joven" o "Iglesia Popular". Ara, amb la nova situació creada al guanyar les eleccions Allende, molts dels "agermanats", però no

pas tots, decanten les seves simpaties o la seva "militància" cap a la Unitat Popular, no per oportunisme, sinó perquè han vist clarament que és l'opció de la majoria popular i obrera. I prou hem vist que la línia de l'Agermanament havia estat sempre la de mantenir-se ben al nivell d'aquestes capes socials més maltractades.

En Pitús i la Mariona, dels quals acabem de parlar, que vivien al barri de Forestal Alto a Viña del Mar, són un exemple clar de barcelonins de l'Agermanament que simpatitzen molt a fons amb la revolució xilena, s'hi integren com dos xilens més, arriben a militar en un partit clarament d'esquerres,...i descobreixen que ja no és Barcelona qui ha d'anar a crear allí centres juvenils o cases de la joventut: la joventut xilena, amb la nova situació, pot agafar les regnes del seu destí.

A finals de 1970 i principis de 1971 tornen a Barcelona una dotzena de persones de les que l'Agermanament tenia a Xile. Cal remarcar que no es per por al règim de la Unitat Popular -excepte un cas que ja hem mencionat- sinó perquè el procés viscut en el conjunt de l'Agermanament junt amb el de cada persona, conduïx a aquest replegar les accions que es portaven a Amèrica Llatina o Àfrica. Ja ho hem vist. Fixem-nos de quina manera tan desenfadada però seriosament crítica exposa la situació Mn. Joan Capell en una carta de l'11 de desembre de 1970: "Vist des d'aquí sembla que Agermanament ja ha complert el seu paper i ara només queden les relíquies. ... Jo diria que els que estem a Xile som "los últimos de Filipinas". Estic ben convençut que la nostra presència "missionera" ha retardat les solucions autèntiques d'aquests països on el clergat brilla per la seva absència."

I per l'abril de 1971 Mn. Jordi Jorba, en una carta, fa un cert recompte, que s'ha de dir que és aproximat i prou: "En l'Agermanament anem quedant "quatre i el cabo"; pel febrer se'n va anar el matrimoni Cerdà amb el seu nen nascut pel desembre; el més passat, les dues germanes Artigues i la Montserrat Sàbat (que han deixat l'escola primària d'aquí Calama per manca de quartos i de personal); aquest mes viatja el "xef" Portabella que esperem tornarà aviat; també han retornat en Joan Vidal i la seva esposa; pel mes de maig retornen a

Barcelona en Pasqual Rius i la seva muller amb en Trapiella. Resum: A Calama: les dues Auxiliars Diocesanes, 5 capellans i dues famílies són els que quedem. A Antofagasta: 2 capellans i 2 matrimonis. A Valparaíso: 5 capellans, un matrimoni i la Maricel."

Però alguns d'aquests que quedàvem teníem ganes de continuar a Xile -després d'haver-ho pensat i consultat molt- potser indefinidament, sentint-nos, al mateix temps ben catalans i barcelonins, mantenint viu l'Agermanament encara que fos en una forma molt reduïda numèricament i molt diferent en l'enfoc comparada amb el que havia estat fins ara. Vèiem clar que, si ens quedàvem, era per començar una nova etapa, plena, això sí, d'incògnites. Tot era molt provisional. Jo mateix ho escrivia en una carta a Josep Ribera el 4 de juny de 1971: "Sembla bastant clar que això de l'Agermanament s'està acabant, ja ha fet el seu fet, l'Església i el món ja són uns altres de quan la cosa va començar. I és bo i bonic que sigui així. Parlo de Xile, no sé si també a l'Àfrica."

Hi havia, però, de veritat, un nou camí a fer?, una nova possibilitat per l'Agermanament allí a Xile? Si hi era, no va poder manifestar-se perquè el cop d'estat del 1973 se la va empassar.

De tots els que érem a Xile aquells anys l'Ignasi Pujadas és potser el que més es va significar com a "activista" en aquell nou ambient social que s'havia creat, i que afectava també molt profundament les realitats eclesials. Després d'una època de dubtes i cansament, pel novembre de 1971 decideix quedar-se a Xile perquè, diu, "hi ha molt a fer". Queda ja fora dels seus plans la famosa Casa de la Joventut, projecte que, d'altra banda, Barcelona no es podia comprometre a tirar endavant. Aquesta decisió de l'Ignasi coincideix amb el retorn a Barcelona d'altres "agermanats": en Miró, el matrimoni Cabaní-Massip,... I d'altres s'ho replantejaven perquè havien de pensar, sobretot els que tenien família, en el seu camí professional, i tots havíem de pensar que, un dia o altre, es presentaria els problema de la jubilació, les "imposicions" a Espanya, etc.

L'any 1972 va ser de molta activitat per l'Ignasi, que ja al 71

havia estat del grup fundador del moviment Cristians pel Socialisme. Pel febrer -1972- viatja a Cuba amb la delegació de 12 sacerdots residents a Xile convidats pel govern de Fidel Castro. Abans d'emprendre el vol, el bisbe de Valparaíso li diu que queda despedit de la diòcesi en forma indeclinable i que si no se'n va li caurà la suspensió "a divinis" (és a dir, no podrà exercir com a sacerdot). L'Ignasi, explicant-li la situació, li escriu a Josep Ribera: "L'únic pecat que jo he comès és que he anat als "gentils" i he parlat el seu llenguatge". Veiem, doncs, que les activitats que portaven al conflicte responien a una anhel clarament pastoral, evangelitzador, comparable a aquell de Pau de Tars que va portar l'Evangelí als gentils. La comparació pot semblar ampulosa, però és ben cert que l'Agermanament es va moure, per part de l'Ignasi i molts altres, ells i elles, en aquest anhel en tota la seva existència a Xile. Les relacions entre l'Ignasi i el bisbe Tagle van seguir tenses i conflictives fins que el primer va haver de tornar a Barcelona, malalt, pel juliol de 1972. Abans, però, encara va poder formar part de l'equip organitzador del Primer Encuentro Latinoamericano de Cristianos por el Socialismo (abril de 1972). I es va moure perquè en aquella trobada hi hagués una representació de Barcelona. Hi van anar en Josep Mª Rovira Belloso i en Josep Ribera, que van aprofitar també per prendre contacte personal amb els altres "agermanats" que quedàvem a Xile.

També en Francesc Puig i jo estàvem cada vegada més sota la mirada "amençant" d'aquell bisbe de Valparaíso que s'anava distingint com a ultraconservador. Perquè nosaltres ens anàvem identificant progressivament amb les opcions sòcio-polítiques de la majoria popular, des d'un treball ben plenament pastoral i dintre del moviment Cristians pel Socialisme. Don Emilio no ens volia a la seva diòcesi.

A l'agost de 1973 a la diòcesi de Calama hi havia greus tensions entre la seva reduïda clerecia (no més de 15) per causa d'una nova línia pastoral que estaven iniciant un grup de sacerdots dirigits per un holandès de cognom Caminada. Era l'"experiència Caminada", realment nova i prometedora, però portada d'una manera absorbent, dominadora, sense admetre "competència". L'altra línia, la que no es dei-

xava absorbir per aquesta, era la de 4 dels 5 sacerdots barcelonins que hi havia a Calama, alguns dels quals feia anys que estaven pràcticament al front de tota la pastoral de la diòcesi. Eren, Jordi Jorba, Enric Olivé, Orio Garreta i Pere Adell. En Joan Capell estava amb el grup d'en Caminada. Abans de crear una divisió profunda en tots els àmbits de la diòcesi, perquè molts laics estaven ja també afectats pel problema, els quatre sacerdots que acabem d'esmentar li diuen al bisbe, Joan Lluís Isern, que decideixi quina línia pastoral vol per a la Diòcesi. Si es decideix per la d'en Caminada, ells es retiraran definitivament sense fer soroll ni crear més divisió. I el bisbe va preferir la presència d'en Caminada i el seu grup, i els nostre quatre amics marxaven de Xile aquell agost de 1973, després d'haver explicat la seva actitud i les seves raons en un extens informe dirigit al bisbe de la diòcesi veïna, Antofagasta, i, a través d'ell a la Conferència Episcopal Xilena i al Nunci del Vaticà a Xile. ¿Haurien retornat igualment a Barcelona si no s'hagués produït aquest "afer"? En Jorba tenia preparat el seu retorn per a gener de 1974; venia a Barcelona a fer-se càrrec de la Delegació Diocesana de Missions, de la qual aviat parlarem. És a dir, que va avançar el seu retorn. Els altres tres no tenien pas prevista la tornada, i potser aquesta no s'hauria produït en un plaç proper. L'Enric Olivé, així que les condicions pastorals de la diòcesi de Calama foren diferents, hi va tornar i ja no se n'ha mogut més, excepte, naturalment, alguns períodes de vacances a Barcelona.

Quan l'11 de setembre de 1973 es produeix el cop d'estat del general Pinochet, a Calama hi quedaven els "agermanats" Maria Cucurella, Conxita Mata i Joan Capell. Aquest hagué de marxar aviat perquè l'experiència de capellans obrers en la que estava integrat no era permesa pel nou règim. Les dues Auxiliars Diocesanes van poder seguir realitzant treballs d'educació i humanitaris, fins que, a finals de 1975 retornaren a Barcelona per decisió pròpia. El matrimoni Ventura i els seus fills hagueren de fugir precipitadament perquè estaven "fitxats" com a partidaris de la Unitat Popular. A Antofagasta, en Lluís Portabella va seguir amb la seva tasca pastoral fins al maig de 1974 que torna definitivament a Barcelona també per decisió pròpia.

Tanta amistat que hi havia hagut entre el bisbe d'Antofagasta, Francisco de Borja Valenzuela, i Barcelona, i ara que distanciats en quedàvem per tot plegat. La Montserrat Albó ho constata breument en un informe de novembre de 1973: "El bisbe d'Antofagasta...s'ha vingut a passejar per Espanya per explicar als seus amics que les notícies de la repressió a Xile eren una exageració de l'esquerra, però no s'ha dignat ni venir-nos a veure ni saludar-nos per telèfon."

Per a la petita colla d'"agermanats" que al setembre de 1973 hi havia al bisbat de Valparaíso, els efectes del cop d'estat van ser més durs que per als del Nord. (I encara ens en vàrem salvar l'Igansi Pujadas i jo, que per aquells dies érem a Barcelona.) En Pitús, la Mariona i en Francesc Puig van ser detinguts, durament maltractats i finalment expulsats del país. Alguna gent amiga, valenta, es va moure per ajudar-los. Altres no, o perquè també estaven perseguits, o perquè la por els vencia. El bisbe de Valparaíso, Emilio Tagle, es va comportar com el que era, com un feixista. En Joan Sanmartí

es va poder quedar als seu lloc de treball

pastoral, però la nova situació creada i pressions de distintes bandes, sobretot de part del bisbe, van precipitar el seu retorn a Barcelona.

Aquell sangonent cop d'estat, va ser el "cop de gràcia" per l'Agermanament a Xile. Alguns estàvem disposats a continuar aquell treball d'intercanvi entre pobles allí a Valparaíso, però ja no vàrem poder retornar-hi de cap manera. En Pinochet havia "netejat" el país d'"indesitjables", i així li havia fet al bisbe Tagle la feina que ell directament fins ara no s'havia atrevit a fer. Quan en Sanmartí i l'Ollivé tornin a Xile, un any després, aniran tots dos al Nord, i no ja com a Agermanament sinó enviats per la Delegació Diocesana de Missions de l'Arquebisbat de Barcelona.

S'havia acabat l'"aventura" de l'Agermanament a Xile. (Però començava, ja ho veurem, la dels xilens acollits per Agermanament a Barcelona.) Quedaven allí moltes feines realitzades, molt testimoni donat, molta vida i fe posades en comú amb els xilens, arrels i llaços que, alguns, ja no s'han perdut o desfet mai més. Havia valgut la pena l'"a-

ventura"començada al 1958.

L'Agermanament i la CODES al Camerún a partir de 1970

A l'estiu de 1970 un conjunt d'esdeveniments, alguns carregats de tensió, sobretot per causa del problema dels diners, portaren a "consumar", a nivell general i per decissions preses a Barcelona, la separació entre les institucions CODES i Agermanament.

La Codes quedava tota ella concentrada en les activitats de la cooperativa pesquera SOCOPEK de Kribi i a les de promoció rural de Logbikoy, al Camerún, amb el despatx central de Douala llavors encara portat per en Camil Padró i la Carme Braulio. A Xile, la CODES mai no havia arrelat -encara que a l'Informe de 1969 hi figuren totes les activitats que la gent d'Agermanament realitzava allí- i, per tant, aquesta separació entre les dues entitats ni es va notar. La CODES deixava ara d'aspirar a treballar en aquelles terres americanes. Tot el que s'estava fent a Xile es considerava de l'entitat Agermanament, i ja hem vist que es dona per "tancat" a l'entrar al 1974.

A més de les activitats que hi havia a Xile l'any 1970, l'Agermanament segueix una intensa activitat en tot el que a Barcelona era sensibilització cara al Tercer Món: revista, cursets, xerrades,... i promoció de la biblioteca i centre de documentació, de cara a crear el Centre d'Informació i Documentació Internacionals a Barcelona - Tercer Món (CIDOB-TM). I una altra feina que es deixa per l'Agermanament en aquesta "separació" és la d'informar els voluntaris que vulguin a-

nar al Tercer Món, i mantenir contactes amb les institucions i organismes que puguin contractar aquests voluntaris per Àfrica o Amèrica. Entre aquestes institucions hi havia, en lloc preferent (encara que, en la realitat, amb possibilitats molt reduïdes i per poc temps) la CODES.

Es va buscar sempre una bona harmonia entre les dues entitats ara autònomes del tot. Hi havia bon aveniment, sobretot en la difícil cosa de les subvencions, ajuts, permisos legals, etc. En definitiva, les dues formaven part d'aquest moviment ampli, d'abast ja més que barceloní, català, de contorns difícils de precisar, indivisible, patrimoni ja de molts i moltes, i que duia el nom, propietat ja de ningú i de tots, d'AGERMANAMENT. Quan es buscava el lloc concret on acudir per trobar el punt neuràlgic d'aquest ampli moviment, s'anava a les oficines del carrer Diputació, a l'Agermanament.

Aquest mateix any 1970 va començar a donar-se que persones que s'havien iniciat com a voluntàries i cooperants en l'Agermanament, o havien fet en ell els cursos d'introducció al Tercer Món, ara s'integraven a altres organismes de la mateixa finalitat. Montserrat Albó, en una carta de juny de 1973, en cita alguns exemples: Pau Farnés (Medicus Mundi), Joan Padrisa (CIME), Agustí i Àngels, Ferran Batres i Miquel Porta (CODES), Tomeu Amat i Tònia Cortadellas, Lluís Mallart i Neus Brusosa (CINAM), Joaquim Jover (AFCA), Oriol Albó i Pepa Selma (Algèria),...

Així, doncs, la CODES seguia activa al Camerún. Al 1970 marxen cap allí en Josep Mª Vilamajó i la seva esposa Dolòts Gendrau. Van a Logbikoy per dedicar-se a tasques de promoció agrícola i rural. Al 1971 en Joan Queralt va a reforçar l'equip que hi havia a la SOCOPEK de Kribi. (Al mateix temps, la CODES, va començar a realitzar activitats d'ajut al desenvolupament aquí a l'Estat Espanyol; però això ja queda ben bé fora de la història que estem resseguint.)

Es va arribar encara a signar una "convenció" amb el Govern Camerunès, referent sobretot a les activitats pesqueres de Kribi. Allí, l'any 1973, es va posar en acció un vaixell de pesca adquirit amb

molts esforços (la Misereor, alemanya, hi va aportar uns 8 milions de pessetes). Però llavors els problemes van venir per part del personal africà, que no estava suficientment motivat i preparat per a unes tasques exigents portades en cooperativa. Això, tot i que semblava que, per part dels de Barcelona, la feina millor feta allí havia estat la dedicada al coneixement de la realitat en què es treballava.

Tornen algunes persones de les que CODES tenia allí, però l'any 1973 encara en marxen d'altres per a mantenir les activitats que restaven. I a la revista AGERMANAMENT d'abril d'aquell any (nº 89) llegim que "la CODES necessita tècnics: ofereix llocs de treball a nois i noies de més de 22 anys, competents, amb ganes de treballar per la construcció d'un món més just i més social. - Adreça: carrer Musitu, 29, àtic, 2ª."

L'any 1974, però, la CODES decideix donar per acabades les seves activitats al Camerún. Amb els pocs mitjans de què es disposava, amb les grosses dificultats en què es trobava per part del Govern Camerunès, amb cansament generalitzat per part dels que havien participat en tot el fet fins ara, pensant que potser hi havia hagut equivocacions bàsiques que caldria aclarir per no repetir-les,...era millor, de moment, no continuar. Alguns dels que estaven llavors al Camerún s'hi queden, però, uns anys més, portant encara algunes activitats de cooperació al desenvolupament.

El que de la institució Agermanament queda a la diòcesi de Douala a partir de l'any 1970 és el treball de Salvador Torres i Enric Grases a la parròquia bamileké del barri New Bell a Douala ciutat. Però no es veia gens clar que aquesta parròquia hagués de seguir indefinidament en mans de capellans barcelonins, suposat que es trobessin voluntaris per anar-hi. Cada vegada més s'imposa la idea que són els mateixos africans que han d'agafar en les seves mans aquestes tasques. I poden fer-ho si la jerarquia eclesiàstica canvia algunes de les normes fins ara vigents. Hi havia laics ben preparats, diaques permanents,

consells parroquials,... Amb alguns passos més, aquella parròquia podia ser ben autosuficient. D'altra banda, era una parròquia "tribal", i calia que el bisbe afrontés més clarament i directa aquest problema de les tribus en la seva diòcesi. No era qüestió que li "solucionessin" els estrangers. Quelcom de tot això explica Enric Grases en una carta del 4 de desembre de 1971:

Tal com us vaig prometre en la carta precedent, intentaré explicar el meu punt de vista sobre la situació personal nostra i de la nostra Missió en aquests moments.

Crec, per principi, que la nostra presència aquí és interina, provivional. L'enorme diferència de mentalitats i de problemàtica fa que hi hagi una barrera insuperable entre la gent i nosaltres. És, doncs, una situació anormal. Cal preparar la gent perquè, com més aviat millor, tinguin "caps" indígenes que sintonitzin naturalment amb ells; capaços, doncs, d'ajudar-los en el sentit ple de la paraula. La nostra ajuda és sempre coixa, però necessària en quant que els podem mentalitzar i preparar perquè ells mateixos agafin el relleu. Ara bé, aquesta presència estrangera, que pot durar més o menys temps (en el cas de la nostra missió crec que hauria de durar uns anys més encara) no pot ser assegurada per unes mateixes persones. Crec que no és bo, ni pels interessats, ni per l'Església que els enviam ni per la que els rep.

a) Pels interessats: perquè ens desvinculem, cada vegada més, de la nostra comunitat d'origen. Després ens podem sentir estrangers, desfassats a casa nostra. Fins i tot podem sentir una certa por davant de la perspectiva de "tornar a casa". A més, aquí a l'Àfrica tenim un desgats físic evident que ens limita cada vegada més.

b) Per l'Església que ens envia: fàcilment s'identifica la missió estrangera amb les persones concretes: és llur obra. No es viu tant -ni se sent- la missió com a responsabilitat de tota la comunitat.

c) Per a l'Església que ens rep: veient sempre les mateixes persones perden el sentit de la provisionalitat d'aquesta ajuda. S'adorm el neguit de valer-se per ells mateixos "perquè les coses ja van prou bé" (sobretot si ens comparem amb altres comunitats). Un relleu constant de les persones "enviades" pot provocar més la consciència d'"anormalitat" de la situació.

Per tot això, crec que un període d'estada de 4 a 6 anys és correcte. En Salvador (Torres), a la fi del curs farà els seus 6 anys. Jo, en faré tres. Però en el cas que ell ,arxi i no hi hagi continuïtat, jo no puc quedar-m'hi sol.

Aquest és el plantejament que em faig, tot i esperant que la nostra ajuda trobi continuació perquè, repeteixo, la crec necessària encara uns anys més. El bisbe Daumal ens va prometre de fer tot el possible. Veurem en què queda.

Aquest ajut que demanava en Grases no va ser possible. De Barcelona ja no va anar cap més capellà cap a Douala. No es veia gens clar que calgués continuar aquella obra. I els dos mossens que allí teníem van organitzar bé la seva "retirada" de manera que aquella parròquia va restar sempre ben atesa amb gent del país principalment. En Salvador Torres torna a Barcelona a l'agost de 1973. I un any després torna Enric Grases.

Al Nord del Camerún Mn. Jordi Mas prosseguia la seva tasca pastoral i de promoció humana, però necessàriament ho havia de fer cada vegada més pel seu compte, sense comptar amb el suport d'una entitat, l'Agermanament, que a l'Àfrica havia clos ja la seva història i que a Barcelona agafava uns camins molt peculiars. I Mn. Mas encara hi és avui, 1989, a l'Àfrica, i creu que val la pena seguir treballant de capellà allí.

Veiem, doncs, que es pot donar per acabada la història de l'Agermanament en quant que fou presència de barcelonins al Camerún. Segur que es pot fer una balanç positivíssim d'aquesta història. Cadascú pot fer-lo atenent-se a tot el que ha anat llegint fins aquí. Però també és cert que, donada la manera concreta com van anar les coses, aquesta "aventura" va deixar, i deixa encara, en molts que l'han viscuda o coneguda, la impressió d'haver estat quelcom molt ple d'experiències "de xoc", potser traumàtiques, o "exagerades". Però, ¿quina vida no porta coses així?

Un Agermanament fet gairebé de sols "sensibilització".

La Creació del CIDOB-TM

Mentre les realitats d'Agermanament a l'Àfrica i Amèrica Llatina s'anaven fonent, a Barcelona creixia molt tot el que eren activitats de sensibilització i concientització de la ciutadania cara a la realitat del Tercer Món i a la nostra responsabilitat en el que allí socialment i políticament passava. El nucli d'aquesta inquietud, que gairebé es pot dir que era una nova modalitat d'agermanament, estava a Barcelona, però cada vegada tenia més incidència i ramificacions, no sempre visibles clarament, a tot Catalunya.

Tal com anaven les coses en el Tercer Món, sobretot a Amèrica Llatina, aquesta sensibilització i concientització dels ciutadans i ciutadanes aquí a casa nostra necessàriament havia d'agafar tonalitats obertament polítiques. D'un o altre signe, però havia d'agafar-les. No es pot atravessar batalles amb una flor a la mà. O, fer-ho ja és una seriosa opció política. I Agermanament es va significar aviat per una clara opció en favor de les persones i pobles oprimits, en favor dels que lluitaven, potser amb les armes a la mà, per una real justícia en cada nació, en cada continent, al món. En definitiva, Agermanament s'anava posant al costat dels "revolucionaris", de les revolucions populars d'arreu del món. I, evidentment, no de forma tan oberta i clara com en molts moments hauria volgut. Hi havia censures de tota mena.

Cal tenir en compte que estàvem en els darrers anys de la dictadura franquista, i la lluita que contra ella es menava necessitava tota mena d'aportacions, de fronts, d'embats, i també de "refugis" i de "paraigües" per a poder actuar. Una institució com Agermanament, vinculada a l'Església i aparentment dedicada sols a realitats "estrangeres", podia realitzar molt bé la feina d'aixoplugar en un clima de certa seguretat i de fiable serenitat, tota mena de persones "inquietes" i "contestatàries", de grups d'acció i reflexió adversos al sistema imperant. Es realitzaven, per tant, en l'àmbit de l'Agermanament, moltes activitats amb doble, o més que doble, finalitat. I la nostra

institució va complir molt bé aquest paper que molts li demanaven i que sempre li han agraït.

I encara una altra cosa. Si de tots els moviments i partits que llavors lluitaven, en la clandestinitat, per enderrocar el règim, el més actiu, organitzat i aglutinador era el Partit Socialista Unificat de Catalunya, es comprèn que aquest partit busqués insistentment i per diversos costats el contacte i una certa acció combinada amb l'Agermanament. I aquest no es va tancar a res del que fos treball per la llibertat, per la justícia social en tots els seus vessants -si ho feia cara als altres països, no ho havia de fer cara endins?- i per això es va començar a sentir dir que allí, a l'Agermanament, s'actua-va sota la influència del PSUC, que en Ribera era un submarí d'"el partit", etc.

Per veure una mica els noms de les persones que llavors estaven integrades al nucli central de l'Agermanament a Barcelona, o que s'hi anaven integrant, podem fixar-nos en la llista dels assistents, i dels que s'excusen de no assistir, a la reunió del Consell Diocesà d'Agermanament del 14 de juliol de 1970. Hi ha els mossens, Ribera, Palom, Francesc Vergés, Jaume Cuspinera i Jaume Borràs. I els laics Montserrat Albó, Jaume Garreta, Miquel Reverté i Julita Margarit. S'excusen, els mossens Joan Batlles i Joan Nonell, en Sebastià Fàbregues, el matrimoni Borrull i al matrimoni Roca. A més d'aquestes persones hi havia totes les que hem anat veient que treballaven en els diferents departaments, algunes cobrant un no gens esplèndid sou.

Els noms que acabem de donar ja ens poden fer veure clarament que als despatxos del carrer Diputació, 185, no tot, ni molt menys, era ambient de "política", de polarització en aquest sentit. Es treballava en molts nivells, i bé. Podem veure, a tall d'exemple, com explica Montserrat Albó la participació d'Agermanament en les activitats que, a Catalunya, acompanyaren el Sínode Universal de bisbes que es celebrà a Roma per l'octubre de 1971 i que tractà dos temes llavors considerats molt importants: el sacerdoci ministerial, i la justícia en el món. La Montserrat escriu a Joan Queralt, que era a Kribi, el 7 de desembre de 1971:

Estem veient que, per diversos factors, en tot l'Agermanament s'estava donant un canvi profund i notori. I sovint es sentia, procedent de diverses bandes la pregunta sobre què se n'havia fet d'aquell esperit cristià que fou característic de l'Agermanament en els seus orígens. Pregunta, i, sovint, lament, perquè es considerava que quelcom important s'havia perdut. Un cas clar, potser extremat, el podem trobar en aquest fragment de carta de Ramon Buxarrais, que havia estat anys a Xile i ara era bisbe de Zamora, a Montserrat Albó a desembre de 1971:

M'agrada rebre AGERMANAMENT, encara que a vegades em fa tristesa. Penso que hem perdut coses que no s'havien de perdre. Entre tots, parlem poc de Jesucrist, Jesucrist PERSONA. I tinc por que de tant poc parlar-ne, fins i tot arribem a desdibuixar la seva presència en els altres. A vegades penso (potser és com una temptació!) que l'Agermanament hauria de fer un viratge total. Ja sé que feu coses boniques, però...l'Agermanament, perquè és cristià, ha de ser diferent d'altres associacions, d'altres maneres de fer l'ajuda,..."

S'ha de reconèixer -molts documents i testimonis ho indiquen- que en aquells anys, concretament a partir de 1970, a l'Agermanament no es veia clar què calia fer amb l'aspecte cristià; i volem dir l'aspecte expressament cristià, el confessional; perquè, que les coses que es feien estaven de ple dins de l'esperit cristià, això quedava clar a tots.

Tot aquest procés de canvi que veiem feia que moltes de les persones "agermanades" que entre el 1970 i el 1974 van tornar de Xile o del Camerún, a l'arribar aquí es sentien més aviat "descol.locades", fora d'ambient, potser incòmodes en l'Agermanament tal com era viscut a Barcelona, concretament als locals del carrer Diputació. Però cal dir també que aquesta descol.locació o manca de sintonia, moltes de les persones que tornaven la sentien també respecte al laïcat i al clergat de Barcelona, i potser de tot Catalunya. El ritme de canvi d'aquí era molt diferent al de fora. I ritme, i potser també la problemàtica. Per això molt pocs dels que tornen segueixen col.laborant a fons amb l'Agermanament. En queden més aviat distanciats, no sense una certa pena, potser. I la persona que seguia essent punt de refe-

rència i enllaç, vital, cordial, de confiança de tohom, sempre atenta a escoltar i a comprendre, molt sensible també a l'aspecte cristià de les coses, era Montserrat Albó. D'ella és la frase amb què hem titulat aquest capítol: "Agermanar-se no és tan fàcil com bonic".

Pel que hem dit del procés de "politització" de l'Agermanament, i perquè és cert que a les seves oficines s'hi feien, entre altres coses clandestines, reunions de l'Assemblea de Catalunya, del Moviment Socialista de Catalunya, de Convergència Socialista, etc., a molts no els va estranyar pas gaire que el dia 22 d'abril de 1973 el local de l'Agermanament, a Diputació 185, fos invadit i atacat per uns desconeguts que hi van entrar quan no hi havia ningú i que van deixar pintada a la paret la sigla del P&NS, frases d'amenaça, sobretot contra en Ribera, i moltes creus gamades. Van embrutar de pintura els llibres, van malmetre mobles, regirar fitxers,... el ritual típic d'aquests atacs.

De seguida Agermanament va rebre moltes mostres de solidaritat -cartes, articles en algunes publicacions, visites,...- per part de moltes persones i entitats d'arreu de Catalunya. Molts van condemnar públicament aquell incivil atac.

Cap a l' "època d'or" de la revista AGERMANAMENT

Abans d'acabar aquest penúltim capítol de la "història de l'Agermanament" diguem encara una altra vegada que en aquells anys -a partir de 1970 sobretot- es van dedicar molts esforços i energies a la revista -sovint anomenada encara "butlletí", amb resultats que sembla clar que es poden considerar molt positius. Perquè aquella publicació, Agermanament era de veritat un bon mitjà -aprofitat per molts- d'informació i sensibilització en una matèria que a Catalunya llavors gairebé ningú més no tractava amb regularitat i a fons.

No cal amagar que, vistes les coses ja amb perspectiva, ens fa somriure i tot veure que en moltes editorials i en molts articles hi havia de fons l'esquema revolucionari clàssic, simple i "contundent", propi de l'època a casa nostra i a molts llocs. I també és un fet, repetim-ho, que la majoria de les coses que deia la revista, i aquesta orientació "revolucionària" de fons, tenien ben poc a veure amb la realitat viscuda i la mentalitat de la majoria dels que llavors encara estàvem a Xile o al Camerún.

Seguia donant-se la "circulació" de subscriptors, que mai no passaren de 1.500: uns deixaven la revista per "esquerranosa", d'altres la descobrien com un gran instrument de contestació al sistema injust que ens dominava a nosaltres i al Tercer Món. Quan a començaments de 1970 Joan Misser escriu des de França elogiant la mentalitat oberta que ha agafat la revista, Montserrat Albó li contesta: "Això de les obertures d'Agermanament que dius, ens anima. Pensa que hi ha més gent que se'ns esvera, i ens diu que no vol rebre més la revista perquè escampem doctrines que sembren la confusió! ... I ja veus que simplement intentem dir una mica el que veiem i el que ens passa a tots plegats, sense cap mala intenció. El que passa és que no pots pas amagar el cap com una estruç, oi?"

La revista s'enviava, a més dels subscriptors i el personal d'Agermanament, a força capellans i laics i laiques catalans que estaven escampats pel món, i que rebien també la circular interna, entre nosaltres anomenada "full groc" (en algunes èpoques va ser "full blau"),

que amb tan bona traça i gràcia redactava la Montserrat. Molts d'aquests destinataris de la revista escrivien agraint que els fos enviada i oferint-se per col.laborar-hi amb informes o notícies.

Problemes de mentalitat i de maneres de fer porten a un canvi de la persona que oficialment figurava com a responsable de la revista, i que és la que rebia els cops quan la censura es feia present. A finals de 1970 el que era Director, Mn. Blai Blanquer, ho deixa, i comença a ser-ne el que fins ara, en la pràctica, ja exercia aquesta funció de manera directa: Mn. Josep Ribera. I cal no oblidar que el principal pensador, editorialista i artista de la colla era en Jaume Rodri.

La censura franquista va actuar més d'una vegada, encara que amb poca duresa si ho comparem amb el que passava amb altres revistes. A més d'algun fet que ja hem citat diguem que el nº 72, de novembre de 1971, dedicat principalment a Bolívia, va aparèixer amb moltes coses retallades i canviades per "consell" de la Delegació del Ministeri d'Informació i Turisme. Montserrat Albó ho explica així en una carta: "El darrer butlletí ens el van censurar, total perquè hi havia el pobre Che Guevara i un seu vers tot bonic. En el fons és que ens tenen una mica el dit a l'ull, i volen demostrar-nos que són ells els que manen. Però, mira, així té més alicient fer les coses."

La majoria dels números tenien un tema central, ben destacat en la portada, a voltes tractat gairebé monogràficament, però sempre acompanyat d'altres notícies, petits informes, ressenyes de llibres, etc. El disseny, la impressió, la qualitat del paper,...també anaven millorant. Vegem, en la simplificació d'un llistat, i a tall d'exemple, alguns d'aquests temes centrals tractats en la revista entre l'any 1970 i el 73: No-violència; Cultura i Tercer Món; Història del Tercer Món; Màgia i Tercer Món; Palestina; La Fam; Racisme; Paulo Freire; Algèria; Bolívia; Olimpíades i Tercer Món; Uganda; Filipines; Argentina;...

I podem acabar el capítol amb una nota gairebé d'humor, fent ús d'aquella simpatia que davant de moltes coses passades fa despertar la perspectiva que dóna el temps. Quan al setembre de 1973 hi ha el

cop d'estat a Xile, la nostra revista, reflectint la mentalitat de la gran majoria de les persones relacionades amb Agermanament, es declara totalment contrària a Pinochet i a favor dels aixafats i perseguits pels militars xilens. I un subscriptor, del qual ara no cal donar el nom, esciriu enfadat a n'en Ribera dient que cal que "canvieu el nom de la revista, la paraula "agermanament" no hi escau tenint en compte l'esperit que l'informa. ...El que no es pot admetre és que utilitzeu la paraula "agermanament" dirigida sempre vers una sola banda. ... ¿Sincerament penseu que amb els plantejaments vostres podeu agermanar els que estan situats, espiritualment, a l'altra banda? ... Abans dintre de l'associació i amb completa independència de l'ideari de cada persona, tots ens sentíem agermanats. Ara desgraciadament s'ha acabat; la germanor segons vosaltres no és possible més que en els que pensen d'una determinada manera, els altres se'ls considera quasi com a enemics, o almenys com a contraris."

Ja ens ho deia la Montserrat: "no podem amagar el cap com una estruç, oi?" I potser era això el que demanava aquesta carta.

Capítol quart.

L'EPOCA DELS COMITÈS DE SOLIDARITAT

L. "LIGA DELS DRETS DELS PÒBLES"

1974 ...)

La solidaritat amb els pobles en lluita

Si aquell 11 de setembre de 1973 va significar, per una banda, el cop de gràcia a les activitats de l'Agermanament a Xile, va ser, per altra, l'inici d'una època força nova en el moviment de germanor universal que, com hem vist, s'havia anat creant a Barcelona i a tot Catalunya.

A aquell cop d'estat de Xile li'n van seguir d'altres: Uruguai, Argentina,... I és aproximadament per aquell mateix temps que comença la lluita del Front Polisario per la independència del Sàhara Occidental, que es desvetlla amb força la lluita dels palestins per la seva terra, i dels guineans contra la dictadura que els axafava, etc. És a dir, que molts llatinoamericans ens demanaven acolliment, refugi, perquè havien de marxar, perseguits, de la seva pròpia pàtria. O, si s'hi quedaven, demanaven ajuda solidària per subsistir i no deixar-se denigrar per les dictadures. Igualment ho demanaven alguns guineans, de la Guinea que havia estat colònia espanyola. I la solidaritat amb la reivindicació dels seus drets ens la demanaven els palestins, els saharians,... Causes que, la majoria d'elles, tenien força en comú amb la nostra aquí, tant en l'aspecte de pas del franquisme cap a la democràcia, com en el de reivindicació de la nacionalitat catalana.

L'ajuda que més aviat es va organitzar, perquè la rapidesa dels fets ho demanava, va ser la destinada als refugiats xilens que ja per l'octubre de 1973 començaren a arribar. Agermanament no va poder pas atendre tothom que li demanava acolliment, casa, feina, beca d'estudis, papers legals per fugir de Xile, etc., etc. Però es va fer realment molt, tot el que es va poder. I molts exiliats xilens (i després argentins, uruguayans,...) van buscar i trobar per diversos cantons, i de les maneres més variades i àdhuc curioses, el camí cap a Catalunya, el refugi en la nostra terra, els elements bàsics per subsistir dignament. Era, per a Catalunya, una gran ocasió de correspondre al gran favor que el poble llatinoamericà ens havia fet, l'any 1939, acollint milers de persones, famílies senceres, que aquí eren perseguides i rebutjades pel dictador triomfant.

En alguns llocs, a Sabadell per exemple, es formaren grups de famílies d'aquí que assumien tot el que significava rebre, acollir, donar vivenda, mantenir mentre fos necessari, buscar escola per als infants,...una família xilena. Sovint primer arribava el marit, i després calia fer molts passos i esforços per deixar-ho tot apunt i que pogués arribar la resta de la família, començant així una etapa ben nova en la vida de tots ells.

Molta gent col.laborava, aportant diners o altres formes d'ajuda, en aquell agermanar-se que ara tenia un rostre clarament polític, definit en favor de les classes populars i obreres d'arreu, i en contra de les formes de dictadura o invasió que les oprimien. A les oficines d'Agermanament s'hi veien sempre cares noves, reunions de tota mena de gent, maletes,...i aviat a Barcelona es disposà d'un pis que feia de casa d'arribada i de pas dels refugiats que aquí aterraven. I a les oficines arribaven cartes i més cartes de persones llatinoamericanes que preguntaven quines possibilitats d'acolliment hi havia per a elles, i enviaven els seus currículums per si se'ls podia trobar feina, i demanaven, per favor, una resposta ràpida que esperaven fos positiva. Va ser Mariona Borràs -ella també expulsada de Xile, com hem vist- junt amb Montserrat Albó i Ignasi Pujadas, qui es va posar al front d'aquesta tasca d'organitzar l'ajuda als exiliats llatinoamericans. Feina absorbent, difícil, però també plena de compensacions d'amistat i calor humà, desplegada amb constància durant quatre anys. En Ribera segueix al front de tot el conjunt d'activitats -que ara ja enclou el CIDOB-TM)- i la Cesca Munt va assumint una eficaç gerència.

Cap a finals de 1974 ja es parla del Comitè de Solidaritat amb Xile com d'una entitat amb rostre propi, amb una certa autonomia, encara que totalment integrat en l'Agermanament i sense cap mena de personalitat oficial reconeguda. Sense el "paraigües" de la nostra institució, recordem que eclesial, no s'hauria pogut fer gairebé res del que es feia en quant a solidaritat internacional. I a finals de 1975, mort ja Franco i iniciat el conflicte saharià, es crea, també dins de l'Agermanament, el Comitè de Català de Solidaritat amb el Poble Saharià. Aquest comitè inicia una llarga història, amb alts i baixos, que avui

dia, 1989, encara perdura, amb total independència d'altres organismes, i amb una eficàcia cada vegada més notòria i reconeguda.

Agermanament va formar part també, en aquells anys, de comitès i comissions que reclamaven la llibertat de presos polítics, o aclariment de la sort de persones desaparegudes, protesta per tortures, etc. Membres d'Agermanament van tenir un paper important en la comissió estatal creada l'any 1977 per reclamar al Govern Xilè explicacions sobre la sort del sacerdot valencià Antoni Llidó, desaparegut en les presons pinochetistes a finals de 1974.

Aquest treball de solidaritat amb els perseguits i exiliats polítics va fer que Agermanament entrés en contacte, a voltes amb accions conjuntes, amb organismes d'altres nacions que es dedicaven a les mateixes finalitats: "France, Terre d'Asile", etc.

La història de cada un dels comitès de solidaritat que s'anaren formant, i dels quals parlarem una mica més ara de seguida en parlar de la Lliga dels Drets dels Pobles, mereixeria una atenció que ens portaria més enllà de la història concreta de l'Agermanament. Atenció que algun dia potser algú conduirà cap a la publicació de monografies introductòries a una història més general de la solidaritat catalana en els anys setantes i vuitantes.

Aquesta important ajuda de l'Agermanament als exiliats i refugiats es va veure de sobte sotraguejada, l'any 1976, iniciada ja la transició postfranquista, per un "malentès" amb la Secretaria de l'Arquebisbat de Barcelona. És cert -ho hem vist- que Agermanament ja no assumia llavors tasques directament pastorals. Les que s'havien recomençat al Nord de Xile (amb Mn. Olivé l'any 74, Mn. Sanmartí l'any següent) depenien ara de la Delegació Diocesana de Missions, al front de la qual hi havia Mn. Jordi Jorba. Amb aquesta Delegació, que

en moltes coses aprofitava la llarga experiència de l'Agermanament, no hi ha hagut mai cap problema. Però fou diferent amb la Secretaria del Bisbat. Perquè Agermanament, si podia ajudar a molts exiliats, concedir beques, signar algun contracte de treball, o algun petit conveni, coses importantíssimes fins i tot per salvar alguna vida perseguida per les dictadures, ho podia fer, davant del Govern Espanyol, perquè era organisme eclesial, integrat a la Diòcesi, amb legalitat i estatut intraeclesial. I un dia de 1976, de la Secretaria del Bisbat truquen a Mn. Ribera, a l'Agermanament, i li diuen que quan la policia els ha preguntat què era això d'Agermanament han respost que no en sabien res, que ja no era cosa pròpia de l'Església. Aquesta resposta, aquesta actitud, si hagués prevalgut, hauria estat equivalent a deixar legalment abandonats, sense aixopluc ni defensa, desemparats davant la policia i les lleis, molts refugiats i refugiades que sols tenien l'Agermanament com a protecció "oficial", com a àmbit de seguretat legal. En Ribera planteja de seguida la situació al Bisbat, i els de Secretaria veuen el disbarat que estaven a punt de fer. I es troba la solució fent que Agermanament, en endavant, encara que ja no sigui Delegació Diocesana, sigui una institució acollida al Dret Canònic. És a dir, que d'alguna manera es seguia mantenint el vincle amb l'Església, i ja no perillava l'ajut donat als refugiats.

Els "papers" anaven lents, però el problema estava pràcticament resolt. I és pel novembre de 1978 que el Cardenal Jubany signa el decret que crea l'associació acollida al Dret Canònic que porta el nom d'"Agermanament - Secretariat de Cooperació Interdiocesana". Fixem-nos que es torna al nom de l'any 63, als inicis.

Però hi havia una altra raó per continuar mantenint l'Agermanament com a realitat vinculada a l'Església. I és que, alguns dels que en formàvem part bendirecta, mai no havíem deixat de banda l'intercanvi vital i la cooperació entre persones i grups cristians d'aquí i persones i grups cristians d'allà. Mai no vam despreciar o deixar de banda aquesta característica de l'Agermanament original. Quan alguna vegada, per exemple a la Delegació de Missions del Bisbat, es va dir que Agermanament era "sols" un grup de promoció del Tercer Món, en

Ribera es va afanyar a deixar ben esclarit que "moguts per la tasca evangelitzadora ens havíem pres també seriosament feines de desenvolupament -d'aquí que nasqués CODES amb autonomia- i d'estudi i informació sobre el Tercer Món -d'on neixerà CIDOB-TM, també amb la seva autonomia-. Que la preocupació per la fe i per comunicar-la és l'origen i el nervi de les activitats d'Agermanament, i que per això reivindicuem el fer-ho com a cristians i dintre d'un organ d'Església. Que tot i això acceptàvem que per la definició que havia anat agafant la nostra feina no tinguéssim una "representativitat" diocesana, però sí que volíem ser tinguts en compte com un més entre les entitats missioneres del Bisbat." (Carta de Ribera a Jorba el 5 de setembre de 1974.)

I encara al juliol de 1978, comentant el perquè de la nova "oficialització" eclesial de l'Agermanament, en una carta oberta Ribera diu: "Agermanament com associació continuarà treballant per interrelacionar els grups cristians catalans amb els d'altres països, en la seva especificitat cristiana, ja que en aquests moments els aspectes de solidaritat estan canalitzats per comitès i la mateixa Lliga dels Drets dels Pobles." D'aquesta "Lliga" en parlarem més detingudament ara de seguida.

El servei d'atenció humanitària i jurídica als refugiats i refugieses que necessitaven protecció legal i asil polític va anar agafant cos i entitat pròpia fins a convertir-se en una nova entitat: Associació Catalana de Solidaritat i Ajuda als Refugiats (ACSAR), coordinada amb l'associació destinada al mateix fi que hi ha a l'Estat Espanyol i amb el Comissariat pels Refugiats de les Nacions Unides. En un principi, any 78, el nostre ACSAR va moure's a l'interior de l'agrupació de parlamentaris que portava el nom d'Entesa dels Catalans. Després, quan ja no existí l'Entesa, ACSAR va seguir el seu eficaç camí, que encara dura avui dia, amb autonomia total. Una altra de les entitats "filles" de l'Agermanament, mantinguda viva, amb gran i eficaç activitat, gràcies a la constància i tenacitat de Josep Ribera.

Com en una mena de parèntesi, però important, diguem que en aquell any 1978, Montserrat Albó, no sense dolor intern per causa de les tensions i incomprensions creades amb els successius canvis de mentalitat i de "govern" en l'Agermanament, decideix deixar de treballar-hi i comença a fer-ho a la Delegació Diocesana de Missions. La seva experiència de tants anys a l'Agermanament, enriqueix encara més la Delegació, cada vegada més oberta a tota mena d'activitats missionals.

I avancem-nos ja al de fora d'aquesta història que estem acabant: Quan la Montserrat mor, el 9 de gener de 1982, reuneix en una Eucaristia a les Penetes de Sarrià tot l'Agermanament de totes les èpoques, de totes les tendències, de tots els tarannàs.

En aquells anys del pas dels setantes als vuitantes, quan a les Comunitats Cristianes Populars de Barcelona es realitzaven activitats d'intercanvi i cooperació amb comunitats semblants del Tercer Món, es feia amb el nom d'Agermanament; i les pàgines que la revista de les Comunitats dedicava a aquest tema diuen el títol i el logotip de l'Agermanament. Això va durar fins que, entrats ja els vuitanta, es va expandir, a nivell internacional, l'entitat "Comitès Cristianes de Solidaritat Oscar Romero". Donada l'amplitud i empenta d'aquests comitès va semblar millor concentrar en ells tots el que fos amistat i intercanvi entre les comunitats cristianes d'aquí i les del Tercer Món.

Quan, l'any 1985, dintre del CIDOB es potencien de nou les activitats de cooperació internacional i es crea una "agència" destinada a aquest fi, se li posa el nom d'Agermanament, i s'usa encara el logotip de sempre. Però aviat s'hagué de deixar aquesta nomenclatura, perquè l'entitat realment responsable d'aquesta nova època de cooperació internacional era i és el CIDOB.

El llibre "Joan Alsina: Xile al Cor"

Al desembre de 1975 Agermanament rep una gran alegria. Li va arribar una mena de reconeixement públic de la seva tasca, en la persona d'Ignasi Pujadas. El llibre que l'Ignasi havia escrit podríem dir que per "encàrrec" i amb el suport total de l'Agermanament, sobre en Joan Alsina, el capellà de Girona Assassinat a Xile pocs dies després de l'11 de setembre de 1973, era guardonat amb el Premi de Biografia Catalana AEDOS, un dels premis que llavors s'atorgaven en la Festa de les Lletres Catalanes de la Nit de Santa Llúcia.

Diu la solapa de contraportada del llibre:

Quan l'Ignasi Pujadas va rebre el premi Aedos la nit de Santa Llúcia, va dir que l'acceptava com un triple acte de justícia: de cara a en Joan Alsina, l'home que havia estat capaç de viure i morir per un ideal; de cara a Xile, el poble que va donar un exemple magistral d'ordenació pacífica al socialisme i d'enteresa moral enfront del poder imperialista; i de cara a l'Agermanament, l'entitat barcelonina que de fa tants anys treballa per tal que el poble català estigui obert a les realitats del Tercer Món.

L'Agermanament també era, doncs, premiat aquell dia. I com autor del llibre figuren sempre els dos noms: Ignasi Pujadas - Agermanament.

Joan Alsina no era de la colla d'Agermanament, però era una sacerdot català que treballava a Xile i que hi va deixar la vida pel fet d'estar al costat del poble i dels obrers. Amb ell, Catalunya i Xile quedaren units per uns llaços de sang molt especials. I el llibre d'en Pujadas ha esdevingut per a molts catalans un punt de referència definitiu i una motivació molt potent de tot el que era, és i pot ser un veritable agermanament entre nosaltres i Amèrica Llatina, entre nosaltres i el Tercer Món.

El llibre va sortir al carrer a mitjan 1976, i, segons diu la revista Agermanament d'octubre d'aquell mateix any, en 2 mesos se'n van vendre més de 3.000 exemplars. Més endavant, l'editorial Sígame, de Salamanca, en va treure una edició en castellà.

Cançoners, festivals, jornades,...SOLIDARITAT!

Ja gairebé sols ens manca un repàs a les moltes i diverses activitats de solidaritat amb el Tercer Món que, a partir de l'any 1974 es van realitzar arreu de Catalunya, promogudes o ajudades per l'Agermanament, i en les que tenia un paper molt important l'art, la cançó, la poesia, el recital. Es comprèn que el poble català en aquells darrers anys de franquisme i en els de la transició fos molt sensible a tot el que era cançó protesta i acte de reflexió política, sobretot si venia del Tercer Món. Sobretot la cançó protesta llatinoamericana, tan densament poètica, i acompanyada sovint de l'aspecte visual: els murals, estava llavors en el seu període de "boom". I els comitès i grups de solidaritat, dels quals hem parlat fa un moment, i tot l'Agermanament, desdoblat ara ja en Agermanament - CIUOB-TM, i aviat en la Lliga dels Drets dels Pobles, van aprofitar bé el moment històric, l'oportunitat.

Una de les primeres obres àmpliament difoses, fou la Cantata Santa María de Iquique, del grup Quilapayún, de Xile. La música en "cassette", la lletra en un fulletó d'aquells que deien "material para uso privado de Agermanament", sovint acompanya d'un audiovisual, la Cantata esdevingué una obra "clàssica". Fins i tot inspirà una pel·lícula: "A propòsit de la Cantata".

El 20 i 21 de setembre de 1974, Agermanament porta els QUILAPAYÚN al Palau Blau Grana. Pleníssim, amb un cert desafiament a la policia, un públic entusiasta va solidaritzar-se amb el poble xilè a través d'aquell recital. Es va editar un fulletó amb les lletres i comentaris. La premsa en va parlar força d'aquell acte, que a Madrid, dos dies després, va ser prohibit.

També són d'aquell any la publicació del Diario de Francisco - Néstor Paz Zamora, la recopilació de textos sobre Cristianismo y Revolución i la difusió, més aviat clandestina, dels textos de la xilena Marta Harnecker sobre Los conceptos fundamentales del materialismo histórico. Es continua amb els Documentos Cristianos Latinoamericanos i s'inicia la publicació d'alguns llibrets de Lectu-

ra Revolucionaria de la Biblia .

Seguint aquesta sintètica enumeració, i sense voler pas ser exhaustius, diguem que l'any 1975 surt editat ("material para uso privado", com era "costum" i no es podia fer altra cosa) un comentari al poema d'Ernesto Cardenal Oráculo sobre Managua . Hi ha recitals de Quintín Cabrera i Luis Pastor a diversos llocs, i s'amplia l'edició de cançoners amb el títol genèric de Canciones Otras Latinoamericanas : Violeta Parra, Patricio Manns, Víctor Jara. Es difonen també cassettes amb cançons de cada un dels autors, i una recopilació general Hemos dicho basta! .

En acabar-se l'any 1975, la revista Agermanament exposa així la marxa i el programa de l'entitat:

D'un temps ençà, hem anat constatant que l'AGERMANAMENT té com dues dimensions: una obertura de cara enfora, fruit de la nostra història i dels nostres contactes amb diversos països del Tercer Món, i un aprofundiment de cara endins, degut a la xarxa de relacions que, poc a poc, hem anat establint amb la gent que s'interessava pels problemes d'Amèrica, Àfrica i Àsia, i han acabat interessant-se pels del propi país. O dit d'una altra manera: hem descobert que no podem limitar-nos a treballar aquí sense un mínim de solidaritat amb els nostres companys de fora, i que no podem pensar en el Tercer Món pròpiament dit, si ens evadim de la problemàtica del nostre propi tercer món.

D'acord amb aquesta doble dimensió, hem escollit prioritàriament quatre camps de treball: comarques, barris, ensenyament i opinió pública, a través dels nostres dos centres de creació de material, AGERMANAMENT i CIDOB-TM.

No voldríem de cap manera, centralitzar l'AGERMANAMENT a Barcelona ciutat, i és per això que hem començat a establir "delegacions" a diversos llocs del país nostrat per facilitar els contactes, les trobades, organització de cursets o seminaris, dipòsits de material d'estudi, muntatge d'exposicions, etc.

Actualment, podem comptar amb les següents delegacions: Sabadell, Granollers, Vic, Manresa, Vilafranca i Arenys de Mar. La més organitzada és la de Sabadell: ja tenen inclús un local propi a la parròquia de la Puríssima, i un servei permanent els dilluns, dimecres i divendres de 7 a 9. A Granollers, per informacions cal anar a la llibreria "La Gralla", i a Vic, a la llibreria "Terra Nova". (Això de començar a les llibreries, és de la més pura tradició agermanada. Recordeu que les primeres reunions d'AGERMANAMENT es van fer a l'altell de l'Hogar del Libro).

Als barris ens han anat demanant tantes xerrades, fòrums i coses per l'estil, que ens ha semblat bé de seguir el mateix procediment: deixar dipòsits de material, i tenir un enllaç permanent per totes les coses relacionades amb la problemàtica del Tercer Món, o bé a les parròquies o als centres socials o a les associacions de veïns.

De cara a l'ensenyament, s'ha creat un equip especialitzat en preparar material pedagògic sobre el Tercer Món per escoles i catequesis, amb l'ajuda d'educadors interessats en el tema.

De cara a l'opinió pública, ens hem proposat donar informació i preses de posició davant dels fets més importants que s'esdevinguin als països del Tercer Món, a base de tenir contacte amb periodistes interessats en el tema i altres professionals de la informació.

Tret d'això, anirem mantenint els serveis que fins ara oferíem:

- 1.- Butlletí mensual AGERMANAMENT
(subscripcions mínimes de 300,- ptes. any)
- 2.- Documents CIDOB-TM (sèries: Cristianisme, Educació i Ciències Socials)
(cada sèrie: 300,- ptes.)
- 3.- Curset d'Iniciació a la Problemàtica del Tercer Món
* per correspondència (10 trameses, 500,- ptes.)
* per sessions d'estudi (cada sessió autònoma 100 ptes.)
- 4.- Conferències, col·loquis, exposicions... sobre temes TM, a barris, centres, grups
(preus a convenir)
- 5.- Audiovisuals: pel·lícules, muntatges, guions il·lustrats amb diapositives
(lloguer mínim, 200,- ptes.)
- 6.- Música del Tercer Món: Cançoners i cassettes
- 7.- Estudis monogràfics varis: (Angola, Oráculo sobre Managua, Cristianismo y Revolución...)
- 8.- Servei Voluntaris al Tercer Món:
* informació d'Organismes i llocs de treball
* curset IPTM (veure nº 5)

Nadal ja s'acosta, i encara que la majoria de vosaltres heu fet plantejaments seriosos sobre la comercialització d'aquestes festes, de vegades no teniu altra alternativa que fer regals i obsequis a familiars i amics.

Nosaltres no ens sentirem gens ofesos, si ens voleu fer un obsequi de Nadal, i fins i tot, us donem unes quantes suggerències:

- Recordeu que a l'AGERMANAMENT hi podeu trobar publicacions, cassettes, pòsters i artesanía xilena (Si en compreu, ens ajudeu).
- Tenim llista de llibres i revistes per incorporar a CIDOB-TM. Si ens ajudéssiu a adquirir-los o a pagar subscripcions, de passada en sortiríeu beneficiats, perquè en el fons, seria com si us els compréssiu per vosaltres mateixos, i per molta altra gent alhora.
- Un obsequi de doble fil, fóra també subscriure un amic vostre a l'AGERMANAMENT.
- Una aportació econòmica mensual, trimestral o anual, o esporàdica.

I res més per avui. Bon Nadal!

Entrevistes especials. Demaneu hora per a elles.

1977. La Lliga dels Drets dels Pobles

1977 fou un any de coses importants en la història que ens ocupa, a més de ser-ho perquè és l'any de les primeres eleccions parlamentàries de la nova democràcia.

Al començar l'any les oficines d'Agermanament deixen la seu del carrer Diputació 185 i van a Llúria, 125, 4art. pis, al mateix edifici on, al primer pis hi havia els locals de CIDOB-TM. (Entre altres coses s'estalviaran moltes anades i tornades d'un edifici a l'altre, perquè la gent que estava al front d'una i altra entitat era, en gran part, la mateixa.) La revista de gener de 1977, parlant de l'estatge de Diputació, 185, que ara es deixa, diu: "...on vàrem arribar pel maig de 1968 en plena eufòria de creixement. ...Aquí és on hem arribat al màxim d'activitat de tota mena al llarg de la nostra història. ... Han desfilat personatges importants d'arreu del món que lluiten i s'interessen per la causa dels oprimits: Quilapayún, Proaño, Aristía, Yves Lacoste, Eduardo Galeano,...i innumbrables persones de "la base"."

A la primavera de 1977 es constitueix oficialment a Barcelona la Lliga dels Drets dels Pobles, ja esmentada més d'un cop. Es tracta d'un organisme internacional, creat a Itàlia l'any anterior, que ara Agermanament introduïa a Catalunya, constituint una "secció catalana" de la Lliga, dirigida per un Comitè Nacional de Catalunya de la Lliga dels Drets dels Pobles. Ja a l'estiu de 1976 a Alger hi havia hagut un trobada de la Lliga internacional que culminà amb la proclamació de la "Declaració dels Drets dels Pobles". A aquella trobada hi havia ja gent de Catalunya. Respecte a la "Declaració", revisable i perfeccionable, els catalans maldaran, en endavant, perquè hi quedi més explicitat el dret de les minories ètniques.

El tríptic que Agermanament va editar aquell any per promoure la Lliga a Catalunya, després d'explicar els orígens de l'entitat -que arrenquen dels coneguts Tribunals Russell- i de deixar ben clar que la finalitat és lluitar per un nou ordre polític, econòmic i jurídic,

que tingui com a fonament els drets dels pobles a l'autodeterminació del seu futur, i lluitar contra tota forma d'esclavatge, de dependència i de domini, i contra qualsevol manifestació de l'imperialisme, diu: "La Lliga s'insereix en la lluita del nostre poble. La Lliga dels Drets dels Pobles és fonamentalment un organisme d'informació i mobilització popular orientat a desvetllar la consciència col·lectiva i la solidaritat eficient envers tots aquells pobles els drets dels quals són conculcats. La Lliga dels Drets dels Pobles vol esdevenir l'expressió internacional de la nostra nacionalitat catalana, avui també sotmesa, tot fusionant les nostres lluites per l'alliberament amb les lluites que menen els altres pobles del món per llur plena i reconeguda autodeterminació." I, entre altres, el tríptic destaca una frase: "Quan hom mor a Sud-Àfrica, al Sàhara, a Xile, som nosaltres qui morim. Quan hom venç a Algèria, a Angola, A Vietnam, som nosaltres qui vencem."

En aquells primers passos de la Lliga a Catalunya, ella i l'Agermanament (i el CIDOB-TM) eren tant una mateixa cosa, i unes mateixes persones, que costaria destriar les finalitats, els papers i els fets de cada una d'aquestes entitats. Però és aquí que hauria de començar la història pròpia de la Lliga Internacional pels Drets i l'Alliberaments dels Pobles (aquest és el seu nom sencer) a Catalunya. Història que algun dia s'haurà de fer. Si bé no es pot dir que la Lliga sigui una altra entitat "filla" de l'Agermanament, sí que va ser introduïda per ell a Catalunya. Avui, 1989, encara hi és, amb estatge central a Sabadell

Aquest treball de conjunt Agermanament-Lliga-CIDOB porta, entre altres coses bones, certs canvis de millorament en la revista. Els veurem de seguida.

I en els nombrosos documents de l'època denunciant injustícies, exigint el respecte als Drets Humans, posant en marxa campanyes de llibertat, etc., referits al nostre país o a fora, sempre hi figuren, al costat de les conegudes entitats Pac Christi, Justícia i Pau, Trobada Permanent d'Entitats d'Església,... Agermanament i la Lliga dels Drets dels Pobles.

El 13 de maig d'aquell any 1977, a la Plaça de Toros de les Arenes, hi hagué un gran acte de solidaritat i agermanament de Catalunya amb Amèrica Llatina, sota el lema "Homenatge a Pablo Neruda". L'Organitzaven Agermanament i la Lliga. Fou un altre clímax, potser el culminant, d'aquell ambient de lluita solidària que en aquells anys feia vibrar tantes persones d'arreu del nostre país i del món. Els oradors principals de l'acte foren Rafael Alberti i Josep Benet. Dels cantautors catalans actuaren Joan Isaac i Francesc Pi de la Serra. De conjunts llatinoamericans actuaren l'Aparcoa i l'Inti Illimani. Durant l'actuació la Brigada Pablo Neruda va pintar uns murals. L'acte va servir també de presentació al gran públic de la Lliga dels Drets dels Pobles. S'edità també un llibret amb els textos dels parlaments i cançons, comentaris, i la Declaració Universal dels Drets dels Pobles.

Cal tenir en compte que aquells èxits corresponien encara a una no presència d'altres entitats o organismes, fins ara prohibits, que fessin la feina que fins ara sols podia fer, en realitat, Agermanament. Així que es vagin obrint les portes i desvetllant nous focus d'activitat solidària, Agermanament i la Lliga dels Drets dels Pobles passaran a ser un de tants, disposaran de menys ajuts econòmics, perderan força aglutinadora. Els mateixos comitès de solidaritat que a Agermanament havien nascut i en Agermanament s'Aixoplugaven, podran tenir entitat i personalitat jurídica pròpies. Una llavor haurà frui-tat en mil branques i fruits que s'independitzaran. Això passarà en un procés molt ràpid, d'un parell d'anys.

Altres publicacions de l'any 1977, sense comptar la revista: Se-queixen sortint quaderns de Lectura Revolucionària de la Bíblia ; el llibret Sáhara, un pueblo en lucha por su independencia; en col-laboració amb l'editorial Hogar del Libro, el cançoner, ampliat, de gruix especial, Hemos dicho basta! .

Finalment, del 8 a l'11 de desembre de 1977 es celebrà a Barcelo-na el Ier Congrés Internacional de la Lliga dels Drets dels Pobles. Estàvem ja de ple en la transició postfranquista, però el Congrés en-

cara va ser prohibit, per temors de política internacional, pel govern d'Adolfo Suárez. Les autoritats de Barcelona van fer com qui no veu la cosa, i el Congrés, que s'havia de celebrar al Palau de Congressos, va celebrar-se als Capiutxins de Sarrià, que no era pas la primera vegada que acollien gent prohibida. Un altre moment culminant de l'Agermanament-Lliga dels Drets dels Pobles. Després, ja ve la devallada gran, perquè els temps, com hem dit, han canviat. La revista Agermanament dedica un número doble -desembre 77-febrer 78- a aquest Congrés.

Al gener de 1978 la Delegació de Sabadell d'Agermanament-Lliga dels drets dels Pobles edita el llibre de poemes del xilè Quilo Martínez Los generales latinoamericanos han muerto. I a Barcelona Agermanament patrocina l'edició d'Homenaje a Rodolfo Ortega Peña. In memoriam de los caídos de l'argentiní Vicente Zito Lema.

Però el fet potser més important d'aquell any en el tema que ens ocupa és que el CIDOB va estar a punt de desaparèixer per causa de la manca de recursos econòmics. Diu la revista (nº 146): "Fins ara el Centre es mantenia econòmicament a base d'aportacions privades. Però amb la crisi econòmica i l'adveniment de la democràcia, aquelles han minvat de manera considerable. ...Tot plegat ha fet que el CIDOB-TM hagi arribat a una situació límit: o se'n fan càrrec les institucions catalanes, o, senzillament, ha de tancar."

El 21 de juliol de 1978 hi hagué una reunió sobre el tema a la que assistiren representants de diverses institucions catalanes. I "es decidí redactar uns estatuts i constituir legalment la Fundació abans de final d'any."

Així CIDOB-TM es despenia ja del tot d'Agermanament. El "fill" havia crescut, s'independitzava, i seria ell qui acolliria la "mare"

emportant-se-la a casa seva i tot (Agermanament va deixar el 4art. pis de Llúria, 125, i va baixar al primer) en els últims mesos que li quedaven d'existència real i notòria (encara que, com hem dit, el nom i el logotip d'Agermanament van ser usats encara en els vuitanta).

Al 1979 Agermanament encara té part en l'edició del llibre Chile, raíces y flores del exilio de Víctor Robinson. I, en conjunt amb els respectius comitès de solidaritat es publiquen llibrets informatius sobre Guatemala, Guinea Equatorial, Nicaragua,...i un bonic llibre de contes, també de fons sensibilitzador a la solidaritat, En la selva hay mucho por hacer de l'uruguaià Mauricio Gatti.

El "proyecto tierra 2/3"

Tota aquesta creixent activitat editorial que llavors desplegaven Agermanament-CIDOB-Lliga dels Drets dels Pobles va portar a l'intent de tirar endavant un projecte que alguns ja duïen al cap des de l'any 1974, i cara al qual havien fundat ja l'Editorial Pablos, S. A., fins ara, però, inactiva. Es tracta del "proyecto TIERRA 2/3". El fulletó de llançament de la idea ho explica així:

Es un programa ordenat d'activitats en el camp de la comunicació social, promogut conjuntament per AGERMANAMENT i CIDOB-TM, orientat a sensibilitzar de manera sistemàtica l'opinió pública sobre la problemàtica socio-política, cultural, econòmica i religiosa del Tercer Món, especialment d'Amèrica Llatina.

Aquest programa consta de cinc serveis:

- revista mensual de política internacional "TIERRA 2/3"
- col.lecció de monografies
- edició de llibres
- servei de premsa
- material audiovisual i cinematogràfic

Amb aquest projecte es pretén, també, disposar d'un material d'intercanvi amb organismes, comunitats i pobles d'arreu del món, per tal d'enfortir l'opinió internacional en relació a la problemàtica del subdesenvolupament.

L'ànima i motor del projecte era Igansi Pujadas. Però, una vegada més, la insuficiència dels recursos econòmics va fer que la cosa no pogués tirar endavant. El pressupost global del projecte era, l'any 1977, de 7.520.256 ptes. Molts dels aspectes bàsics d'aquest projecte els ha anat realitzant, poc a poc, el CIDOB. En aquells anys finals de la dècada dels setanta l'únic que es va aconseguir va ser tenir part en l'edició d'alguns llibres de la "Colección Tierra 2/3" de l'Editorial Sígueme de Salamanca. Havíem "exportat" el nom.

Els dos últims anys de la revista AGERMANAMENT

Pel març de 1978 -nº 144- la nostra revista anuncia nous canvis. En l'editorial, després de fer un repàs sintètic a la història de la institució Agermanament, diu que s'ha arribat a la quarta etapa d'aquesta història, l'etapa de la Lliga dels Drets dels Pobles. I diu, emprant encara la paraula "butlletí": "Ara, amb la quarta etapa, introduïm una transformació del butlletí amb plena ciència i consciència. Cal posar-lo al nivell de les noves aspiracions, per tal que sigui el fidel ressò de la nova situació. D'aquí que, per una banda, per a expressar la continuïtat del procés, mantinguem el nom històric -i, creiem, prestigiós- d'AGERMANAMENT, i, per una altra, per a expressar la novetat, el nou subtítol que trobareu a la portada: òrgan de la Lliga dels Drets dels Pobles, a partir del dia de la seva legalització." És a dir, que la revista queda plenament vinculada a la Lliga, que és la institució que ~~sobresortia~~ en aquell moment. I, després d'explicar que hi ha, a la revista, un nou contingut i un nou equip, però una mateixa línia, l'editorial acaba dient: "Agermanament, per la seva banda, seguirà com a entitat, conservant el seu espai propi, que

és el pròpiament cristià o pastoral." Però, ja hem vist, que aquest aspecte, aquest espai, ja era molt poca cosa, llavors, a l'Agermanament. Se li havia anat fonent a les mans, o s'havia traslladat de lloc. No hi ha d'haver por de dir que l'Agermanament, entitat, s'havia acabat, o estava hivernada fins el dia que calgués tornar a valdre's d'ella. Aquest dia no ha arribat.

A les acaballes de 1978 la situació econòmica de la revista era asfixiant, però s'intenta salvar la situació fent un salt endavant. S'hi diu: "Volem que la revista compleixi una tasca més ampla que la de ser únicament portaveu de la Lliga dels Drets dels Pobles. Hem tingut diverses converses amb els nous periodistes que formen el Consell de Redacció de la revista, amb els integrants del Consell Nacional de la Lliga i amb els companys llatinoamericans que impulsen els comitès de Solidaritat, i hem arribat a la conclusió que el millor és que cadascuna d'aquestes instàncies tingui plena autonomia i col.labori en la diferència. Per la seva banda, un grup de persones tenen interès que AGERMANAMENT, com a institució, no mori, ans continuï complint la tasca original: ésser vincle de germanor entre Esglésies llunyanes i la nostra. De tot això se'n farà ressò la revista AGERMANAMENT."

S'explica també que "a partir d'aquest número -era el 148, de novembre-desembre de 1978- editarà la nostra revista la societat PABLOS S.A." ... "La nova societat la vam constituir l'any 1974, quan teníem al cap la creació d'aquella altra gran revista de política internacional que, publicada en castellà, s'havia de dir Tierra 2/3. El projecte era massa ambiciós i no vam poder reunir el capital necessari. Però en restà la societat, i ara la reprenem perquè sigui l'editora de la nostra revista, ja perfeccionada de forma i de contingut. ... El canvi d'empresa editora ens permetrà d'inserir publicitat i, també, vendre-la directament al públic." S'avisava també que hi ha nou director: José Guerrero Martín, redactor de la secció d'internacional de La Vanguardia, i que ja venia col.laborant en la nostra revista. De fet, però, qui movia les coses era l'Igansi Pujadas, amb un grup de col.laboradors i col.laboradores que personalment havia trobat. I, sens dubte, la revista millorava, a cada pas, de contingut, de presentació, de

"presència". Però seguim:

I, ara, atenció! Per a no estroncar el ritme ascendent actual és absolutament imprescindible que doblem el nombre de subscriptors. Si no ho aconseguim, la revista podria deixar de publicar-se, car es financia amb moltes dificultats. I cal dir que no rebem ajuda de ningú. Tot això ens impulsa a demanar la vostra col.laboració. De moment és molt senzilla: La nostra revista s'adreça a un públic sectorial: intel.lectuals, professors, quadres polítics i sindicals, animadors de comunitats cristianes, professionals de la informació, universitaris, forjadors de la nova cultura. La majoria d'ells no la coneixen. I pensem que molts, si la coneguessin, s'hi subscriurien, car és l'única revista de política internacional que s'edita a casa nostra en català. Com descobrir aquest subscriptor potencial? Aquí ve la teva col.laboració. ..."

Les dades més concretes es donaven en aquest full de començaments de 1979:

agermanament

REVISTA DE POLÍTICA INTERNACIONAL AL SERVEI DELS POBLES OPRIMITS

Si t'oposes a tots els imperialismes.
Si lluites pels drets i l'alliberament dels pobles.
Si vols un nou ordre internacional més just i solidari.

SUBSCRIU-TE A LA REVISTA AGERMANAMENT
L'única revista en català
especialitzada en política internacional
al servei dels pobles oprimits.

■ Hi trobaràs:

- *Informacions sobre els principals fets esdevinguts al camp internacional*
- *Judici crític de la política exterior espanyola*
- *Estudis monogràfics sobre temes d'interès cabdal*
- *Entrevistes amb líders dels països que lluiten per la seva independència*
- *Mostres de resistència cultural*
- *Novetats bibliogràfiques*
- *Actes de solidaritat catalana*

■ Fan la revista: José Guerrero Martín, Ignasi Pujadas, Santiago Ramonol, August Puncernau, Pere Negre, José Sanz, Ester Fernández, Josep F. Valls, Alberto Szpunberg, Lorenzo Vilches, Carmen Masía, Héctor Borrat, José Eugenio Stoute, Albert Moreno, Xavier Febrés.

■ Preu d'un exemplar: 100 ptes.
Preu de la subscripció per l'any 1979: 800 ptes.

~ Adreça: Llíria, 135, 1er Barcelona-37. Tel.: 215 89 49.

PER UN PAÍS OBERT, INFORMAT I SOLIDARI.

Però les subscripcions necessàries no van arribar, i l'Igansi i els seus col.laboradors van fer àdhuc la feina d'anar a deixar i a recollir les revistes als quioscs de les Rambles i altres carrers principals,...,es va intentar tot, i no es va poder triomfar. Era un projecte llavors ja il.lúsori? Hi havia altres camins a seguir? Hauria estat millor no perdre la forma de butlletí destinat a les persones que encara estaven connectades amb Agermanament-CIOOB-Lliga dels Drets dels Pobles? Alguns, llavors, opinaven això últim. Però es va voler provar l'altre camí, i amb ell es va acabar la revista, malgrat, repetim, els esforços "heroics" d'algunes persones.

Van sortir encara alguns números més, ben bons de contingut i de presentació, però elⁿ152, de juliol-agost-setembre de 1979, dedicat monogràficament a la Comissió Trilateral -un informe interessantíssim- va ser l'últim.

Pel febrer de 1980 tots els subscriptors i amics de la revista van rebre una carta que començava així: "Adéu-siau?" i deia taxativament: "De moment, no podem continuar". Es demanava encara un esforç d'ajut perquè es seguia creient en el valor d'una revista com aquella: "Nosaltres seguim criant en la seva oportunitat: en tot el mercat espanyol no hi ha cap revista especialitzada en política internacional. ... La nostra crida és peremptòria. Si entre tots, trobem la resta del finançament, seguirem endavant. Si no, ens veurem obligats a plegar de manera definitiva." Tanmateix, ja se sabia que era això últim.

Hem situat l'inici d'aquesta història en l'any 1955. I la considerem acabada l'any 1980. Pràcticament són 25 anys de vida, intensa, dolorosa a voltes, continuada ara per diverses institucions i de mil maneres. I ves a saber si algun dia no serà oportú desvetllar aquest Agermanament que no considerem mort sinó hibernat.

Apèndix. Aportacions orientadores per a la Cooperació Internacional d'avui?

Sens dubte se'n desprenen algunes, d'aquestes orientacions, de la història que acabem de veure.

Comencen veient, encara, un **text** que ja és història : Pel juliol de 1973 Lluís Mallart escriu a Sebastià Fàbregues des de Caboul (Afganistan) on està cooperant, junt amb la seva esposa, Neus Brussosa, i el matrimoni Tomeu Amat - Tònia Cortadellas, en un programa encarregat per UNICEF a l'organisme francès CINAM. I li diu, en Lluís, al Sebastià: "És curiós pensar que totes les idees que vam concebre tots plegats al Camerún, via Agermanament, són cotitzades sobre el mercat i molt ben acollides pertot arreu". I li comenta també que "l'organització és necessària, però que aquella experiència inicial, més carismàtica, que fou tan característica d'Agermanament, com hem vist, és imprescindible".

Allò que l'any 1973 en Mallart veia ja com a història però al mateix temps orientador per a l'actualitat, potser ho és, d'orientador, encara avui, junt amb moltes altres coses; perquè, tanmateix, no han passat pas agires anys, i hi ha experiències que, per anys que passin, no envelleixen.

Ja hem dit també que la Delegació Diocesana de Missions de Barcelona, encara avui reconeix amb joia que està aprofitant i continuant moltes de les intuïcions, idees i formes d'actuació que es gestaren en l'Agermanament.

És un fet que quan, al començar els setantes, alguns i algunes dels que havien estat al Camerún, "via Agermanament", volgueren especialitzar-se en cooperació internacional, tant els estudis pertinents com el lloc de treball necessari no els van trobar a Catalunya sinó que hagueren d'anar-se'n a França. Aquí no hi havia ni la inquietud ni els organismes necessaris per a practicar intensament aquesta mena de cooperació. Potser seria il·lús voler que hi fossin, donada aquella situació socio-política. I potser -pensen ara alguns- l'Agermanament havia estat ^{més} una esquadra per on sortia la pressió an-